

TETELA BOBO'ANA MADIU 'I'ETOLADINA

Yesu 'ina tononoyao site tuwelo 'ebweuna 'ediyega 'ana esana Madiu, ta 'ana esana 'eluwena Libai. Tauna goma Yudiana, ta sa'i me Loma 'ilemedi ga takisi me Yudia 'ediyega 'iegogonedi me Loma manudi. Gete 'enega me Yudia Madiu sie'ipi'ipiyena ta Yesu Madiu 'i'atenuwa 'ole'oleyena, 'enega 'ibwauyena, ga 'imuliyena; ta muliyega Yesu tetelina 'i'etoladina ga 'isimanena 'aene tauna tuga Mesaiya nina. Mesaiya 'ana gibui 'ena Gilisi nate Keliso, ta 'ana mwalatoi To'etoseyana. Tauna Mesaiya nina me Yudia siyamwayamwa be to tuta 'imama be 'i'etoseyedi.

Yaubada 'ina loina 'ana mwalatoi wate buki gete solanaya.

Yesu Keliso tubunao (Luke 3:23-38)

¹ 'Etoladi gete To'etoseyana Yesu gimi tubunao manudi. Yesu tubuna auwauna Debida, ta gimi tubuna Ebelaamo. ² Manuna gete nadigega: Ebelaamo nina natuna Aisake, ta Aisake natuna Yekobe, ta Yekobe natunao Yuda matasinao. ³ Yuda nina natunao Pelesi be Dela ta sinadiya Temali, Pelesi natuna Esiloni, ta Esiloni natuna Elama, ⁴ ta Elama natuna Aminadaba, ta Aminadaba natuna Nasoni, ta Nasoni natuna Salimoni, ⁵ ta Salimoni mwanena Leabi ta natudi Boasa, ta

Boasa mwanena Ludi, ta Boasa be Ludi natudiya Obedi, ta Obedi natuna Yese.

⁶ Yese natuna Debida, tauna kini, ta Debida nina Ulaya mwanena 'iagina ga 'iaina, ta natudiya Solomoni. ⁷ Solomoni natuna Leobouma, ta Leobouma natuna Ebaya, ta Ebaya natuna Esa. ⁸ Esa natuna Yosepata, ta Yosepata natuna Yolama, ta Yolama natuna Usaya. ⁹ Usaya natuna Yotama, ta Yotama natuna Easi, ta Easi natuna Esekaya. ¹⁰ Esekaya natuna Manase, ta Manase natuna Amoni, ta Amoni natuna Yosaya. ¹¹ Yosaya natunao Yekonaya matasinao, ta 'idi tutaya me Babiloni simai ga me Yudia sigiyaidi ga si'au'ewedi 'idi sena Babiloni 'enaya.

¹² Tuta nina Babiloni 'ena simiyamiya, Yekonaya natuna Sialitieli, ta Sialitieli natuna Selubabela. ¹³ Selubabela natuna Ebiyuda, ta Ebiyuda natuna Ilayakimi, ta Ilayakimi natuna Esoli. ¹⁴ Esoli natuna Sadoka, ta Sadoka natuna Ekimi, ta Ekimi natuna Eliyuda. ¹⁵ Eliyuda natuna Eliyesa, ta Eliyesa natuna Madani, ta Madani natuna Yekobe.

¹⁶ Yekobe natuna Yosepa, tauna Meli mwanena, ta Meli natuna Yesu, ta Yesu nina sieesena To'etoseyana.

¹⁷ Yesu tubunao nidi 'adi esanao 'adi yau potitu. Manuna Ebelaamo 'abo 'enega tasasawa be Debida 'enaya nate 'adi yau potini. Ta 'enega 'eguma Debida 'enega tasasawa ga tuta nina me Babiloni me Yudia sitauyedi Babiloni 'enaya, nate 'adi yau potini. Ta 'idi tuta Babiloni 'enaya 'enega be Yesu 'ina tuta 'enaya 'adi yau wate potini.

*To'etoseyana Yesu 'ina tubuwa
(Luke 2:1-7)*

18 *Gete nadigega To'etoseyana Yesu 'ina tubuwa. Yesu sinana Meli sisawa eyaiyena Yosepa 'enaya, ta ma'etamo nigeya simiyamiya luwa ta Meli 'i'euwana ta 'ina 'euwana nina Yaluyaluwa Tabuna 'enega. 19 'Enega Yosepa nina 'inuamwau Meli 'ina 'euwana manuna. Ta Yosepa tai bobo'ana, 'enega geya nuwana be Meli 'igie omayamayae, ta nuwanuwa kwaiyega 'aene esi 'ida e'idi'idiye.

20 Ta Yosepa 'ina nuwanuwa ma'etamo 'ipaipaisewa, 'enega 'ina tuta 'enoya madawalega Yaubada 'ina anilose 'ebweu 'ieonena, 'igwae, “Yosepa, 'oyo Debida tubuna, geya'abo 'unuwanuwa mwau Meli 'ina 'euwana manuna, nate Yaluyaluwa Tabuna 'enega, 'enega tuwa tuga 'uda 'au'ewa mwaneyo.

21 *Be ma'etamo natuna me'olotona 'ienatune, be 'ana esana 'ueese Yesu, manuna tauna 'ina tomotaiyao 'idi loegesiyaoyao 'ediyega 'ida 'etoseyedi.”

22 Yage getedi ni'atu siapwesa manuna lowaenei palopita 'ebweu Yaubada 'ina ona 'igimisimanena ga Buki Tabu 'ena 'i'etoladina, 'igwae,

23 *“Gomagweine nuwenuwebolana 'ida 'euwana be natuna me'olotona 'ienatune, ta 'ana esana sida eese Imanueli.”

(Ta esana nina 'ana gibui “Yaubada ma'edai.”)

* 1:18: Lu 1:27, 35 * 1:21: Lu 1:31 * 1:23: Ais 7:14

24 'Enega Yosepa 'eno'enoega 'itoolo ga anilose nina 'ina ona 'iematamatanena, ga Meli 'iaina, 25 ta nigeya bwalana 'igitogitoo ga 'ana laba 'ienatuna ga Yosepa gwama nina 'ieesena Yesu.

2

Tosinasinapuyao 'idi ayausa gwama Yesu 'enaya

1 Tuta nina Yesu 'itubuwa Bedileema 'enaya, Elodi tauna 'iloiloina Yudia solanaya. Ta tuta nina 'enaya 'aidi tosinasinapuyao sena bomatuyega simai ga me Yelusalema 'ediya sienaida, 2 sigwae, “Mwa'lo me Yudia 'idi kini auwauna nina? 'Amwalatonina ni'atu 'itubuwa, manuna 'ina kwadima 'a'itenaya sena bomatuyega 'isaetu'ema, 'enega 'amai sabi bwagobwago 'enaya.”

3 'Idi ona gete Kini Elodi 'inonona ga 'i'atesa'ala ta wate me Yelusalema yaudi si'atesa'ala ona gete manuna. 4 'Enega Elodi me Yudia 'idi to-taliyao sinabwadi be lolina 'ana toe'itao 'ibwau egogonedima ga 'ediya 'ienaida, 'igwae, “Mane 'ena To'etoseyana nina 'itubuwa?”

5 *Ga sigwae, “Bedileema 'enaya, nate Yudia solanaya. Nadigega palopita 'ina simana Buki Tabu solanaya, 'igwae,

6 *‘Bedileema solanega ma'etamo me Isileli 'idi tololina 'ida apwesama. Gete manuna Bedileema 'asa esaesa ta sinabwana Yudia 'asanao maibo'adi 'ediyega.’”

* 2:5: Yo 7:42 * 2:6: Mai 5:2

⁷ 'Enega Elodi tosinasinapuyao nidi 'ibwau ma'uledi, ga 'enega 'ienaidedi to tutaya kwadima nina 'iapwesa'unu. ⁸ 'Enega Elodi 'idi e'isa 'inonona ga 'iloinedi, 'igwae, “Watauya Be-dileema 'enaya be gwama nina wa'ebesa 'ai'aili, be 'enega 'abo walobenaya wailama be wae-mataluwegu, be 'enega 'abo'agu wate yada tauya be yada bwagobwago 'enaya.”

⁹ Gote 'enega siapwesa ga sitauya, ta kwadima nina lowa sena bomatu 'ena si'ite'itena matadiya 'isaeya, tauna simuliyena ga sena nina kwadima 'isaemasinaya 'ena sitauya ga gwama nina silobena 'imiyami, ¹⁰ ta kwadima nina manuna sigwausowala sinabwa wawasae. ¹¹ *'Enega silugu anuwaya ga gwama sinana Meli ma'iyana si'itedi, ta sibwagobwago gwama nina 'enaya. 'Enega oboboma nidi sime'ediya si'ewedi gace gwama nina 'ena sisa'udi, nate goula be inisenisi be wate mulo.

¹² Ta muliyega madawalega Yaubada 'iemataluwedi be 'aene geya'abo Elodi 'enaya siilaila, 'enega sitoolo ga mali 'edega sitauya 'idi 'asaya.

Yosepa be gwama nina masinana sidena Itipita 'ena

¹³ Tuta muliyega 'ebweu anilose madawalega Yosepa 'enaya 'iapwesa ga 'iemataluwena, 'igwae, “'Utoolo be gwama masinana 'u'au'ewadi be wadedena sena Itipita 'ena be nada wamimi be 'ana laba yaemataluweyo, ta 'enega waila limanama. 'Imi dena gete 'alena, manuna

* **2:11:** Ais 60:6

Elodi 'iabe gwama nate 'i'ebese be 'aene 'iloemwawasi.”

¹⁴ 'Enega boiboi nina 'enaya Yosepa 'itoolo ga gwama masinana 'i'au'ewedi ga sitauya Itipita.

¹⁵ *Ta 'enega Itipita 'ena simiyami ga 'ana laba Elodi 'imwawasa. 'Idi miya sugalagala nina be 'aene Yaubada 'ina ona 'ida apwesa, tauna 'ebweu palopita 'igimisimanena, 'igwae,

“Itipita 'enega natugu yabwauyenama.”

¹⁶ Ta tuta nina Elodi tosinasinapuyao 'iyamwa yogenediya, manuna nigeya siilailama. 'Idi kabo manuna 'igamwasowala sinabwana, 'enega 'ina loina 'isa'una be tolosaiyao 'ietunedi Bedileema be 'asanao 'ediya, be 'aene gogama me'olotodi taudi 'adi yakwala 'eluwa 'enega 'imwa'utama sida loemwawasidi. Gogama nidi gete nadigega 'adi loina Elodi 'isa'una, manuna tosinasinapuyao 'idi ona 'enega ni'atu 'isinapuna to tutaya gwama nina 'itutubuwa.

¹⁷ 'Enega tuta nina 'iapwesa to'ase palopita Yelemaiya lowa 'igimisimanena, 'igwae,

¹⁸ *“Doonaona Lama'a 'enega tanonono.

'Elouya ta mataselu sidoonaonaedi.

Letiyeli ma ina susuyao sidedoi,

ta 'idi dedoi 'enega geya'abo sigwaugwau-sowala,

natudiyao 'idi mwawasa manuna.”

Siila Nasaleta 'enaya

¹⁹ 'Enega Elodi 'ina mwawasa mulinaya Yaubada 'ina anilose 'iapwesa Yosepa 'ena, tuta nina Itipita 'ena ma'etamo 'imiyami, ta

* **2:15:** Osi 11:1 * **2:18:** Yel 31:15; Nug 35:19

madawalega 'ieonena, ²⁰ 'igwae, “Yosepa 'utoolo be gwama masinana 'u'au'ewadi be waila Isileli 'enaya, manuna gwama 'ana talauwala ni'atu 'imwawasa.”

²¹ 'Enega Yosepa 'itoolo ga gwama masinana 'i'au'ewedi ga siila Isileli.

²² Ta tuta nina siilama ga Yosepa ale 'inonona 'aene Elodi natuna Alekeleo 'ielopa'eluna ga 'ietoloina sena Yudia 'enaya, 'enega Yosepa 'imatauta ga geya nuwana be 'itatauya Yudia 'enaya, ta madawalega mwalatoi Yaubada 'iebwana ga 'isakowasi ga 'itauya sena Galili 'enaya. ²³ *'Enega Nasaleta 'ena 'ilo'asa. Gete 'enega palopitao 'idi gimisimana 'iapwesa, sigwae,

“Tauna sida eese goma Nasaleta.”

3

Yoni togiebapitaiso

(Maki 1:1-8; Luke 3:1-9, 15-17; Yoni 1:19-28)

¹ Tuta gote 'enaya Yoni togiebapitaiso 'iapwesa sena mitawa daitaya* sena Yudia solanaya ga 'iloguguya, 'igwaegwae, ² *“'Imi bubuna to'umalina 'ediyega wada nuwa'ebuni manuna Yaubada 'iabe be 'edaya 'ietoloina.”

³ Palopita Aisea lowaenei gete Yoni nina manuna 'isimana, 'igwae,

“Tobwau 'ebweu sena mitawa daitaya 'enana sinabwana 'enega 'ida simana apwesa be 'ida

* **2:23:** Lu 2:39; Yo 1:45-46 * **3:1:** mitawa daita: Me Yudia 'idi mitawa kaukau be gulegulewa daisinamo, ta pwatula gidalina, be kaiwenao wate nigeya sinabwadi. * **3:2:** Ais 40:3

gwae, ‘Inapwana 'ina eda wada kakali ta wagiepaepalu.’ ”

⁴ Ta Yoni 'ana 'oama yobai kameli unuununa tuga, ta 'ana gadiwana kameli bwalana, ta 'ana masulao bilolo be mu'awa tuga.

⁵ Ta Yoni nina sena mitawa daitaya 'iloguloguguya ta me Yelusalema be Yudia 'ana tomিয়ানো be bwasi Yolidani tupitupinega 'ana tomিয়ানো yauyaudi sidelima Yoni 'enaya, ⁶ ga 'idi bubuna to'umalina sisimantedi, ta 'enega 'igiebapitaisoedi bwasi Yolidani 'enaya.

⁷ Ta Palisiyao† be Sadusiyao‡ yaudi wate simai sabi bapitaiso, ga Yoni 'i'itedi ga 'ieoned, 'igwae, “Tokabo 'omi nadigega mwata! Ta wanuwena 'aene 'iabe Yaubada 'ina gamwasowala 'enega wadedena, aga? ⁸ *'Enega 'ilobwenemi be 'imi nuwa'ebuni 'ai'aila wada e'itaedi 'imi guinuwa bobo'adi 'ediyega. ⁹ *Ta geya'abo wanuwanuwa laga manuna 'aene 'omi Ebelaamo tubunao, 'enega Yaubada 'ida 'atenuwa 'ole'oleyemi. Nigeya sa'i! Ta wa'ita Yaubada sawesawenaya be gulewa getedi 'ediyega Ebelaamo tubunao 'imweluluidi. ¹⁰ Ta 'abo 'imi bubuna nigeya bobo'adi 'iabe Yaubada 'ibwa'omatami, nadigega kaiwe, 'abo nigeya uwana bobo'ana tomota sitala yauledi be 'awesabelulu 'ena siuledi be sigabudi.

† **3:7:** Palisiyao: Boda getedi taudi Mosese 'ina loinao 'adi muliya 'enaya sietapewa sinabwana, ga sinuwena 'aene taudimo totapwalolo 'ai'aila. ‡ **3:7:** Sadusiyao: Boda getedi toesaesao ta tolonao Anuwa Tabu be tapwalolo 'ediya, ta esi nigeya siemiemisa 'aene tomota mayaluyaluwadi be toololimana be aniloseyao.

* **3:8:** Gu 26:20 * **3:9:** Yo 8:33-40; Lo 4:12

11 *¹¹“Eguma wanuwa'ebuni 'abo'agu bwasiyega yada giebapitaisoemi, ta sa'i ma'etamo 'ebweu tai muliguyega 'imeemai, tauna 'isinabwa sinegu, ta nigeaya 'ilobwelobwenegu be manuna 'ana 'aelawa ya'aali. Ta tai nina 'iabe 'imama be Yaluyaluwa Tabuna, nadigega 'awesabelulu, 'enega 'ida giebapitaisoemi. ¹² Ta tai gete 'ina inawega 'iabe witi 'ida sabutudi be uwana sisasagu be muliyega uwana bobo'adi 'iedodo 'ina anuwa masulaya, ta sumwasumwa nidi 'awesabelulu ataya 'ena 'igabudi.”

*Yoni Yesu 'igie bapitaisoena
(Maki 1:9-11; Luke 3:21-22)*

¹³ Tuta gote 'enaya Yesu sena Galili 'ipilisinena ga 'imai Yolidani, Yoni 'enaya, sabi bapitaiso. ¹⁴ 'Enega Yoni nuwanuwana Yesu ma'iyana sida sa'ugelasa, ga 'igwae, “'Ilobwenena be 'oyo 'ugie bapitaisoegu, ta mwa'adega ga 'enega 'umai be 'aene 'abo'agu yada giebapitaisoeyo?”

¹⁵ Ta Yesu Yoni 'ina ona 'ie'isena, 'igwae, “Nigeaya. Esi gete nadigega. 'Oyo 'uda giebapitaisoegu. Manuna gete 'enega lolina maibo'adi bobo'adi tada muliyedi.”

¹⁶ 'Enega Yoni 'itagwala ga Yesu 'igiebapitaisoena. Ta 'enega Yesu bwasiyega 'igayo'oya'ama, ta galewa 'ie'egegena ta Yesu Yaubada Yaluyaluwana 'i'itena 'ana 'ita 'atuwa bunebune 'imwa'utama ga 'ena 'itowa. ¹⁷ *¹⁷ Ta sa'i 'ebweu 'enana galewega 'ionama 'igwae, “Nate

* **3:11:** Yo 1:33; Gu 1:5 * **3:17:** Md 12:18, 17:5

natu'ai'ailligu. Tauna manuna yagwausowala sinabwana.”

4

*Yesu 'ana toona Seitani 'enega
(Maki 1:12-13; Luke 4:1-13)*

¹ *Gete 'enega Yaubada Yaluyaluwana Yesu li'au'ewena ga 'litauyena sena mitawa daitaya be 'enega 'ana toona Seitani 'enega 'ida loba. ² Ga 'asiyata poti solanaya nigeaya 'i'e'ai, ga 'enega 'ibotana sinabwana.

³ Ta totoona nina 'iapwesama ga 'igwae, “'Eguma 'oyo Yaubada natuna, gulewa getedi 'uloinedi be sida emasula.”

⁴ *Ta Yesu 'igwae, “Buki Tabu solanaya lolina 'imiyami 'aene,

‘Tomota yawasidi nigeaya masula namo 'enega, ta esi Yaubada 'ina onao maibo'adi 'ediyega.’ ”

⁵ 'Enega Seitani Yesu li'au'ewena ga 'litauyena Yelusalema, ga Anuwa Tabu tabwana 'ai'aillaya 'itu'eyena, ⁶ *ga 'ena 'ieonena, 'igwae, “'Eguma 'oyo Yaubada Natuna, gete 'enega 'usosobu, ta geya'abo 'uesiesilae. Manuna Buki Tabu ni'atu 'isimana, 'igwae,

‘Yaubada 'ina aniloseyao 'ida loinedi be si'ita'l'isiyo’,

be wate 'igwae,

‘Nimadiyega sida 'aaliyo, be 'enega geya'abo 'aeyo siesiesilae gulewa 'ediya.’ ”

* **4:1:** Ib 2:18, 4:15 * **4:4:** 2 Loi 8:3 * **4:6:** Sam 91:11, 12

7 *Ga Yesu wate 'igwae, “'Ebweu wate ona Buki Tabu 'ena 'imiyami, 'igwae,

'Geya'abo 'imu 'Inapwana Yaubada 'utootoo.’”

8 Ta Seitani Yesu 'i'au'ewena 'oya sinabwana etaninaya ga gote 'ena 'ebeloina esaesa bale'uya maibo'adi Yesu 'ie'itena 9 ta wate 'itoo limena, 'igwae, “Sena gote maibo'adi yada 'ebwa'eyo. 'Eguma 'ube'u sanamwa'uta be 'eguya 'ubwabwago, 'enega 'ebeloina nidi yada 'ebwa'eyo.”

10 *'Enega Yesu 'i'enapa'alina, 'igwae, “Seitani, 'upilisinegu! Buki Tabu solanaya loina 'imiyami 'aene,

'Imu 'Inapwana Yaubada namo 'ena 'uda bwagobwago be taunamo 'ina ona 'uda ematamanedi.’”

11 *'Enega Seitani Yesu 'ipilisinena, ga muliyega aniloseyao siapwesa ga silemena.

*Yesu 'ina guinuwa 'ie'ale sena Galili 'ena
(Maki 1:14-15; Luke 4:14-15)*

12 Ta muliyega Yesu ale 'inonona 'aene Yoni deliya sisa'una, 'enega 'iila ga 'itauya Galili 'enaya. 13 'Enega Nasaleta 'ipilisinena ga 'ilo'asa Kapaneumi le'awinaya, nate susu Sebuloni be Napitalai 'idi bwa'a. 14 Yage gete manuna palopita Aisea lowaenei 'igimisimana ga Buki Tabu 'ena 'i'etoladina, 'igwae,

15 * “Sebuloni be Napitalai 'idi 'asao nate ola be bwasi Yolidani gamwagamwanidiya, taudi nigeya me Yudia 'idi sena, 'ana esana Galili.

* 4:7: 2 Loi 6:16 * 4:10: 2 Loi 6:13 * 4:11: Ib 1:14 * 4:15: Ais 9:1-2

16 Taudi guguyoi 'ina sena 'ena simiyami, ta esi gete tuga maedana sinabwana ni'atu si'itena.

Manuṅa lowa mwawasa 'ina sena to'umalina 'ena simiyana,

ta gete tuga maedana ni'atu 'ediya 'isae.”

17 Tuta gote 'enega Yesu 'ina guguya 'ie'ale ga 'igwae, “'Imi guinuwa to'umalidi 'ediyege wada nuwa'ebuni, manuna 'iabe be Yaubada 'ietoloina 'edaye.”

Togomana ata Yesu 'ibwauyedima
(Maki 1:16-20; Luke 5:1-11)

18 'Enega 'ebweu tuta Yesu ola Galili le'awinaya 'iwadawada'e ga togomana siteluwa matasina 'i'itedi 'idi gomana siyauyauye, 'ebweu Saimoni, tauna watece sieesena Pita, ta tasina 'ana esana Anidulu. 19 'Enega 'ibwauyedi, ga 'igwae, “Wamuliyegu be tomota wada 'onadi.” 20 Gote 'ena 'idi gomana sipilisinena ga Yesu simuliyena.

21 'Enega wate 'iawadawada'e ga togomana sitetoi wagaya 'idi gomana sigibugibubudi 'i'ita lobedi, taudi Yemesa be Yoni be tamadiya, tauna 'ana esana Sebedi. 'Enega Yesu Yemesa nina matasina 'ibwauyedima, 22 ta sitoolo ga waga be tamadiya sipilisinena, ta Yesu simuliyena.

Yesu tomota yaudi 'ilemedi
(Luke 6:17-19)

23 Yesu Galili maibo'ana 'iasakowasiyena, ta 'idi anuwa tapwalolo 'ediya 'iloguguya, ta tetela bobo'ana Yaubada 'ina lolina manuna 'isimasimane, ta wate tomota 'adi le'oasao 'ediyege 'igiebobo'anedi maibo'adi. 24 'Enega Yesu tetelina 'i'elelewana Silia 'asanao maibo'adi

'ediya, 'enega tole'oasao yaudi sime'eme'edi 'enaya, taudi sile'oasa sinabwana ta oodi si'elo'elouya, be taudi yaluyaluwa bi'i sigie kabaleyedi be taudi 'adi le'oasa lobwebwai, be wate tokweno, ga Yesu 'igiebobo'anedi maibo'adi.

²⁵ Gete manuna boda sinabwana Yesu simuliyena. Galiliyega be Dekapoliyega be Yelusalemega be Yudiaega be wate Yolidani mali esenega.

5

Yesu 'ina e'ita 'oyaya

(Luke 6:20-23)

¹ Yesu pwalu sinabwana 'i'itedi, 'enega 'ipilisinedi ga 'itu'e 'oyaya ga gote 'ena 'imiyatowa, ta 'ina tononoyao wate situ'ema,

² 'enega Yesu 'ie'ale ga 'ie'ita 'ediya, 'igwaegwae:

³ 'Omi ma imi nuwamwa'uta wagwausowala, manuna Yaubada nimanaya wamiyami.

⁴ *'Omi todedoi wate wada gwausowala, manuna Yaubada 'ida giegwausowalimi.

⁵ *'Omi 'imi bubuna nuwana wada gwausowala manuna ma'etamo Yaubada bale'u maibo'ana 'i'ebwa'emi.

⁶ Ta 'abo 'omi bubuna bobo'ana nuwanuwami sinabwana, wada gwausowala, manuna bubuna bobo'ana 'atemiya 'ida sinabwa.

⁷ *Ta 'omi to'atenuwa 'ole'ole wada gwau-sowala, manuna Yaubada wate 'ida 'atenuwa 'ole'oleyemi.

* 5:4: Et 7:17 * 5:5: Ep 4:2 * 5:7: Ye 2:12-13

8 *'Omi to'ate'esasa wada gwausowala, manuna ma'etamo Yaubada wa'ita.

9 'Omi togienywa siwalowao wada gwausowala, manuna Yaubada 'ida 'awanatunemi.

10 *'Eguma 'omi 'imi guinuwa bobo'ana manudi tomota sietalauwalemi, wada gwausowala manuna Yaubada nimanaya wamiyami.

11 *'Ta 'eguma manugu tomota silo'aegilemi be sietalauwalemi be 'idi kaboega si'awa'awa to'umaliyemi, wada gwausowala tuga.

12 *'Ona'ai'aila 'ilobwenemi be wada gwausowala sinabwana, manuna ma'etamo 'ami pali bobo'ana galewaya wada loba. Ta 'omi nadigega Yaubada 'ina palopitao lowaenei. Manuna taudi wate 'idi miyamwau silobena tomota 'ediyega.

Ola be mayale manudi

(Maki 9:50; Luke 14:34-35)

13 'Omi nadigega ola me bale'u manudi. Ta wanuwa'i'isi 'eguma ola 'ina waiwai 'igugumwala nigeya sawesawenaya be 'ibobo'ana limana, 'enega taguitoyasei be tasiwayaule 'eda 'enaya.

14-15 **Ta wate 'omi 'atuwa mayale me bale'u manudi. 'Eguma mayale taloe'abiya geya'abo 'ule 'enega ta'au'aukabobo, ta esi 'ebesau'etaninaya tasa'u be anuwa maibo'ana 'ida maedana. Wate nadigega 'eguma 'oya debanaya talo'asa, nigeya kapekapeyana be 'asa nina takwaiye.

* 5:8: 1 Yo 3:2-3 * 5:10: 1 Pi 3:14 * 5:11: 1 Pi 4:14 * 5:12: Ye 1:2 * 5:14-15: Yo 8:12 * 5:14-15: Mk 4:21

16 *¹Omi wate nadigega, 'ilobwenemi be 'imi maedana wada giesae tomota 'ediya, be 'enega 'imi guinuwa bobo'ana sida 'ita, ta Tamami galewaya sida tupui.

Loina manuna

17 *Geya'abo wanuwanuwa 'aene 'abo'agu yamai be Mosese 'ina loinao nai palopitao 'idi e'itao ya'ewa yauledi. Ta esi yamai be 'aene loina nidi yagieapwesa 'ai'ailidi. 18 *Ona'ai'aila loina getedi ma'etamo sida apwesa ta geya'abo 'ebweu to'ase gidala kwakwayona 'isawasawala be 'ana laba galewa ta bale'u sisasawala. 19 *Ta 'eguma yaita loina nidi 'ebweuna 'ediyega gidala kwakwayona 'iguitoyase be tomota wate nadigega 'ie'itadi, tauna Yaubada 'ina 'ebeloina solanaya tolo'ubuna 'ai'aila, ta esi 'eguma loina nidi 'uematamatedi be 'ue'itaedi, 'amu esana 'ida sinabwa Yaubada 'ina 'ebeloina solanaya.

20 *Wate yaeonami 'aene 'ilobwenemi be 'imi bubuna taudi Palisiyao be loina 'ana toe'itao 'idi bubuna 'ida bobo'ana sinedi. Ta 'eguma nigeya, geya'abo Yaubada 'ina 'ebeloina 'ena walugulugu.

Gamwasowala manuna

21 *Gimiloina tubudao 'ediya wamwalamwalatoni, 'igwae:

“Geya'abo loemwawasa, be 'eguma yaita 'iloemwawasa loina 'ida loba.”

* **5:16:** Ep 5:8-9; Yo 3:21; 1 Pi 2:12 * **5:17:** Lo 3:31 * **5:18:**
 Lu 21:33 * **5:19:** Ye 2:10 * **5:20:** Md 23:3; 2 Ti 3:5 * **5:21:**
 Sia 20:13

22 *Ta 'abo'agu yaloinemi 'abo yaita tasina 'igamwasowale, lolina 'ida loba. Ta 'eguma 'i'awa to'umaliye, lolina 'ida loba toloinao 'ediyega. Ta wate 'eguma 'i'awa uwauwae, ma'etamo 'ilulugu 'asagabugabu 'enaya.

23 *'Enega 'eguma 'imu oboboma 'ume'eme'ei be 'aene 'uda taliya Yaubada 'ena ta 'abo bada 'unuwena 'aene 'ebweu tasiyo ma ina nuwamwau 'oyo 'imu bubuna manuna, 24 'ilobweneyo be 'imu oboboma 'usa'u 'ebe taliya selabenaya be 'uila tasiyo 'enaya, be 'utoo be ma'iyayo waegosigosiyana limana, ta muliyega 'uilama be 'imu oboboma nina Yaubada 'enaya 'utaliyae.

25 Ta 'eguma 'ebweu tai 'ie'ewayo be 'itauyeyo sabi etalaeyo, 'ilobweneyo be nugana loegesi nina 'ugiepaepalu maniniye ma'iyayo. Ta 'eguma nigeya, 'amu toe'ewa nina 'ida tauyeyo toloina 'enaya be 'amu lolina 'uloba, nate sisa'uyo deliya, 26 ta geya'abo sa'i 'uapweapwesa be 'ana laba 'imu lowaga maibo'ana 'uyotula egumwalidi!

Yalakwaiya manuna

27 *Gimiloina ni'atu wamwalamwalatoni, 'igwae,

“Geya'abo loelata.”

28 Ta 'abo'agu yaloinemi 'aene 'eguma to tai waine 'ena 'iyalakwaiya, tauna 'atenaya ni'atu 'iloegesi.

29 'Enega 'eguma mata'ataiyo 'ina duneyega 'igiebe'uyeyo, 'ilobwenena be 'uiwa yaule.

* 5:22: Ye 3:6; 1 Yo 3:15 * 5:23: Mk 11:25 * 5:27: Sia 20:14

'Elouya nigeya sinabwana 'eguma welawela'ayo 'ebweuna namo 'uloseye, ta esi 'elouya sinabwana 'eguma matayo manuna Yaubada ooyo maibo'ana 'iula mwa'ute 'asagabugabu 'enaya.

³⁰ Nadigega wate 'eguma nima'ataiyo 'ina guinuwega 'igiebe'uyeyo, 'ilobwenena be 'u'upwa yaule. 'Elouya nigeya sinabwana 'eguma welawela'ayo 'ebweuna namo 'uloseye, ta esi 'elouya sinabwana 'eguma nimayo manuna Yaubada ooyo maibo'ana 'iula mwa'ute 'asagabugabu 'enaya.

Sa'ila manuna

(Madiu 19:9; Maki 10:11-12; Luke 16:18)

³¹ *Gimiloina wate 'igwae,

“'Eguma tai 'ebweu nuwanuwana be mwanena 'isa'ilei, 'ina leta tai nina 'ida 'etoladi be mwanenana 'i'ebwa'e ta 'enega 'isasa'ila.”

³² Ta 'abo'agu yaloinemi 'aene, “'Eguma tai mwanena nigeya 'iloeloegesi, ta tai tuga 'isasa'ila be 'iaibala mali waine 'ena, tai nina gimimwanena 'igieloelatenana 'abo waine nina 'iaibala mali tai 'enaya, ta gete tai nina 'eguma 'iai waine sa'isa'ilina 'enaya, tai nina wate toloelata.

Sawatamatamana manuna

³³ *Wate gimiloina wamwalamwalatoni 'igwae,

“'Eguma wasawa tamatamana, geya'abo 'imi ona nidi wale'oale'oadi, ta esi Yaubada manuna waguinuwedi.”

* 5:31: 2 Loi 24:1 * 5:33: Sia 20:7

34 *Ta 'abo'agu 'imi sawatamatamana maibo'adi ya'etobodedi. 'Enega geya'abo galewa manuna wasawasawa tamatamana, manuna Yaubada 'ina 'ebemiya. 35 Wate geya'abo bale'u manuna wasawasawa tamatamana, manuna 'aena 'ana 'ebesa'u. Wate geya'abo Yelusalema manuna wasawasawa tamatamana, manuna toloina sinabwana 'ina 'asa. 36 Wate geya'abo debayo manuna 'usawasawa tamatamana, manuna nigeya sawesawemuya be 'uya'uuyayo 'ebweuna 'uloine be 'iwakeke nai 'igai, aga? 37 Ta esi 'eguma ona 'ai'aila, 'ugwae, "Tamo", ta 'eguma nigeya ona 'ai'aila, 'ugwae, "Nigeya." Manuna 'eguma ona yauna, nate Seitani 'enega.

Geya'abo to'umalina wae'ie'isa
(Luke 6:29-30)

38 *Gimiloina ni'atu wamwalamwalatoni, 'igwae,

"Mata 'ebweu 'ana e'isa mata 'ebweuna, ta sala 'ana e'isa wate sala 'ebweuna."

39 *Ta 'abo'agu yaloinemi 'aene geya'abo e'isa, ta esi 'eguma yaita 'ase'ase 'ataiyo 'isapi, geya'abo nimana 'ue'isaile, ta esi gegeumiyo wate 'utagwale be 'isapi. 40 *Ta wate 'eguma yaita etala 'enega 'amu 'oama 'i'ewa, 'imu sita wate 'u'ebwa'e.

41 Wate 'eguma yaita 'iloineyo be 'ina gwegwe 'u'aali 'ebweu 'asa 'enega be 'ebweu 'asa 'enaya, 'ilobweneyo be 'uda pasima be 'asa 'eluwena wate 'ena 'uda tauye.

* 5:34: Ye 5:12 * 5:38: Sia 21:24 * 5:39: Lo 12:19 * 5:40: 1 Ko 6:7

⁴² Ta wate 'abo yaita 'emuya 'isisida 'ebweu yage manuna, yage nina 'uda 'ebwa'e, ta geya'abo 'imu gwegwe 'uegaegagale.

Oboboma 'ada talauwalao 'ediya
(*Luke 6:27-28, 32-36*)

⁴³ *Gimiloina ni'atu wamwalamwalatoni 'igwae:

“Gosemiyao waobobomedi, ta esi 'ami saiyao waetalauwaledi.”

⁴⁴ *Ta 'abo'agu yaloinemi 'ami talauwalao waobobomedi, be taudi sigie 'elouyaemi manudi wasisida be Yaubada 'ida lemedi. ⁴⁵ *Gete 'enega tamada galewaya 'ida 'awanatunemi, manuna tauna oboboma 'alena, be tauna 'ina sinala 'isaesae toto'umalidi be wate tobobo'adi 'ediya, ta wate 'ina 'usana 'itagwatagwale topalupaludi be wate taudi nigeya topalupaludi 'ediya.

⁴⁶ Ta 'eguma gosemiyao dimo waobobomedi, nigeya sawesawenaya be pali Yaubada 'enega waloba, manuna toto'umalidi, nadigega takisi 'ana to'ewao, 'idi oboboma nadigega 'omi 'imi oboboma, gosediya dimo siobobomedi.

⁴⁷ Wate 'eguma tasimiyao dimo waegosigosiyanedi nigeya 'imi bubuna mali tomota 'idi bubuna 'ida bobo'ana sinedi, manuna taudi nigeya me Yudia gosediya dimo siegosigosiyanedi, 'enega taudi be 'omi tuga 'imi bubuna leleleya.

⁴⁸ *Ta 'omi 'ilobwenemi be adelimi bobo'ana maibo'ana, nadigega Tamami galewaya.

* **5:43:** 1 Loi 19:18 * **5:44:** Gu 7:60; Lo 12:14, 20 * **5:45:**
Ep 5:1 * **5:48:** 1 Pi 1:16

6

'Ebwayadaita manuna

¹ *Yesu wate 'igwae: 'Abo tuta nina nuwanuwami be wa'ebwayadaita taudi gomagamabesodi 'ediya, geya'abo tomota matadiya waguiguinuwe. 'Eguma nadigega waguiguinuwa'esa, geya'abo tupu nai e'isa walobaloba Tamami galewaya 'enega.

² *'Enega tuta nina wa'ebwayadaita gomagamabesodi 'ediya, geya'abo yoguli wamu'emu'e, nadigega tokaboyao taudi anuwa tapwalolo nai 'asa 'ediya 'idi 'ebwayadaita mulinaya yoguli simu'edi be 'aene tomota sida tupudi. Ona'ai'aila 'adi e'isa tuta gete namo 'enaya silobaloba, ta esi tuta 'imeemai geya'abo e'isa silobaloba. ³ Ta 'omi sa'i tuta nina wa'ebwa'ebwaya daita wada 'ebwaya kwaiya, ⁴ *be 'enega geya'abo tomota si'ita'ita, ta Tamami namo 'imi 'ebwayadaita kwaiya 'i'ita be muliyega e'isa bobo'ana 'i'ebwa'emi.

Sidasida manuna (*Luke 11:2-4*)

⁵ *'Imi sidasida wate nadigega, 'eguma wasisida Yaubada 'enaya geya'abo tokabokabo nadigega wasidasida, manuna taudi nuwanuwadi be tomota matadiya tapwalolo solanaya nai 'asa 'ediya sitoolo be sisidasida. Ona'ai'aila 'adi tupu tuta gete namo silobaloba, ta tuta 'imeemai

* **6:1:** Md 23:5 * **6:2:** Md 25:37-40 * **6:4:** Kol 3:23-24

* **6:5:** Lu 18:10-14

nigeya. ⁶ Ta 'oyo 'eguma 'usisida, 'ulugu nu-gana 'imu anuwa solanaya be 'awa 'ugibode ta 'enega 'usidasida kwaiya Tamayo 'enaya, be taunamo 'i'itayo be muliyega e'isa bobo'ana 'ida 'ebwa'eyo.

⁷ Ta wate 'imi sidasida 'ediyega geya'abo waonaona limalimana nadigega taudi tomiya guguyoi si'oba'oba. Taudi 'idi emisa 'aene ona yauna 'ediyega e'isa bobo'ana sida loba.

⁸ *Geya'abo 'omi taudi nadigega, manuna 'omi Tamami 'imiyami, ta tauna 'ami mwayao 'igimi mwalatonidi ta muliyega manudi wasidasida.

⁹ 'Enega tuta sidasida 'ediya gete nadigega wada sidasida:

“Tamama galewaya 'amu esana 'a'amayabei, ta 'asideyo be 'oyo 'uda loinema,

¹⁰ be 'enega 'imu nuwena 'ada guinuwe nadi-gega taudi me galewa siguiguinuwa'esa.

¹¹ 'Ama masula 'asiyata 'ebweuna 'ebweuna 'enaya 'uda 'ebwa'ema.

¹² *Ta 'ima bubuna to'umalina 'uda nuwataudi, nadigega 'abo'ama wate gosemao 'idi bubuna to'umalina 'emaya 'anuwataudi.

¹³ *Ta geya'abo 'utootooma, ta esi tauna toto'umalina nina 'enega 'uda 'etoseyema.”

¹⁴ 'Eguma 'omi gosemiyao 'idi loegesiyo 'emiya wanuwataudi, Tamami galewaya wate 'imi loegesiyo 'inuwataudi. ¹⁵ *Ta esi 'eguma gosemiyao 'idi loegesiyo 'emiya geya'abo

* **6:8:** Md 6:32 * **6:12:** Md 18:21-22 * **6:13:** Lu 22:40; Yo 17:15; 2 Te 3:3 * **6:15:** Mk 11:25-26

wanuwanuwataudi, Tamami wate 'omi 'imi loegesiyo geya'abo 'inuwanuwataudi.

Edidigula manuna

¹⁶ *Wate 'abo tuta nina 'ena tapwalolo manuna 'e'ai 'enega waedidigula, geya'abo maninimi watuetue goegowa 'atuwa tonuwamwau. Gete tokabo 'idi guinuwa nadigega, manuna taudi 'adi 'ita sigie to'umaliyedi be 'aene 'idi edidigula tomota sida mwalatoni. Ona'ai'aila 'adi tupu tuta gete namo silobaloba, ta ma'etamo nigea. ¹⁷ Ta 'omi tuta nina 'e'ai 'enega waedidigula tapwalolo manuna, wa'atu maninisa be wasinate, ¹⁸ 'enega tomota 'imi edidigula geya'abo simwalamwalatoni, ta Tamami namo to'ase 'atemiya 'imiyami 'imwalamwalatoni, be 'ana e'isa bobo'ana 'i'ebwa'emi.

Pali galewaya manuna
(*Luke 12:33-34*)

¹⁹ *Geya'abo 'imi esaesa bale'uya waegoegogonedi, manuna manumanuwa be mwaulu esaesa bale'uya sigie to'umaliyedi ta wate to'ipwala silugulugu 'imi anuwa 'ediya sabi 'ipwalidi, ²⁰ *ta esi 'ilobwenemi be 'imi esaesa galewaya manuna waetapewa. Manuna galewaya nigea wate manumanuwa nai mwaulu be 'ida gwegwe sigie to'umaliyedi ta wate nigea to'ipwala. ²¹ Ta to sena 'enaya 'imi esaesa 'imiyami, nate sena nina 'ena 'imi nuwanuwa sida pili.

* **6:16:** Ais 58:5-9 * **6:19:** Ye 5:1-6; 1 Ti 6:9-10 * **6:20:** Lu 18:22; Kol 3:1-2

Ooda 'ana maedana
(Luke 11:34-36)

²² Matada 'atuwa ooda 'ana mayale. 'Enega 'eguma matada 'esasedi ooda maibo'ana mae-maedanina, ²³ ta 'abo matada sito'umali ooda wate maibo'ana siguguyoi, ta 'abo mayale nina 'edaya 'ikweu, 'etamo guguyoi 'ubwa'ubwa 'i'ali sakowasiyeda.

'Ada toloina 'ebweuna namo
(Luke 16:13)

²⁴ Toguinuwa nigeya sawesawenaya be 'ietopaisewa 'ena'iyao 'eluwa 'ediya, ta 'ebweuna 'ida guitoyasei ta esi 'ebweuna namo manuna 'ida paisewa, be 'enega 'ebweuna 'i'awabobo'ane ta 'ebweuna 'i'awato'umaliye. 'Enega nigeya sawesawenaya be Yaubada 'ina guinuwa be esaesa bale'u tagiluwedi.

Geya'abo 'atesa'ala
(Luke 12:22-34)

²⁵ *'Enega yaeonami 'aene geya'abo 'imi miya bale'u manuna wanuwauwa sinabwana, 'ami 'e'ai be 'ami bwasi be 'ami 'oama manudi. Manuna yawasida yage sinabwana 'edaya, ta gwegwe nidi bwala manudi nigeya yage sinabwana.

²⁶ *Gete 'ebweu 'ebel'ita ya'ebwa'emi manuwao 'ediya, tuta yauna nigeya sida dauna, nai sida sesoi, ta wate nigeya 'idi anuwa masulamo. Manuwao nidi yage gidalidi ta tuwa tuga Tamadai galewaya tuta yauna 'adi

* 6:25: Pi 4:6; Ib 13:5; 1 Pi 5:7 * 6:26: Lu 12:6-7

masula 'i'ebwa'ebwa'edi. Ta esi wada nuwa'i'isi 'aene 'omi sinabwami Yaubada 'enaya, 'enega sawesawenaya be 'ie'enimi. ²⁷ Ta 'eisa 'emiyega 'ina nuwenuwega 'ina tuta bale'uya 'igieduduli? Nigeaya, aga?

²⁸ 'Enega to'ase manuna wanuwanuwa sinabwana 'ami 'oama manudi? Ta 'ebweuna wate gete 'ebel'ita, seninao 'idi tabwa 'asaya manuna wada nuwaedaedadami. Tuta yauna nigeaya sida paisewa, ta wate nigeaya 'adi 'oama sida guinuwedi. ²⁹ *Ta ona'ai'aila, Solomoni 'ana 'oamao be 'ana iyaiyalao 'adi 'ita bobo'adi, ta senina 'adi 'ita esi bobo'ana wawasae. ³⁰ 'Enega wanuwanuwa Yaubada 'ina 'ita'i'ita 'emiya manuna. Tauna pwatula 'ieiyalidi senina bobo'adi 'ediyega; batuwa sisenina ta gibwa'i si'oapelu be sigabudi, ta 'omi pwatula wabobo'ana sinedi, 'enega ona'ai'aila, 'ami 'oamao 'ida 'ebwa'emi. 'Enega geya'abo 'imi emisa Yaubada 'ena 'ineeneta.

³¹ 'Enega geya'abo wanuwanuwa sinabwana be 'aene wagwaegwae, "To'ase 'ada 'ani?" nai "To'ase 'ada numa?" nai "To'ase 'ada 'ote?" ³² Ona getedi nadigega taudi 'etamo guguyoi 'enaya simiyami 'idi ona. Ta to'ase 'imi nuwanuwa Tamami galewaya ni'atu 'isinapudi, nadigega 'ami masula be 'ami bwasi be wate 'ami 'oama, be 'i'ebwa'emi tuga.

³³ *'Enega 'ilobwenemi be nugana Yaubada 'ina loina ta 'ina 'eda palupaluna wada 'ebese

* **6:29:** 1 Kin 10:23 * **6:33:** Sam 37:4, 25; Lu 18:29-30

be wada muliye, be 'enega 'ami masula ta 'ami 'oama wate 'i'ebwa'emi.

³⁴ 'Enega geya'abo wanuwanuwa sinabwana gibwa'i manuna. Nate namo batuwa namo manuna wada nuwanuwa. 'Enega 'asiyata simeema 'adi mwau geya'abo 'asiyata batuwa 'ana mwau ma'iyana taloeloepopoe, ta esi 'asiyata 'ebweuna 'ebweuna taudi sa'i 'adi mwau manudi tada nuwanuwa 'adi 'asiyata nidi 'ediya.

7

'Awa to'umali (*Luke 6:37-38, 41-42*)

¹ *Geya'abo tomota wa'awa'awa to'umaliyedi 'abona nai Yaubada wate 'i'awa to'umaliyemi.

² Manuna to yage 'ediyega tomota wa'awa to'umaliyedi 'iabe 'ediyega Yaubada 'i'awa to'umaliyemi, ta wate mwa'adega wabubuna'esa tomota 'ediya Yaubada nadigega 'ida bubuna 'emiya.

³ Ta nigeya 'ilobwelobweneyo be tasiyo manuna 'uona 'aene matanaya kaiwe senasenamina 'imiyami, manuna 'oyo wate matamuya kegabugabu 'imiyami, ta nigeya 'u'ita'ita. ⁴ 'Enega geya'abo tasiyo 'ueonai 'aene kaiwe senasenamina matanega 'uda 'ewayauale, manuna 'oyo wate matamuya kegabugabu 'imiyami. ⁵ Ona'ai'aila 'oyo 'ebweu tokabo, aga? Ta esi kegabugabu matamuyega 'uda gimi'ewa yaule, be 'enega 'udune 'ai'aila ta muliyega tasimuna matanega kaiwe senasenamina 'u'ewayauale.

* **7:1:** Lo 2:1; Ye 4:11-12

6 Geya'abo Yaubada 'ina yageyao 'u'ebwa'ebwaya kedewa 'ediya, 'abona nai siguitoyasedi ta sigo'iyo. Nigeya sawesawenaya be wate 'imi bagi bawe wa'ebwa'ebwa'edi 'abona nai siabaibailidi.

Sidasida manuna
(Luke 11:9-13)

7 *Wada sidasida, be Yaubada 'ida 'ebwa'emi. Wate wada 'ebesa be 'enega wada loba. Ta wada 'aukeke be 'enega 'ali 'ida gigege. 8 *Ona'ai'aila 'eguma tasisida, Yaubada 'i'ebwaya 'edaya, be 'eguma ta'ebesa ma'etamo taloloba, ta wate 'eguma ta'aukeke 'enega 'ali 'ida gigege manuda.

9 Ta mwa'adega 'omi gogama tamadiyao, 'eguma natumiyao masula manuna sisisida, gulewa wa'ebwa'edi? 10 Nai 'abo iyana manuna sisisida mwata wa'ebwa'edi? Nigeya sa'!
11 *Ona'ai'aila 'omi toto'umalimi, ta 'imi 'ebwaya natumiyao 'ediya ni'atu wamwalamwalatoni, 'aene yage bobo'adimo wa'ebwa'ebwa'edi. Nadigega wate Tamami galewaya, 'abo wasisida 'enaya, 'imwalatonina to'ase bobo'ana 'ilobwenemi be 'ida 'ebwa'emi.

12 *Ta 'abo to'ase nuwanuwami be tomota 'emiya siguinuwei 'omi wate nadigega 'ediya wada guinuwa'esa, manuna getei Mosese be palopitao 'idi lolina 'ana bwagila.

'Awa gidalina
(Luke 13:24)

* 7:7: Mk 11:24; Yo 14:13-14 * 7:8: Ye 1:5; 1 Yo 5:14-15

* 7:11: Ye 1:17 * 7:12: Lu 6:31; Lo 13:8-10

13 'Awa gidalina 'enega walulugu ta geya'abo 'awa sinabwana 'enega, nate 'ebe esilae 'ana 'eda. 'Eda nina sinabwana ga 'ana tauya kapekapeyana, ta 'enega tomota yaudi 'ena sitau-tauya. 14 *Ta yawasi bobo'ana 'ana 'eda 'ana tauya mwauna ta 'ana 'awa gidalina tuga, 'enega tomota pu'epu'edimo silugu.

Kaiwe ta uwana
(Luke 6:43-44)

15 *Tosimana kabokabodi 'ediyega wa'ita'i'isimi. Manuna 'aidi ma'etamo 'emiya simamai, 'adi 'ita 'atuwa sipi panapanaisidi, ta soladiya esiya 'atuwa kedewa bosasa. 16 *Ta 'idi guinuwao 'ediyega ma'etamo wamwalatonidi, manuna kwakwakwala nigeya sawesawenaya be uwana 'iesibweya.* Buyubuyuwa wate nadigega nigeya sawesawenaya be uwana 'iedamaya.† 17 Manuna kaiwe bobo'adi uwadi bobo'ana, ta kaiwe to'umalidi uwadi wate to'umalidi. 18 Ona'ai'aila, kaiwe bobo'adi nigeya sawesawediya be uwadi to'umalina siuwaedi. Kaiwe to'umalidi wate nadigega nigeya sawesawediya be uwadi bobo'ana siuwaedi. 19 *'Enega 'abo kaiwe nigeya sida uwa bobo'ana tatala yauledi be tagabudi. 20 Nadigega wate tosimana kabokabodi 'idi guinuwa 'ediyega sawesawenaya wamwalatonidi.

* 7:14: Yo 10:9; Gu 14:22 * 7:15: Gu 20:29; 2 Pi 2:1 * 7:16: Ye 3:12 * 7:16: sibweya: Me Yudia 'idi kaiwe uwana 'ana esana oine (grape), 'ana 'ita nadigega sibweya uwana. † 7:16: damaya: Me Yudia 'idikaiwe uwana 'ana esana pigi (fig), 'ana 'ita damaya uwana nadigega. * 7:19: Yo 15:6

Tokaboyao
(Luke 13:25-27)

21 *Yaudi 'eguya si'awa'awa 'inapwana ta ma'etamo geya'abo silugulugu Yaubada 'ina 'ebeloina 'enaya, nate namo taudi Tamagu galewaya 'ana toematamatao. 22 Tuta 'imeemai 'enaya tomota yaudi 'etamo 'eguya sida gwae, “Inapwana, 'apaisewa manuyo ta 'amu esanega 'aloguloguguya ta yaluyaluwa bi'i tomota 'ediyega 'aula apwesedi, ta wate guinuwa 'ebe nuwaowanao 'aguinuwedi.”

23 *'Enega 'ediya yada ona, “Nigeya yamwalamwalatonimi yaisigedi 'omi. Waila ta geya'abo waluguluguma, manuna 'omi toto'umalimi.”

Anuwa 'ana 'autui
(Luke 6:47-49)

24 'Igu ona getedi 'abo yaita 'inonodi be 'iematamatanedi tauna 'atuwa 'ebweu to'abi anuwa sinasinapuna, 'ina 'autui gulewa 'ena 'i'abina, 25 ga muliyega 'usana 'imwa'uta ga muluwa 'idau ta wate yagila sinabwana 'itowa ga 'ina anuwa nina nigeya 'ibe'ube'u, manuna 'ina 'autui gulewa 'ena 'i'abina.

26 Ta 'abo yaita 'igu ona getedi 'inonodiya ta geya'abo 'iematamatanedi, tauna 'atuwa to'abi anuwa uwauwana 'ina anuwa kaukau 'ena 'i'abina, 27 'enega 'usana sinabwana 'imwa'uta ga muluwa 'idau ta wate yagila sinabwana 'itowa ga anuwa nina 'iebuiyena ta 'ieligeya toilina.

* 7:21: Lu 6:46; Ye 1:22, 25 * 7:23: 2 Ti 2:19

28 *Tuta nina e'ita getedi Yesu 'ilosalonidi ga boda nidi nuwadi 'iowana, 29 ta sigwae, “E'ita gete palupaluna ta waiwaina, ta 'ida lolina 'ana toe'itao 'idi e'ita nenetana.”

8

*Yesu tolopelo 'ebweu 'igie bobo'anena
(Maki 1:40-45; Luke 5:12-16)*

1 'Enega 'oyega 'imwa'utama ga boda sinabwana simuliyena. 2 Ta 'ebweu 'ediyege ma 'ana lepelo 'imai Yesu 'enaya ga 'i'aetulasa, ta 'ieonena, 'igwae, “'Inapwana, 'eguma 'imu nuwanuwa nadigege, kapekapeyana be 'ugie bobo'anegu?” 3 'Enega Yesu nimanega tai bwalana 'igitoona, ta 'igwae, “O, bobo'ana! 'Uda 'esasa.” Ga tai nina 'ana lepelo 'igumwala manini, ga 'i'esasena. 4 *'Enega Yesu 'ieonena, “'Utatauya ta geya'abo 'ebweu yaita wate 'enaya 'usimasimanegu, ta esi palupaluna 'utatauya totaliya 'enaya be 'i'itayo be 'enega 'utaliya Yaubada 'enaya to'ase nadigege 'ada lolina Mosese 'enega, be 'enega tomota simwalatoniyo 'aene ni'atu 'u'esasemu.”

*Tolosaiya 'adi toanugana 'ina 'ali'ei 'ana giebobo'ana
(Luke 7:1-10; Yoni 4:43-54)*

5 'Enega Yesu 'imai 'asa Kapaneumi 'ena, ta tolosaiyao taudi me Loma 'adi toanugana 'ebweu 'imai ga 'isida Yesu 'enaya, 6 'igwae, “'Inapwana, 'igu 'ali'ei 'ebweu 'ile'oasa ga anuwaya ma ina

* 7:28: Lu 4:32; Yo 7:46 * 8:4: 1 Loi 14:1-4; Mk 7:36

'elouya sinabwana 'i'eno'eno, ta nigeaya sawe-sawenaya be 'iloniu.”

7 'Enega Yesu 'igwae, “'Iabe yawawa be yagiebobo'ane.”

8 Ta tai nina Yesu 'ina ona 'ie'isena, 'igwae, “'Inapwana, nigeaya 'ilobwelobweneyo be 'igu anuwaya 'ululugu, ta esi 'uda onamo be 'enega 'igu 'ali'ei 'ida bobo'ana. 9 Manuna 'abo'agu lolina yamwalamwalatoni, ta 'agu toloinao 'idi ona 'ana toematamatana, ta wate 'igu tolosaiyao yaloiloinedi, ta 'abo 'ebweu 'enaya yagwae, ‘'Utauya,’ 'itatauya tuga; ta 'abo 'ebweu wate 'ena yagwae, ‘'Umai,’ wate 'imama; ta 'abo 'igu topaisewa 'ebweu yaeona be yagwae, ‘'Gete 'uguinuwe,’ 'ida guinuwa tuga.”

10 *'Ina simana gete 'enega Yesu 'igwausowala sinabwana, 'enega 'iasakowasi ga boda nidi simulimuliye 'ieonedi, 'igwae, “'Ona'ai'aila, nigeaya 'ebweu yaita yalobaloba me Isileli 'emiyege 'ina emisa tai gete nadigege, 11 *ta yasimana 'emiya 'aene yau wawasae ma'etamo sena yaalata be bomatu 'ediyega sidelima be Ebelaamo be Aisake be Yekobe ma'ediyao si'e'ai egogona Yaubada 'ina 'ebeloina solanaya, 12 *ta esiya 'omi 'aene Yaubada natunao 'iula apwesemi guguyoi solanaya be nada wadedoi be waesala'i'ita 'elouya 'enega.”

13 'Enega Yesu tolosaiya 'adi toanugana nina 'ieonena, “'Bobo'ana, 'uila. 'Imu 'ali'ei 'iabe

* 8:10: Md 15:28 * 8:11: Lu 13:28-29 * 8:12: Md 25:30

'ibobo'ana, nadigega 'imu emisa.” Tuta gote 'enaya tole'oasa nina 'ina waiwai 'ilobena.

*Tomota yaudi Yesu 'igie bobo'anedi
(Maki 1:29-34; Luke 4:38-41)*

¹⁴ 'Enega Yesu Pita 'ina anuwaya 'ilugu, ga Pita lawana 'i'itena 'ile'oasa, bwalana 'iyaiyai, ¹⁵ 'enega 'inao ga nimanaya 'i'abi, ta 'ina le'oasa 'isaligogo, ga 'itoolo ga 'e'ai 'igibubuna Yesu manuna.

¹⁶ 'Enega boi'unuya toni'asao 'aina tomota sime'edi, taudi yaluyaluwa bi'i 'ediya simiyami, 'enega Yesu yaluyaluwa nidi 'ina onega 'iula apwesedi ta wate tole'oasao maibo'adi 'igiebobo'anedi.

¹⁷ *Yage getedi ni'atu siapwesa ga 'enega palopita Aisea 'ina gimisimana 'iapwesa, nadigega Buki Tabu 'ena 'isimana, 'igwae,

“Tauna 'ida 'elouya ta 'ada le'oasao 'ana to'ewayaula.”

*Tomota 'aene Yesu simuliye ga nigeya
(Luke 9:57-62)*

¹⁸ Tuta gote 'enaya Yesu ni'atu pwalu sinabwana 'i'itedi simiya sakowasiyena, 'enega 'ina tononoyao 'iloinedi be 'aene wagega sida abala mali senaya. ¹⁹ 'Enega 'ebweu lolina 'ana toe'ita 'imai ga Yesu 'ieonena, 'igwae, “Toe'ita,

nuwanuwagu be yamuliyeyo. To sena 'ena 'utautauya 'abo'agu yada muliyeyo.” ²⁰ *Ta Yesu tai nina 'ieonena, 'igwae, “Kedewa mitawa ma idi

* **8:17:** Ais 53:4 * **8:20:** 2 Ko 8:9

gaula, ta wate manuwā ma idi newa, ta 'abo'agu Tomota Natuna* nigeya 'igu 'ebe 'enomo.”

²¹ 'Enega 'ebweu wate tomuliya 'imai ga Yesu 'ieonena, 'igwae, “'Inapwana, 'uda tagwalegu be nugana yaila be tamagu yayamwa 'ina mwawasa manuna, be yada sa'u'ali'aliye, ta muliyega ya-muliyeyo.” ²² Ta Yesu 'igwae, “Tuwa! Nada tamayo, ta esi 'umuliyegu, ta taudi tomwawasa 'idi tomwawasao sida sa'u 'ali'aliyedi.”

*Yesu wediliya 'igie siwalowina
(Maki 4:35-41; Luke 8:22-25)*

²³ 'Enega Yesu ma ina tononoyao sigelu wagaya, ²⁴ ga tuta nina siabaabala mali esenaya ta Yesu waga 'awa'awainaya 'i'eno mwataya, ta muliyega wediliya sinabwana 'itowama ga lisu 'isiwasiwa taonama wagaya ga selabenaya be sidadamana. ²⁵ 'Enega Yesu silowanowanona ga sigwae, “'Inapwana, 'u'etoseyeda 'abona nai tadadamana.”

²⁶ *Ta 'ieonedi, “To'ase manuna wamatauta? Mwa'adega nigeya 'imi emisamo, aga?” 'Enega 'itoolo ga yagila be lisu 'iba'edi, 'igwae, “Walosa'u!”, ga bwagabwaga maibo'ana 'isiwalowa.

²⁷ 'Enega tomotai nidi sinuwa owana ga sigwae, “To tai sana gete, ga yagila be lisu 'enana siematananena?”

* **8:20:** Tomota Natuna: Yesu tauna 'ieesena The Son of Man, 'ana mwalatoi tomota tuga. Yesu taunamo 'ieesena Tomota Natuna, ta 'ina e'itao 'itao 'ediyega tomota simwalatonina 'aene tauna To'etoseylana Keliso. * **8:26:** Md 14:31; Sam 89:9

*Yesu yaluyaluwa bi'i 'uula apwesedi.
(Maki 5:1-20; Luke 8:26-39)*

²⁸ 'Enega ni'atu siabala ga silugu me Gadala 'idi senaya, ga tai 'eluwa yaluyaluwa bi'i sigie kaba-leyaediya, ga 'ali'ali duluiina 'enega siapwesama. Ta 'idi bubuna gadilulu 'enega nigeya sawe-sawenaya be 'ebweu yaita 'idi sena nina 'enega 'itatauya. ²⁹ *Siteluwa nidi Yesu si'itena ga simagana, sigwae, “Ee! 'Oyo Yaubada Natuna, to'ase 'utootoo be 'aene 'uguinuwe 'emaya? 'Aene gete tuga 'umai sabi gie'elouyaema ta muliyega be bwa'omatana?”

³⁰ Ta selabediya bawe yaudi siduwaduwala, ta 'adi to'ita'i'itao si'ita'i'isidi. ³¹ 'Enega yaluyaluwa bi'i nidi Yesu 'ena sisida, sigwae, “'Abo 'uula apwesema, kapekapeyana be bawe nidi gotedi 'ediya 'uda etunema?”

³² 'Enega 'ieonedi, “Waapwesa.” Ga tai nidi 'eluwa 'ediyega yaluyaluwa bi'i nidi silosuya apwesedi ga sitauya manini ga bawe 'ediya silugu, ga 'enega bawe nidi maibo'adi sipili bulibuliyasu ga babagega sibe'u ta olaya sidamana.

³³ 'Enega bawe 'adi to'ita'i'itao nidi 'idi matauta manuna sidena ga sitauya 'idi 'asaya, ga yage nidi si'itedi maibo'ana sisimanedi toni'asao 'ediya, to'ase nadigega toekabaleya 'ediya 'iapwesa. ³⁴ 'Enega toni'asao maibo'adi siapwesama Yesu sabi 'itana, ga tuta nina silobena sie'idi'idiyena be 'aene 'idi sena 'ida pilisine.

* **8:29:** Lu 4:34, 41; Kol 2:15

9

Yesu tokweno 'ebweu 'igie bobo'anena
(Maki 2:1-12; Luke 5:17-26)

¹ 'Enega Yesu wagaya 'igelu ga siabala limana 'ina 'asaya. ² *'Enega 'ebweu tokweno boda si'aalina 'ina 'ebe'eno 'enega ga sime'ena Yesu 'enaya. Boda nidi 'idi emisa Yesu 'imwalatonina ga tokweno nina 'ieonena, 'igwae, “Natugu, 'uda gwausowala, 'imu bubuna to'umalidi 'adi nuwatau ni'atu 'ulobedi.”

³ Ta 'aina loina 'ana toe'itao Yesu 'ina ona sinonona ga taudimo 'ediya sieonaona, sigwae, “Yesu gete 'ionaona oopa'ala Yaubada 'enaya.”

⁴ 'Idi nuwanuwa Yesu ni'atu 'imwalatonina ga 'ieonedi, 'igwae, “To'ase manuna 'atemiyege wanuwanuwa to'umalina? ⁵ Ta to'ase wanuwena yada onae tai gete 'enaya be 'aene yada gwae, 'Imu bubuna to'umalina ni'atu yanuwataudi', nai yada gwae, “'Utoolo be 'utatauya'? ⁶ *Ta wada mwalatoni 'aene 'abo'agu Tomota Natuna ma igu loina bale'uya be tomota 'idi bubuna to'umalina yanuwataudi.” 'Enega tokweno nina 'ieonena, 'igwae, “'Utoolo be 'imu 'ebe'eno 'u'aala be 'utatauya 'imu 'asaya.”

⁷ 'Enega tokweno nina 'itoolo ga 'itauya 'ina 'asaya.

⁸ Ta boda nidi guinuwa gete si'itena ga ma idi 'amayaba Yaubada situpuna, manuna sana tauna Yesu 'ana Togiewaiwai.

Yesu Madiu 'ibwauyena
(Maki 2:13-17; Luke 5:27-32)

* **9:2:** Lu 7:48-49 * **9:6:** Yo 17:2, 5:8

9 'Enega Yesu sena gete 'ipilisinena ga 'itauya, ga tai 'ebweuna 'i'itena, 'ana esana Madiu, takisi 'ana anuwa 'ebe paisewa solanaya 'imiyami, 'enega 'ieonena, 'igwae, "Madiu, 'umuliyegu." 'Enega Madiu 'itoolo ga Yesu 'imuliyena.

10 Muliyega anuwa 'ebweu 'ena Yesu 'ilugu sabi 'e'ai, ga takisi 'ana to'ewao be wate 'aidi toto'umalidi simai, ga Yesu ma ina tononoyao ma'ediya simiyatowa.

11 *'Enega 'aidi Palisiyao si'itena ga Yesu 'ina tononoyao 'ediya sienaida, sigwae, "To'ase manuna 'imi toel'ita takisi 'ana to'ewao ta wate toto'umalidi 'aina ma'ena si'e'ai egogona?"

12 Ta Yesu ona gete 'inonona ga 'ieonedi, "Taudi bobo'adi geya nuwadi togile'oasa, ta tole'oasao esiya nuwanuwadi togile'oasa. 13 *'Enega 'ilobwenemi be Yaubada 'ina ona wanuwa sabwaleni Buki Tabu 'ena 'igwae:

'Nuwanuwagu 'atenuwa'ole'ole, ta geya nuwagu taliya.'

Gete yamaiya nige ya topalupaludi manudi, ta esi toto'umalidi sabi lemedi."

*Yesu 'ina ona 'ebotana manuna
(Maki 2:18-22; Luke 5:17-26)*

14 *'Enega Yoni 'ina tononoyao simai ga Yesu sieonena, sigwae, "'Abo'ama ta Palisiyao 'ima tapwalolo manudi 'e'ai 'enega 'aedidigula, ta mwa'adega ga 'enega 'oyo 'imu tononoyao nige ya siediedidigula?"

* 9:11: Lu 15:2, 19:7 * 9:13: Md 12:7; 1 Ti 1:15 * 9:14: Lu 18:11-12

15 *¹Enega Yesu onasemalimali 'i'ebwa'edi, 'igwae, “Mwa'adega, kapekapeyana be ai 'ana toyo'oyao sinuwamwau 'abo toai me'olotona ma'ediya sigwaugwausowala? Nai nigeya aga? Ta wanuwa'i'isi 'aene tuta 'imeemai be toai nina 'ipilisinedi 'enega esi sinuwamwau be siedidigula, ta si'ebotana.”

16 *²Ta 'ebweu wate onasemalimali 'ieonedi, 'igwae, “Nigeya sawesawenaya be kaleko auwauna senasenaminega 'oama kadekadelina tabwabwada, 'abona nai esabu nina 'iesabu toili. ¹⁷ Ta nigeya wate sawesawenaya be bwasi auwauna ta waiwaina tasiwa bwala 'ebesiwa kadekadelina 'enaya. 'Abo gete nadigega taguinuwa'esei, bwasi 'ina seseya 'enega bwala nina 'iesabu be bwasi 'itasiwa, ta 'enega 'ebesiwa nina 'ito'umali. Ta 'ilobwenena be bwasi auwauna ta waiwaina tasiwa 'ebesiwa auwauna solanaya, be 'enega maibo'ana bobo'ana.”

*Yesu iine 'eluwa 'igie bobo'enedi
(Maki 5:21-43; Luke 8:40-56)*

¹⁸ 'Etamo Yesu 'ionaona ta 'ebweu toloina 'imai ga Yesu matanaya 'i'aetulasa, ta 'igwae, “'Inapwana, natugu mewainena ni'a 'imwawasa, ta nuwanuwagu 'umama be oona 'uda gitoo be 'ida tooo limana.”

¹⁹ Ta Yesu 'itoolo ga ma ina tononoyao toloina nina simuliyena, ²⁰ *³ta sitautauya, ga waine 'ebweu lalana 'idaudau yakwala tuwelo 'ediya mulidiyega 'imai ga Yesu 'ana 'oama tupitupina 'igitoona, ²¹ manuna 'ina nuwanuwa 'atenaya

* **9:15:** Yo 3:29 * **9:16:** 1 Ko 10:21; 2 Ko 6:16 * **9:20:** Md 14:36

'igwae, “'Eguma tuga Yesu 'ana 'oama namo yagitoo yada bobo'ana.”

²² *Ta Yesu 'isanaila ga waine nina 'i'itena, ta 'igwae, “Kagutoki natugu, 'imu emisa 'enega ni'atu 'ubobo'ana.” Ta tuta gote 'enaya waine nina 'ibobo'ana.

²³ 'Enega Yesu 'itauya ga tolaina nina 'ina anuwaya 'iapwesa ga 'i'itena todedoi sidedoi ta lololi 'ana tomu'eyao lololi simu'emu'e, ga 'enadi 'isinabwa wawasae. ²⁴ *'Enega Yesu 'ieonedi, 'igwae, “Waapwesa! Gwama gete nigeaya 'imwawamwawasa ta 'i'eno mwataya tuga.” Ta siedagiyena.

²⁵ 'Enega boda nidi siapwesa ga Yesu 'ilugu ga gwama nina nimanaya 'igiyaina ga mayawasina 'itoolo. ²⁶ Muliyege ale gete 'i'elelewana sena maibo'ana 'ediya.

Yesu tomata kebokebo 'eluwa 'igie bobo'anedi.

²⁷ *Sena gote 'enega Yesu 'itautauya ta tomata kebokebo 'eluwa simulimuliyei ta sibwaubwau 'enadi sinabwana 'enega sigwaegwae, “Debida tubuna ye, 'uda 'atenuwa 'ole'oleyema!”

²⁸ 'Enega anuwaya 'ilugu ga tomata kebokebo nidi simai 'enaya ga Yesu 'ieonedi, “Mwa'adega waemisegu 'aene sawesaweguya matami yagie'esasedi?”

Ga taudi sigwae, “'Inapwana, sawesawemuya.”

²⁹ *'Enega matadi 'igitoodi ta 'ieonedi, “'Imi emisa 'ediyege matami sida 'esasa”, ³⁰ ga matadi

* **9:22:** Mk 10:52; Lu 17:19 * **9:24:** Yo 11:11 * **9:27:** Md 1:1
 * **9:29:** Md 8:13, 15:28

si'esasena. Ta Yesu loina pa'alina 'i'ebwa'edi, 'igwae, “Geya'abo yaita 'ena wasimasimanegu.”

³¹ 'Enega sitauya ga Yesu 'ina loina sile'oena ta 'ina guinuwa 'ediya sisimana dadanena sena yauyauna 'ediya.

Yesu kabaleya 'ebweu 'igie bobo'anena

³² *Ta Yesu ma ina tononoyao ni'atu sitau-tauya ta, 'ebweu tai yaluyaluwa bi'iyao meyana sigibuninaya si'au'ewenama Yesu 'ena. ³³ Ta 'enega Yesu yaluyaluwa bi'i 'iula apwesena, ga tai nina 'ibobo'ana ga 'ionaona. Ta pwalu ma idi gwausowala Yesu si'awa bobo'anena, ta sigwae, “Nigeya 'ebweu yaita 'ina guinuwa gete nadigega tada 'itena Isileli solanaya.”

³⁴ *Ta sa'i Palisiyao silolagata ga sigwae, “Yaluyaluwa bi'i 'idi 'inapwana 'ina waiwaiyega Yesu yaluyaluwa bi'i 'iulaula apwesedi, ta nigeya Yaubada 'ina waiwaiyega.”

Yesu tomota 'i'atenuwa 'ole'oleyedi

³⁵ 'Enega Yesu 'asa sinabwadi be gidalidi 'ediya 'isakowasi, ta 'idi anuwa tapwaloloyao 'ediya 'ie'ita ta 'iloguguya Yaubada 'ina loina tetelina manuna, ta wate le'oasa yaudi 'ediyega tomota 'igiebobo'anedi.

³⁶ *Ta pwalu 'i'itedi ga 'i'atenuwa 'ole'oleyedi, manuna 'adi mwauiyao 'ediyega nigeya 'adi tole-mamo, 'atuwa sipi kwanikwanidi nigeya 'adi to'ita'i'itamo. ³⁷ *Ga 'ina tononoyao 'ieonedi, “Sesoi bobo'ana ta tosesoi 'omi pu'epu'emimo,

* **9:32:** Md 12:22 * **9:34:** Md 12:24; Mk 3:22 * **9:36:** Md 14:14; Mk 6:34 * **9:37:** Lu 10:2; Yo 4:35

38 'enega Tonibagula 'enaya wasisida be topaise-wao 'ida etunedí 'ina bagulaya sabi sesoi.”

10

*Yesu 'ina tononoyao 'adi esanao
(Maki 3:13-19; Luke 6:12-16)*

¹ *Yesu 'ina tononoyao site tuwelo 'ibwauyedi ga lolina be waiwai 'i'ebwa'edi be 'enega sawe-sawediya yaluyaluwa bi'i tomota 'ediyega sida ula apwesedi be le'oasa be neneta tomota 'ediyega sida giebobob'enedi. ² Tonono nidi 'adi esanao getedi: Nugana Saimoni, tauna sieesena Pita, ta tasina Anidulu, be Yemesa ta tasina Yoni, taudi tamadiya Sebedi, ³ be Pilipi be Batolomiu be Tomasi be Madiu, tauna takisi 'ana to'ewa, ta wate mali Yemesa tauna Alipio natuna, be Tadiasi, ⁴ ta wate mali Saimoni, tauna togewana sinabwana 'ebeloina manuna, be Yudasa Isikaliota, tauna ma'etamo Yesu 'ida sipupuye.

*Yesu 'ina tononoyao 'idi paisewa
(Maki 6:7-13; Luke 9:1-6)*

⁵ Yesu site tuwelo nidi 'iloinedi ga 'ietunedí, 'igwae, “Geya'abo taudi nigeya me Yudia 'ediya watautauya, ta wate geya'abo Samelia 'asanao 'ediya walugulugu, ⁶ *ta esi sipi kwanikwanidi 'ediya watatauya, taudi nate 'ida bodao me Isileli, ⁷ be 'ediya wasimana apwesa 'aene Yaubada 'ina lolina ni'atu 'imai saba. ⁸ Tole'oasao wagiebobob'enedi be tomwawasa wagietoolodi be tolepeloyao wagie'esasedi, ta wate yaluyaluwa

* **10:1:** Mk 6:7; Lu 9:1 * **10:6:** Yel 50:6; Md 15:24

bi'i tomota 'ediyega waula apwesedi. Yaubada 'ina oboboma ni'atu 'i'ebwaya daisimi, 'enega 'omi wate 'ilobwenemi be wada 'ebwayadaita tomota 'ediya.

9 “Ta 'imi sakowasi 'enaya geya'abo 'eisa mani 'imi tana 'ediya wausausa 'abwaga manuna. 10 *Geya'abo wate tana wa'ewa'ewa. Geya'abo watei 'ami 'oama 'eluwena, nai 'ami 'aelawa 'eluwena, nai 'imi 'etoguna 'eluwena wa'ewa'ewadi, manuna topaisewa 'ana masula sawesawenaya be 'iloba.

11 “Ta 'eguma 'asa sinabwana nai gidalina 'ena walulugu, wa'ebesa nugana yaita 'ina bubuna bobo'ana, 'enega 'enaya wae'owaga 'ana laba sena nina wapilisine. 12 Ta 'abo 'ebweu anuwa 'ena walulugu, nugana wada lokagutoki 'ediya, 13 ta 'abo susu nidi 'idi bubuna bobo'ana waenima lotunedi be waona obobomedi, ta 'abo 'idi bubuna to'umalina geya'abo 'imi enimalotuna be 'imi onaoboboma 'ediya wamudamudali.

14 * “Ta 'abo nigeaya 'ebweu yaita 'i'au'au'ewami 'ina anuwaya, nai 'imi ona nigeaya 'inoonoi, 'asa nina 'enega waapwesa be 'aemiyega nedila waloutuutu yauledi 'idi senaya, nate 'ebelita toni'asao 'ediya, be muliyega 'asa nina wapilisine. 15 *Ona'ai'aila, ma'etamo bwa'omatana 'ana tuta 'enaya, taudi 'asa nidi siguitoyasemi lolina sinabwa wawasae siloba, ta nigeaya nadigega me Sodoma be me Gomola 'adi lolina.

* 10:10: 1 Ko 9:14; 1 Ti 5:18 * 10:14: Gu 13:51, 18:6 * 10:15: Nug 19:24-28; Yu 1:7

'Elouya matadiya manuna
(*Maki 13:9-13; Luke 21:12-17*)

16 * “Wanuwa 'i'isi 'aene 'abo'agu yaetuetunemi 'omi nadigega sipi panapanaisimi watautauya kedewa bosasa gamwagamwanidiya, 'enega 'ilobwenemi be wada nuwasinapu mwata 'atuwa, ta esi wada bubuna nuwana bunebune 'atuwa.

17 “'Enega wa'ita'i'isimi, manuna tomota 'etamo sitauyemi etala manuna, be anuwa tapwalolo 'ediya 'etamo sisapisapimi, 18 *be si'au'ewami be sitauyemi toloinao ta kiniyao matadiya be sie'ewami manuna 'omi 'aene 'igu bodao, ta teteligu 'ediya wada simane, be wate sena apwesa tomoteniniao 'imi simana sida nono.

19 “Ta 'abo matadiya sietoolomi geya'abo wa'ate'atesa'ala be 'aene mwa'adega wada ona'esa, manuna 'etamo tuta nina 'ena Yaubada 'imi ona 'i'ebwa'emi, 20 *ta nige'ya 'aene 'omi waonaona ta Yaubada yaluyaluwana 'emiye'ga 'ionaona.

21 “Ta wate tuta simeemai 'ediya tomota 'idi susu solanaya losaiya 'ida apwesa manugu, nate tai tasina 'isipupuyei be siloemwawasi. Nadigega wate tamana natuna 'ida sipupuyei be siloemwawasi. Wate gogama sinadiyao be tamadiyao sida etalauwaledi be siloemwawasidi.

22 *Ta tomota maibo'adi sida etalauwalemi manuna 'omi 'aene 'agu toemisao. Ta 'abo yaisigedi sie'alama'i'ita be sitoolopa'ala ga 'ana laba tuta

* **10:16:** Yo 10:12; Gu 20:29 * **10:18:** Gu 25:23 * **10:20:** Yo 14:26 * **10:22:** Md 24:9, 13; Yo 15:18-21

'ana 'ebe losalowa 'enaya, gwausowala ataya sida loba.

²³ “Ta 'eguma 'ebweu sena 'ena siunuunumi wadedena mali 'asa 'enaya. Ona'ai'aila, ma'etamo geya'abo 'asa maibo'ana Isileli solanaya waguiguinuwa egumwali ta 'abo'agu Tomota Natuna* yailama.

²⁴ * “Tomuliya nigeya sawesawenaya be 'ina toe'ita 'isinabwasine. Nadigega wate topaisewa nigeya sawesawenaya be 'ina 'inapwana 'iloine. ²⁵ *Ta esi bobo'ana 'eguma 'aene 'omi 'agu tomuliyao ta 'abo'agu taeleleleya. Manuna 'abo'agu tonianuwa, ta 'abo ni'atu sieesegu Bielisibubi,† 'omi 'igu bodao 'etamo si'awato'umali wawasaemi.

Matauta manuna
(Luke 12:2-9)

²⁶ * “'Enega geya'abo wamatamatautedi, manuna yage nidi kwaikwaiyidi ma'etamo Yaubada 'igieapwesedi be sida lomatana'i. ²⁷ 'Enega to'ase guguyoi 'ena yasimamedi 'emiya, 'asiyataya wada simamedi tomota yaudi 'ediya ta to'ase yae'awa sayasayaena 'emiya wada simana apwesedi 'imi bwaima etanidiyega.

²⁸ * “Ta taudi oomi siloeloemwawasi geya'abo

* **10:23:** Tomota Natuna: Yesu tauna 'ieesena The Son of Man, 'ana mwalatoi tomota tuga. Yesu taunamo 'ieesena Tomota Natuna, ta 'ina e'itao 'ediyega tomota simwalatonina 'aene tauna To'etoseyana Keliso. * **10:24:** Yo 13:16 * **10:25:** Md

12:24 † **10:25:** Bielisibubi: Yaluyaluwa bi'iyyao 'idi 'inapwana, 'ebe matauta ta to'umalina, tauna Seitani 'ana tolema, nai Seitani tauna. Lowa me Ekiloni sibwagobwago 'enaya. * **10:26:** Mk

4:22 * **10:28:** Ye 4:12

wamatamatautedi, manuna taudi oomi namo sawesawenaya be siloemwawasi, ta yaluyaluwami geya'abo. Ta esi Yaubada wada mataute, manuna tauna sawesawenaya be 'asagabugabu 'enaya oomi ta yaluyaluwami 'iloemwawasa luwedi.

²⁹ “'Ebe'ita gete, 'abo bedinegwa 'eluwa tagimwanedi 'adi maisa toea 'ebweuna namo, ta esi Yaubada 'i'ita'i'isidi, be 'abo 'ebweuna 'imwamwawasa nate Tamamina 'ina nuwanuwa 'enega. ³⁰ Ta 'anabwa'ayoi nigeaya sawesawenaya be 'uya'uya wasawa 'ebweu deba 'enaya, Yaubada 'adi yau 'imwalamwalatonidi.

³¹ *'Enega geya'abo wa'ate'ate sa'ala, manuna 'omi Yaubada 'ina yage sinabwana, ta bedinegwa nigeaya yage sinabwana.

³² “'Abo yaisigedi manugu sisisimana tomota matadiya, 'etamo galewaya 'abo'agu wate manudi yada simana Tamagu matanaya. ³³ *Ta 'abo yaisigedi sieyaseyaseyegu tomota matadiya, 'abo'agu wate ma'etamo galewaya Tamagu matanaya yaeyaseyaseyedi.

*Nigeaya egosigosiyana yame'eme'e ta losaiya esi
(Luke 12:51-53; 14:26-27)*

³⁴ “Geya'abo wanuwena 'aene 'igu mai bale'uya 'enega nuwasiwalowa waloba. Nigeaya sa'i, ta losaiya esiya. ³⁵ 'Igu mai manuna tai tamana 'ida etalauwale, ta wate waine sinana 'ida etalauwale, ta waine lawana 'ida etalauwale, ³⁶ ta tai 'ina susu sida etalauwale.

* **10:31:** Md 6:26 * **10:33:** Mk 8:38; 2 Ti 2:12

37 “Ta 'abo yaita tamana be sinana 'iobobomedi sinabwana ta 'abo'agu gidalina, tauna nigeya sawesawenaya be 'imuliyegu. Ta 'abo yaita wate natuna me'olotona nai mewainena 'iobobome sinabwana ta 'abo'agu gidalina, tauna nigeya sawesawenaya be 'imuliyegu. 38 *Ta 'abo yaita yawasina nigeya 'itagwatagwalei be 'imwamwawasa kelose 'enaya, nadigega 'abo'agu, tauna nigeya sawesawenaya be 'imuliyegu. 39 Ta 'abo yaita tauna yawasina manuna 'iguiguinuwa, ma'etamo 'ida loseye; ta 'abo yaita yawasina 'iloseye manugu, ma'etamo yawasi bobo'ana 'ilobalima.

Pali manudi
(Maki 9:41)

40 * “Ta 'omi 'abo yaita 'i'au'ewami, 'abo'agu be 'agu Toetune wate 'i'au'ewema. 41 Be 'abo 'oyo palopita 'u'au'ewa 'ina epalopita manuna, ma'etamo palopita 'ana pali 'uda loba. Ta 'abo 'oyo tai bobo'ana 'u'au'ewa 'ina etai bobo'ana manuna, ma'etamo tai bobo'ana 'ana pali 'uda loba. 42 *Ta 'abo 'oyo bwasi gonitu 'agu toemisa auwauna 'ebweu 'ena 'u'ebwaya, yaeon-ayo ma'etamo 'amu pali bobo'ana 'uloba.”

11

1 Yesu 'ina loguguya 'ina tononoyao site tuwelo 'ediya 'ilosaloninaya ta 'enega sena nina 'ipilisinena ga 'isakowasi 'asa nidi 'ebweuna 'ebweuna 'ediya, 'ie'ie'ita ta 'iloguloguguya.

* **10:38:** Md 16:24-25; Mk 8:34-35; Yo 12:25 * **10:40:** Mk 9:37;
Ga 4:14 * **10:42:** Md 25:40

*Yoni togiebapitaiso Yesu tetelina 'inonona
(Luke 7:18-35)*

² Tuta gote 'enaya Yoni togiebapitaiso ni'atu deliya sisa'una ga To'etoseyana nina 'ina guin-uwa tetelina 'inonona ga 'enega 'aina 'ana tomuliyao 'ietunedi ga sitauya Yesu 'enaya ³ *ga sienaidena, sigwae, “Mwa'adega 'oyo To'etoseyana nina manuyo 'ayamwayamwa nai mali tai wate 'ada yamwa?”

⁴ 'Enega 'idi ona Yesu 'ie'isena, 'igwae, “Waila be Yoni 'ena waemwasala yage nidi 'eguyega ni'atu wanonodiya ta wa'itedi, nate, ⁵ *tomata kebokebo matadi ni'atu si'esasediya, tolopegoi ni'atu sibobo'ana ga sitautauya, tolepelo bwal-adi sibobo'ana limana, totenatui ni'atu ona sinoono, tomwawasa sitoole limana, ta wate togomabeso tetela bobo'ana ni'atu sinonona. ⁶ 'Enega watauya be Yoni waeona be geya'abo manugu 'ienuenuwanalawa, manuna 'abo yaita 'ina emisa manugu nigeaya 'ineeneta, tauna 'ida gwausowala.”

⁷ 'Enega Yoni 'ana tomuliyao nidi siila ta Yesu 'ilolagata ga boda 'ediya Yoni manuna 'isimana, 'igwae, “Lowa maibo'ami sena mwatui daitaya watauya Yoni sabi nonona, ta to'ase nuwanuwami be 'aene wa'ita? Nai nuwanuwami 'aene 'ebweu pwatula sinabwana yagila 'iniuniuye wa'ita? ⁸ Nai 'ebweu tai ma 'ana 'oama esaesa sabi 'itana? Nai nigeaya, manuna taudi ma 'adi 'oama esaesa toloina sinabwadi 'idi senaya simiyami.

* **11:3:** Mal 3:1 * **11:5:** Md 8:2-4, 9:1-8, 23-26, 27-30, 32-33

9 “Ta to'ase sana manuna ga watauya sena mwatui daitaya? Nai wanuwena 'aene 'iabe palopita 'ebweu wa'ita, aga? Ona'ai'aila, tai nina wa'itenaya palopitao 'isinabwa sinedi. 10 *Yoni nina manuna lowa Yaubada 'ina ona Buki Tabu 'ena gete nadigega 'igimisimanena, 'igwae, ‘Gete 'igu toepilialeale yada etune matamuya 'itatauya be 'imu 'eda 'ikakali.’ ”.

11 'Enega Yesu wate 'iona ga 'igwae, “Ona'ai'aila, Yoni togiebapitaiso tauna me bale'u maibo'adi 'isinabwa sinedi, ta maibo'adi taudi Yaubada 'ina 'ebeloina solanaya Yoni sisinabwa sinena.

12 “Tuta Yoni 'ina giebapitaiso 'enega ga batuwa, tomota sitootoo waiwai be 'aene Yaubada 'ina 'ebeloina 'enaya silulugu ta toewaiwai nidi taudi 'idi waiwaiyega silugu.

13 Lowa palopitao maibo'adi 'idi onao be Mosese 'ina loinao 'ediyega onaupaupa siapweapwesa ga 'ana laba Yoni 'imai. 14 *Ta 'abo nuwanuwami be wanuwa sabwalena Yoni manuna, wada mwalatoni 'aene tauna Ilaitiya tuga manuna wayamwayamwa. 15 'Enega 'abo yaita matenana ona getedi 'ida nonodi.

16 “'Omi 'epata gete mwa'adega yada loe-sawa'i'i'esa manumi? Nai yada gwae 'omi 'atuwa nadigega gogama 'ebe gimwane solanaya siesae-sasala ta gosediya 'ediya sibwaubwau, sigwaeg-wae,

17 ‘Gosemao mwa'adega sa'i 'a'abi'abi sinaa,
ta nigeaya wada lausa!
Ta wate 'a'ewa'ewabamu,

* 11:10: Mal 1:3; Mk 1:2; Yo 3:28 * 11:14: Md 17:10-13

ta nigeya wada dedoi!' ”

18 * “Loesawa'i'li gete 'ana mwalatoi 'aene Yoni 'imai ga nigeya 'i'e'ai ta nigeya 'inumanuma, ta 'enega waona 'aene 'Yaluyaluwa bi'li Yoni 'igie kabaleyena.’ 19 *Ta 'abo'agu Tomota Natuna ya-mai be ya'e'ai ta yanumanuma ta wate manugu walomugi, wagwaegwae, ‘Tai getei to'ai ta ton-uma diidiga, ta wate takisi 'ana to'ewao be 'aidi wate toto'umalidi 'iegosigosiyanedi.’

“Ta taudi tomwalatoi 'ai'aila ma'etamo 'idi guinuwa bobo'adi 'ediyega mwalatoi 'ai'aila 'iapweapwesa.”

'Aina 'asa to'umalidi 'etamo bwa'omatana siloba
(*Luke 10:13-15*)

20 'Enega Yesu 'asa nidi 'ina guinuwa wai-waidi si'itediya ta nigeya sinuwanuwa 'ebuni 'idi loegesiyao 'ediyega, taudi manudi 'ilolagata ga 'iba'edi, 'igwae, 21 “'Omi me Kolesini be me Beteseida nuwa'ole'olemi sa'i. Manuna 'ebe nuwaowana nidi ni'atu yaguinuwedi 'emiya, ta esi nigeya wanuwanuwa 'ebuni, ta esi 'eguma me Taiya be me Saidoni 'ediya yada guinuwenaya, nai lowaenei sida nuwa'ebuni, be kumata 'adi 'oamao sida 'otedi be kwausa 'ediyega sida kwau-sidi, be sie'itaedi 'aene 'idi bubuna to'umalina 'ediyega ni'atu sinuwa'ebuni. 22 *Ta esi 'omi nigeya 'ai'aila, 'enega bwa'omatana 'ana 'asiyata 'enaya Yaubada 'iabe me Taiya be me Saidoni 'i'atenuwa 'ole'oleyedi, ta 'omi geya'abo.

* 11:18: Md 3:4 * 11:19: Lu 15:1-2 * 11:22: Emo 1:9-10

23 **“Ta me Kapaneumi 'omi mwa'adega? 'Aene taumi wagitu'eyemi galewaya, aga? Geya'abo sa'i! Ta esi 'iabe tomwawasa 'idi 'asa 'ubuninaya sida ulamwa'utemi. Manuna 'ebe nuwaowana nidi ni'atu yaguinuwedi 'emiya ta sa'i nigeaya wanuwanuwa 'ebuni, ta esi 'eguma me Sodoma 'ediya yada guinuwenaya, nai lowaenei sida nuwa'ebuni, 'enega Yaubada geya'abo 'ida pe'upe'udi, ta batuwa 'idi 'asa 'ida miyami. 24 *'Enega bwa'omatana 'ana 'asiyata 'enaya Yaubada 'iabe me Sodoma 'i'atenuwa 'ole'oleyedi, ta 'omi geya'abo.”*

*Eyawai'ata Yesu 'enega
(Luke 10:21-22)*

25 **Tuta gote 'enaya Yesu 'igwae, “Kagutoki Tamagu, 'oyo galewa ta bale'u 'adi toloina, mwalatoi gete 'ukwaiyena tosinasinapuyao be tomwalatoyao 'ediyega, ta esi gogama gidalidi 'ediya 'ue'itaena. 26 Ona'ai'aila Tamagu, 'imu nuwanuwa gete bobo'ana.”*

27 **Ta wate 'igwae, “Yage yauyauna ni'atu Tamagu nimaguya 'isa'udi, ta Tamaguna tebweuna 'imwalatonigu, ta 'abo'agu wate Tamagu tebweugu yamwalatonina, ta wate yaisigedi taudi 'abo nuwanuwagu be Tamagu yae'itae 'ediya, taudi wate sida mwalatoni.*

28 **“Ta 'enega 'omi 'imi paisewa mwauna, wada mai 'eguya, be yada geyawai'atemi. 29 Ta 'omi wada etotowanegu be ma'egwao tada paisewa, be 'enega yaluyaluwami 'idi eyawai'ata sida*

* 11:23: Nug 19:24-28; Yu 1:7 * 11:24: Md 10:15 * 11:25:

1 Ko 1:26-29 * 11:27: Md 28:18; Yo 1:18, 3:35

loba, manuna 'abo'agu 'igu bubuna menuna ta tonuwamwa'uta. ³⁰ *'Enega paisewa nidi be 'aa'aala nidi ya'ebwa'emi, kapekapeyadi.”

12

*Yesu tauna Sabate 'ana 'inapwana
(Maki 2:23-28; Luke 6:1-5)*

¹ *Sabateya Yesu ma ina tononoyao bagula solanega sitauya, ga tonono nidi sibotana, 'enega witi atuna si'egitagedi, ga si'enidi. ² Ta tuta nina Palisiyao si'itediya, Yesu sieonena, sigwae, “'Inapwana, mwa'adega ga 'enega 'imu tononoyao Sabate 'ana loina sile'oa?”

³ *'Enega Yesu 'idi ona 'ie'isena, 'igwae, “Buki Tabu 'ena si'etoladina Debida manuna be 'eguma wasawai, wada mwalatoni 'aene tauna magosenao sibotana, ⁴ ga Yaubada 'ina anuwaya 'ilugu ga beledi etaetabuna 'i'ewena ga si'enina. Beledi nina ma 'ana loina, 'aene totaliya dimo 'adi tagwala be sida 'e'ani. Ta nigeiya sawesawenaya be Debida magosenao beledi nina si'a'ani, ta sibotana 'enega tuwa tuga si'enina. ⁵ *Buki Tabu solanaya loina wate 'imiyami 'aene Anuwa Tabu 'ana totaliyao Sabate 'ana loina sida le'oa, ta nate nigeiya loegesi.

⁶ “Ona'ai'aila Anuwa Tabu yage sinabwana, ta esi 'ebweu yage sinabwa wawasae gete, ⁷ *Yaubada 'ina ona 'aene ‘Taliya geya nuwagu

* **11:30:** 1 Yo 5:3 * **12:1:** 2 Loi 23:25 * **12:3:** 1 Sam 21:1-6
* **12:5:** Num 28:9-10 * **12:7:** Osi 6:6; Md 9:13

ta 'atenuwa'ole'ole esiya.' 'Eguma ona gete 'ana mwalatoi wamwalamwalatoni, geya'abo 'igu tononoyao wa'awa'awa to'umaliyedi, manuna nigeya siloeloegesi. ⁸ Manuna 'abo'agu Tomota Natuna ta Sabate 'ana 'inapwana.”

*Yesu tai nimameyomeyo 'igie bobo'anena
(Maki 3:1-6; Luke 6:6-11)*

⁹ Gote 'enega Yesu 'itauya ga 'idi Anuwa Tapwalolo 'ena 'ilugu. ¹⁰ Ga nada 'ebweu tai manima meyomeyona 'ilobena. 'Enega Palisiyao Yesu 'ena sienaida, sigwae, “'Inapwana, mwa'adega, kapekapeyana be Sabate 'enaya tole'oasa tagie bobo'angedi?” Ta 'idi enaida gete 'alena be 'aene Yesu 'eguma 'ionagesi, ma'etamo 'enega sida e'ewa toloina matanaya.

¹¹ Ta 'idi ona Yesu 'ie'isena, 'igwae, “Mwa'adega 'omi 'abo 'ebweu ma ina sipi 'ebweuna namo, ta 'asiyata Sabate 'ena gaula solanaya 'ibebe'u, 'ilobwenena be 'ilisi tu'eyei? ¹² Ona'ai'aila sipi yage gidalina, ta tomota esiya yage sinabwana. 'Enega kapekapeyana be guinuwa bobo'adi Sabateya taguinuwedi.”

¹³ 'Enega Yesu tai nina 'ieonena, 'igwae, “Nimayo 'uyasitoto.” Ga tai nina nimana 'iyasitotona ga 'ibobo'ana limana, nadigega mali nimana.

¹⁴ 'Enega Palisiyao ma idi gamwasowala siapwesa ga taudimo siloina mwa'adega Yesu sida loemwawasa'ese.

Yaubada 'ina toguinuwa

¹⁵ Ta 'idi loinakwaiya nina Yesu ni'atu 'imwalatonina, 'enega sena gote 'ipilisinena

ga 'litauya mali senaya, ta tomota yaudi simuliyena, ga gote 'ena tole'oasa maibo'adi 'igiebobo'anedi, ¹⁶ ta wate 'iloinedi be 'aene geya'abo sisimasimana dadane tomota 'ediya. ¹⁷ 'Ina guinuwa nina gete lowa palopita Aisea Yaubada 'ina ona 'igimisimanena, 'igwae,

¹⁸ **“Wa'ita 'igu toguinuwa gete esiesinuwana ta 'ateguyega yaobobomena ma igu gwau-sowala.

Yaluyaluwagu yada sa'u 'enaya be loina palupaludi 'ida simanedi taudi nigeaya me Yudia 'ediya.

¹⁹ *Tauna 'iabe geya'abo 'iegewagewana nai 'iebwaubwau, nai 'asa solanaya 'ionaona toila.

²⁰ Guna lasalasana geya'abo 'iguiguitoyase. Ta wate wenukwa butabutana geya'abo 'iuleule, ga 'ana laba tauna 'enega loina palupaluna 'iewaiwai,

²¹ be wate tauna 'ana esanega taudi nigeaya me Yudia sida emisa.”

*Yesu ta Bielisibubi
(Maki 3:20-30; Luke 11:14-23, 12:10)*

²² 'Ebweuna tai, lowa yaluyaluwa bi'i 'idi guinuwega matana sikebona, ta wate meyana 'ilido, 'enega sime'ena Yesu 'ena ga 'igiebobo'anena, ga muliyega tai nina 'ie'ale be 'iona ta 'l'ita.

²³ *'Enega tomota yaudi nuwadi 'iowana ga

* **12:18:** Ais 42:1-4 * **12:18:** Md 3:17 * **12:19:** 2 Ti 2:24

* **12:23:** Yo 7:31

sigwae, “Tai gete To'etoseyana, Debida 'ina susuyega, nai?”

24 *Ta sa'i Palisiyao guinuwa gete alena sinonona ga sigwae, “Nigeya, ta esi yaluyaluwa bi'i 'idi 'inapwana 'ana esana Bielisibubi 'ina waiwaiyega yaluyaluwa bi'i 'iula apwesedi.”

25 Ta Yesu 'idi nuwanuwa ni'atu 'imwalatonina ga 'ieoned, 'igwae, “Bielisibubi tauna gosenao geya'abo 'iulaula apwesedi.” Ta wate 'igwae, “'Eguma 'ebweu 'ebeloina 'enaya tomotai si- weweyala be taudimo silosalosaiya, ma'etamo 'ebeloina nina 'ineneta be 'ibebe'u. 'Asa nai susu wate nadigega, 'abo soladiya weyala 'iapwesa, ma'etamo sineneta be sibebe'u. 26 Seitani

wate nadigega, 'abo ma ina bodao taudimo silosaiya 'iabe 'ina 'ebeloina nina 'ibebe'u. 27 Ni'atu waona 'aene 'abo'agu Bielisibubi 'ina waiwaiyega yaluyaluwa bi'i yaula apwesedi, ta yaita sana 'ina waiwaiyega 'omi waulaula apwesedi? Bielisibubi 'enega, nai Yaubada 'enega? Gete manuna wanuwunuwa be wada mwalatoni 'aene yaita 'abo'agu.

28 * “Ta 'abo'agu esi Yaubada Yaluyaluwana 'ina waiwaiyega yaluyaluwa bi'i yaulaula apwesedi, 'enega wada mwalatoni 'aene Yaubada 'ina lolina ni'atu 'iapwesama 'emiya.

29 * “'Ebel'ita gete tai waiwaina nadigega Seitani 'ina anuwaya. Nigeya sawesawenaya 'ebweu yaita 'ilulugu be 'ina gwegwe 'ilo'ewadi, ta esi 'eguma 'ebweu tai balaeyega toewaiwai nina nimana be 'aena 'iyona nuganedi ta 'enega

* 12:24: Md 9:34 * 12:28: Gu 10:38 * 12:29: 1 Yo 3:8

muliyege sawesawenaya 'ilulugu 'ina anuwaya be gwegwe nidi 'ilo'ewadi.

³⁰ “'Eguma yaisigedi taudi nigegeya 'agu tole-mao, taudi 'agu talauwalao. Ta wate yaisigedi taudi nigegeya ma'egwao 'ada paisewa egogonaya, taudi 'igu paisewa sigiegie to'umaliye.

³¹ *'Enega gete yaeona 'ai'ailimi 'aene tomota 'idi loegesiyao be 'idi ona to'umalina maibo'ana Yaubada 'ida nuwataudi. Nate namo 'eguma Yaluyaluwa Tabuna si'awa to'umaliyei, geya'abo sa'i Yaubada 'inuwanuwatau.

³² “'Abo'agu Tomota Natuna be 'eguma yaita 'i'awa to'umaliyegu Yaubada 'iabe ona nina 'ida nuwatau, ta 'abo yaita Yaluyaluwa Tabuna 'i'awa to'umaliyei geya'abo sa'i Yaubada 'inuwanuwatau tuta gete 'enaya be tuta simeemai 'ediya.”

Kaiwe uwadi
(Luke 6:43-45)

³³ Yesu wate 'ieonedi, “Kaiwe 'eguma bobo'ana, uwana wate bobo'ana. Ta 'eguma kaiwe to'umalina, uwana wate to'umalina. Manuna kaiwe 'ebweuna 'ebweuna uwadi 'ediyega tamwalamwalatonidi 'aene kaiwe nidi bobo'adi nai to'umalidi.

³⁴ *“'Omi sa'i mwata natunao, 'enega nigegeya sawesawenaya be ona bobo'adi wa'inanadi, manuna maibo'ami toto'umalimi, ta wate 'imi nuwanuwao to'ase nadigega 'atemiya simiyami, tuta yauyauna 'awamiyega siapweapwesa.

³⁵ Manuna tai bobo'ana 'atenega yage bobo'adi

* 12:31: Ib 6:4-6 * 12:34: Md 15:18

'ibubu, ta esi tai to'umalina 'atenega yage to'umalidi 'ibubudi.

³⁶ “'Enega yaeonami 'aene 'asiyata bwa'omatana 'enaya 'omi 'imi ona besobeso maibo'adi manudi Yaubada 'ida enaidemi be 'alena wada simana apwesedi. ³⁷ 'Imu onao tuga 'ediyega Yaubada 'ida 'awa bobo'aneyo nai 'ida 'awa to'umaliyeyo.”

We'iwe'iyaya manuna
(*Maki 8:11-12; Luke 11:29-32*)

³⁸ *'Enega laina 'ana toe'itao be 'aina Palisiyao Yesu sieonena, sigwae, “Toe'ita, nuwanuwama be we'iwe'iyaya 'ebweuna 'uguinuwe be 'a'ita.”

³⁹ Ta Yesu 'ieonedi, “'Epata gete 'omi to'umalimi ta sogala 'alemi, nate 'alena we'iwe'iyaya wa'ebe'ebese be 'aene 'ediyega wada mwalatoi 'ai'ailigu 'aene Yaubada 'enega yamai, ta geya'abo sa'i we'iwe'iyaya nidi wa'ita'ita. Nate namo palopita Yona manuna wanuwa'i'isi, tauna tuga we'iwe'iyaya manumi, ⁴⁰ *manuna tauna Yona nina 'asiyata 'etoi be boiboi 'etoi 'ediya iyana sinabwana gamwanaya 'imiyami, ta 'abo'agu Tomota Natuna wate nadigega 'asiyata 'etoi be boiboi 'etoi 'ediya bale'u solanaya yada miyami.

⁴¹ *“Ma'etamo 'asiyata bwa'omatana 'enaya 'iabe me Ninibe sida toolo be 'epata nimi gete sida e'ewami, manuna Yona 'ediya 'iloguguyaya ga 'idi bubuna to'umalina 'ediyega sisanaila, ta 'omi gete tuga loguguya bobo'ana wawasae ni'atu

* **12:38:** Yo 6:30; 1 Ko 1:22 * **12:40:** Ion 1:17 * **12:41:** Ion 3:5

wanonodi ta nigeya wada sanaila. ⁴² *Wate nadi-gega kuwini nina yalasi 'enega 'imai Solomoni 'ina ona sinasinapudi sabi nonodi, ta 'asiyata bwa'omatana 'enaya 'ida tooo be 'omi 'epata nimi gete 'ida e'ewami, manuna tauna 'edasolega 'imai Solomoni 'ina ona sinasinapu sabi nonona. Ta gete tuga ona sinasinapu wawasae wanonodi ta 'omi geya nuwami wanonodi.

Yaluyaluwa bi'i 'iila limana tai solanaya
(*Luke 11:24-26*)

⁴³ " 'Eguma yaluyaluwa bi'i tai 'ebweuna 'enega 'iapwesa, tai 'ida bobo'ana, ta yaluyaluwa bi'i nina 'iabe tuga 'atamanaya 'iadadana besobeso be 'ina 'ebe eyawai'ata 'i'ebe'ebese ta geya'abo 'ilobaloba. ⁴⁴ 'Enega yaluyaluwa nina taunamo 'ena 'igwae, 'Nai 'ana 'ita yaila limana 'igu gimi'ebemiya 'ena.' 'Enega 'iila ga 'ebemiya nina 'ilobena kakaena ta siyasiyayonina ta gibugibubuna. ⁴⁵ *'Enega 'itauya ga yaluyaluwa site sebeni toto'umali 'ai'ailidi wate 'i'au'ewedima ga ma'enaosilugu 'ebemiya nina 'enaya, ga nada ma'enaosimiyana. 'Enega tai nina 'ina miya sigieto'umali 'ai'ailena, lowa nigeya nadigegega. 'Omi 'epata gete wate nadigegega to'umalimi ta 'imi 'ebe losalowa 'ida to'umali wawasae."

Yesu sinana be tasinao
(*Maki 3:31-35; Luke 8:19-21*)

⁴⁶ *Yesu 'etamo boda 'ediya 'ionaona ta sinana be tasinao simai ga 'atamanaya sitooolo

* 12:42: 1 Kin 10:1-10 * 12:45: 2 Pi 2:20 * 12:46: Md 13:55

ta silebe'ebesa mwa'adega be 'ena sida ona.
 47 'Enega 'ebweu tai aledi 'ime'ena Yesu 'ena.
 48 Ga Yesu tai nina 'ina ona 'ie'isena, 'igwae,
 “Yaita sana sinagu ta yaisigedi tasigwao?”
 49 'Enega 'ana tomuliyao 'ediya 'ienimasusuya
 ta 'igwae, “Gete taudi sinagu be tasigwao.
 50 *Manuna 'eguma yaisigedi Tamagu galewaya
 'ina nuwanuwa simulimuliye, taudi tasigwao nai
 nuugwao nai sinagwao.”

13

Witi atuna 'adi tolelewana (Maki 4:1-9; Luke 8:4-8)

1 Gote 'asiyata nina 'enaya Yesu anuwa nina
 'enega 'iapwesa ga 'idolo le'awaya ga 'imiyatowa.
 2 'Enega boda sinabwana siegogonama 'enaya,
 ga 'ebweu waga 'idoedoe 'enaya 'igelu ga
 'imiyatowa, ta pwalu le'awaya sitootoolo. 3 Ga
 e'ita yaudi 'i'ebwa'edi onasemalimaliyega,
 'igwae, “Tobagula 'ebweu 'ina bagulaya 'itauya,
 ga witi atuna 'ilelewanedi, 4 ga 'aina atuna 'edaya
 sibe'u, 'enega manuwa si'itedi, ga simwa'uta ga
 si'enidi. 5 Ta 'aina atuna bwa'a logulegulewana
 'enaya sibe'u, ta muliyega sitabwa manini,
 manuna bwa'a gidalina tuga, 6 'enega ala
 'itudimwedi ga si'oapelu, manuna lamudi nigeaya
 bwa'a gonituna silobaloba.

7 “Ta 'aina atuna kwakwakwala 'ediya sibe'u ga
 sitabwa enoenowa, ta kwakwakwala 'iewaiwai
 ga 'ididi emwawasidi. 8 Ta 'aina atuna bwa'a

* 12:50: Yo 15:14

bobo'ana 'enaya sibe'u, ga sitabwama ga sisin-abwa ga siuwa, 'enega 'aina atuna uwadi 'adi yau analedi, ta 'aina sikisiti, be wate 'aina teti.

⁹ "Eguma matenami ona gete wada nono."

Onasemalimali 'ina apwesa 'alena.

(Maki 4:10-12; Luke 8:9-10)

¹⁰ 'Enega 'ina tononoyao siapwesama ga Yesu sieonena, sigwae, "To'ase manuna onasemalimaliyega boda nidi 'ediya 'ue'ie'ita?"

¹¹ *'Enega Yesu 'igwae, "Omi ni'atu Yaubada 'emiya 'itagwala be 'ina lolina sola'ai'ailidi 'ana tomwalatoyao, ta boda getedi nigeya. ¹² *'Eguma yaisigedi nadigega ma idi mwalatoi, 'iabe loeposeyana sinabwa wawasae siloba, ta esi 'eguma yaisigedi nigeya 'idi mwalatoimo ta to'ase nai 'ediya simiyami 'iabe maibo'ana siloseyedi. ¹³ Gete 'alena 'enega onasemalimaliyega yae'ie'ita 'ediya, manuna 'idi dune 'ediyega nigeya sida 'ita 'ai'aila, ta wate 'idi nono 'ediyega nigeya sida nuwasabwalena. ¹⁴ *Tomota getedi manudi lowa Aisea 'igimisimana, 'igwae,

'Ma'etamo waenonenono ta geya'abo nuwami 'isabwasabwalena.

Be wate wadunedune tuga, ta geya'abo sa'i wa'ita'ita.

¹⁵ Manuna tomota getedi 'idi nuwanuwao

si'elokwani, ga tenadi 'itui,

ta wate matadi 'ikebo.

'Abona nai matadiyega si'ita,

* **13:11:** 1 Ko 2:10 * **13:12:** Md 25:29; Lu 8:18 * **13:14:** Ais 6:9-10; Yo 12:40

ta tenadiyega sinono be sinuwa sabwalena,
 be 'eguya sida sanaila,
 be yagie bobo'enedi.'

16 "Ta 'omi ma imi gwausowala, manuna matamiyega wa'ita'ita ta tenamiyega wanonono.

17 *Ona'ai'aila, yage getedi wa'ita'itadi ta wanononodi lowa palopitao be topalupaluyao nuwanuwadi sinabwana be sida 'itadi nai sida nonodi, ta nigeaya silobalobadi.

*Atu 'ana onasemalimali 'ana li'ama
 (Maki 4:13-20; Luke 8:11-15)*

18 "Enega atu 'ana 'elelewana 'ana mwalatoi wada nono. 19 'Eguma yaita Yaubada 'ina lolina tetelina 'inono namo, ta nigeaya 'inuwanuwa sabwaleni, ma'etamo togieto'umali nina 'imamai be ona nidi tai 'atenega 'i'ewayauledi. Nate atu nidi sibe'ube'u 'edayaa 'adi mwalatoi.

20 "Ta wate atu nidi bwa'a logulegulewana 'enaya sibe'ube'u taudi tetela bobo'ana sinonoi ta ma idi gwausowala sitatagwala, 21 *ta nigeaya lamudi 'ipa'apa'ala, 'enega tuta gidalina namo 'enaya sida miyami, be 'abo to tuta 'enaya tetela bobo'ana 'ana emisa manuna mwau nai etalauwala silobai, sibe'u manini.

22 *"Ta atu nidi kwakwakwala 'ediya sibe'uya taudi tetela bobo'ana sinonona, ta 'idi nuwanuwa bale'u be esaesa 'ana nuwanuwao 'ediyega tetela bobo'ana siloemwawasina, 'enega nigeaya sawesawenaya be siuuwa.

23 "Ta atuna nidi bwa'a bobo'ana 'enaya sibe'uya taudi tetela bobo'ana sinonona ga 'ana

* 13:17: 1 Pi 1:10-12 * 13:21: Kol 2:7 * 13:22: Lu 12:16-21;
 1 Ti 6:9-10

mwalatoi 'ediya 'imiyami ga uwadi bobo'adi sisa'udi. 'Aina uwadiyao analedi, ta 'aina sikisiti, ta 'aina teti.”

Onasemalimali witi ta pwatula manudi.

²⁴ 'Enega onasemalimali 'ebweu wate Yesu 'i'ebwa'edi, 'igwae, “Yaubada 'ina lolina 'atuwa nadigega 'ebweu tai witi atuna bobo'adi 'ina bagulaya 'ilelewanedi. ²⁵ 'Enega boiboia si'eno mwataya, ta 'ana talauwala 'ebweu 'imai bagulaya ga pwatula 'ana 'ita 'atuwa witi wate 'ilelewanedi witi 'ai'aila soladiya, ga muliyega 'itauya. ²⁶ 'Enega maibo'adi sitabwama ga siuwa ga pwatula nidi topaisewao si'ita lobedi. ²⁷ 'Enega 'inapwana nina 'ina topaisewao simai ga sieonena, 'Inapwana, atuna bobo'ana 'imu bagulaya lowa 'ulelewanedi, ta mwa'adega ga 'enega pwatula ma'ediyao sitabwa leleleyama?’

²⁸ “Ta tonibagula 'igwae, 'Nai 'agu talauwala 'ebweu 'ilelewanedi.’

“'Enega 'ina toguinuwao siona, 'Mwa'adega? Kapekapeyana be pwatula nidi 'adabu yauledi?’

²⁹ “Ta 'inapwana nina 'igwae, ‘Tuwa! Wasa'u be sitabwa leleleyama, manuna 'eguma wato be pwatula wadabu yauledi, nai 'aina witi wate ma'ediyao wadabu egogoned. ³⁰ *Ta tuta sesoi esiya 'enaya topaisewao yada eonadi be pwatula siegogone nuganedi be sibwagilidi ta 'enega sigabu yauledi, ta witi siegogoned be 'igu anuwa masulaya siedododi.”

* **13:30:** Md 3:12

Atuna gidalina be 'ebe gieseseya 'adi onasemalimali

(Maki 4:30-32; Luke 13:18-21)

³¹ 'Ebweu wate onasemalimali 'i'ebwa'edi, 'igwae, “Yaubada 'ina etoloina 'atuwa nadigega beno atuna 'ebweuna tai 'i'ewena ga bagulaya 'iasona. ³² Beno atuna gidalina tuga ta 'ina tabwa mulinaya 'iekaiwe be 'enega manuwao simama be nalinao 'ediya 'idi newa si'abidi.”

³³ 'Ebweu wate onasemalimali 'i'ebwa'edi, 'igwae, “Yaubada 'ina etoloina 'atuwa nadigega pwalawa 'ana 'ebe gieseseya. Gidalina tuga waine 'i'ewena ga pwalawa sinabwana ma'iyana 'i'einisina, 'enega maibo'ana 'iseseya.”

Onasemalimali 'ina apwesa 'alena

(Maki 4:33-34)

³⁴ Yesu 'ina ona getedi maibo'adi onasemalimali 'ediyega pwalu 'ie'itedi, manuna tauna tuta yauna onasemalimaliyega 'ie'ie'ita tomota 'ediya. ³⁵ *Gete 'enega palopita 'ina onaupaupa 'iapwesa, nate lowaenei 'igimisimanena, 'igwae, “Onasemalimaliyega yada simana be to'ase Yaubada 'ikwaiyena bale'u 'ana mweluluwa'unu 'enega yada onaei.”

Tolewana 'ina guinuwa 'ana mwalatoi

³⁶ 'Enega Yesu pwalu 'ipilisedi ga 'ilugu anuwaya, ta 'ina tononoyao simai ga 'ena sigwae, “Onasemalimali pwatula bagulaya 'ana mwalatoi 'uda li'ami be 'ada nuwa sabwaleni.”

* 13:35: Sam 78:2

37 'Enega Yesu 'igwae, “Witi atuna 'ana tolelewana nate Tomota Natuna,* 38 *ta bagula nate bale'u maibo'ana, ta witi nate taudi Yaubada 'ina lolina 'ana tomuliyao, ta pwatula nate taudi to'umalina 'ana toguinuwao, 39 ta pwatula 'ana tolelewana nate tauna Seitani, ta tuta sesoi nate tuta 'ana 'ebe losalowa, ta tosesoi taudi aniloseyao, 40 be tuta 'ana 'ebe losalowa 'enaya toto'umalidi taudi 'atuwa pwatula sida egogonedidi be sida gabu yauledi. 41 *Ta Tomota Natuna 'ina aniloseyao 'ida etunedi be to'umalina 'ana toe'itao be 'ana toguinuwao sida egogonedima be 'ina 'ebeloina 'enega 42 sida ula apwesedi kaiwe 'ala'alasina solanaya, nate sena nina 'enaya tomota sida dedoi be sida esala'i'ita 'elouya 'enega.

43 *“Be muliyega topalupaluyao Tamadi 'ina 'ebeloina solanaya sida tuyayala, sinala nadi-gega.

“'Eguma yaita matenana 'ida nono.

Onasemalimali 'etoi wate

44 “Yaubada 'ina lolina 'atuwa nadigega esaesa sinabwana, lowa 'ebweu bwa'a 'enaya sik-waiyena ta 'ebweu tai 'ilobena, ga 'ikwaiya li-mena, 'enega ma ina gwausowala 'itauya ga 'ina gwegweyao maibo'adi 'iegimwaneyedi, ga 'adi maisa 'i'ewena ga bwa'a nina 'igimwanena.

* **13:37:** Tomota Natuna: Yesu tauna 'ieesena The Son of Man, 'ana mwalatoi tomota tuga. Yesu taunamo 'ieesena Tomota Natuna, ta 'ina'itao e'ediyega tomota simwalatonina 'aene tauna To'etoseyana lKeiso. * **13:38:** 1 Ko 3:9 * **13:41:** Md 25:31-46

* **13:43:** Dan 12:3

⁴⁵ “Ta wate Yaubada 'ina lolina 'atuwa nadigega to'une 'ebweuna mwali bobo'ana nuwanuwana.
⁴⁶ 'Enega 'ebweu mwali bobo'ana wawasae 'ilobena ga 'enega tauna 'ina bagi maibo'adi 'ipeledi be 'aene mwali nina bobo'ana wawasae 'ida 'ewa.

⁴⁷ “Ta wate Yaubada 'ina lolina 'atuwa nadigega gomana tomota siyauyena olaya, ga mali iyana be mali iyana si'onedi, ⁴⁸ ga gomana nina 'imaa geyogeyoi ta silisina dabalaya, ga simiyatowa, ta iyana maibo'adi siweyalidi, be iyana bobo'adi gaeba 'ediya sisa'udi ta iyana to'umalidi siuledi.
⁴⁹ Nadigega wate, tuta 'ana 'ebe losalowa 'enaya, aniloseyao sida ma be toto'umalidi sida weyalidi tobobo'adi 'ediyega, ⁵⁰ be sida ula apwesedi kaiwe 'ala'alasina solanaya, be 'ena sida dedoi ta siesala'i'ita 'elouya 'enega.”

Gwegwe esaesa auwaudi ta kadekadelidi

⁵¹ 'Enega Yesu 'ienaidedi, 'igwae, “Mwa'adega onasemalimali getedi maibo'adi wamwalatoni-diya?” Ta sinono ga silotamo, sigwae, “O!”
⁵² 'Enega 'ieonedi, “Gete tuga wada mwalatoni 'aene lolina 'ana toe'itao 'eguma ni'atu Yaubada 'ina lolina sipanaita 'ai'ailena, taudi 'atuwa nadigega 'ebweu tonianuwa 'ina gwegwe kadekadelidi ta auwaudi soladiya esaesa 'imiyami.”

*Me Nasaleta Yesu siguitoyasena
 (Maki 6:1-6; Luke 4:16-30)*

⁵³ *Yesu 'ina onasemalimali getedi 'ilosalonidi, ga sena gote 'ipilisinena, ⁵⁴ ga 'iila 'ina 'asaya, ta 'idi Anuwa Tapwalolo 'ena 'ilugu ga 'ie'itedi,

* 13:53: Yo 7:15

ta tomota nuwadi 'iowana ga sigwae, “Tai gete mane 'enega 'ina sinasinapu be 'ina guinuwa waiwaidi 'i'ewa'ewa?”

⁵⁵ *Ta wate sigwae, “Nai tai gete to'abi'abi tuga natuna? Ta sinana Meli, ta tasinao Yemesa be Yosepa be Saimoni be Yudasa, ⁵⁶ ta wate nuunao ma'edao tamiyami. Ta mwa'adega sana ga tai gete nadigega 'isinasinapu'esa?”

⁵⁷ 'Enega siguitoyasena. Ta Yesu 'ieonedi, 'igwae, “Palopitao 'adi 'amayaba silobaloba mali 'asa 'ediya. Ta taudi 'idi 'asaya nai 'idi anuwaya nigeya 'adi 'amayabamo.” ⁵⁸ 'Enega Yesu nada 'ina guinuwa waiwaidi nigeya yaudi 'iguiguinuwedi, manuna nigeya sida emisena.

14

Yoni togiebapitaiso 'ina mwawasa (Maki 6:14-29; Luke 9:7-9)

¹ Tuta gote 'enaya Elodi, tauna Galili 'ana toloina, Yesu 'ina guinuwa alena 'inonona, ² ga 'ina toguinuwao 'ieonedi, 'igwae, “Nate tai nina tauna Yoni togiebapitaiso, ni'atu 'aene mwawasega 'itoolo limana ga 'enega ma ina waiwai 'iguiguinuwa.”

³ Manuna lowa Elodi Yoni 'igiyaina ga 'iyonina ta deliya 'isa'una. Ta Yoni 'ana giyai 'alena nate 'ebweu waine 'ana esana Elodiasa, nate Elodi tasina Pilipi mwanena, ⁴ ta Elodi 'iagina ga 'iaina, ta Yoni Elodi 'ieonena, 'igwae, “Gote nigeya bubuna bobo'ana manuna tasiyo mwanena 'uaina.” ⁵ Nate 'alena 'enega Elodi

* 13:55: Yo 6:42

nuwanuwana be Yoni 'iloemwawasi, ta esi to-mota yaudi Yoni si'awa palopitaena, 'enega Elodi 'imatata ga nige ya Yoni 'iloeloemwawasi.

⁶ Muli yega Elodi 'ina 'asiyata tubuwa 'ana 'ebe nuwa'i'ita sagalina 'enaya boda siegogona, ga Elodiasa natuna mewainena boda matadiya 'ilausa ga Elodi 'igiegwawsowalina. ⁷ 'Enega Elodi gomagweine nina 'ena 'iona oboboma be 'aene 'abo to'ase nuwanuwana 'ida 'ebwa'e tuga, ta wate 'isawa tamatamana. ⁸ 'Enega sinana 'iona gomagweine 'enaya ga 'enega gomagweine nina Elodi 'ieonena, 'igwae, “Nuwanuwagu Yoni togie bapitaiso bulubuluna gaeba 'enaya 'usa'u be 'u'ebwa'egu.”

⁹ 'Enega Elodi 'inu wamwau sinabwana, ta tuwa tuga 'ina sawatamatamana 'inuwa'i'isina, ta boda ni'atu 'ina ona sinonona, 'enega 'itagwala, ¹⁰ ta 'ina toguinu wao deliya 'ietunedi, ga Yoni 'otona si'upwena, ¹¹ ta bulubuluna gaebaya siusena ga sime'ena, ga gomagweine si'ebwa'ena. Ta gomagweine nina 'i'ewena ga 'itauyena sinana 'enaya. ¹² Ta Yoni 'ana tomuliyao simai ga Yoni kokowana si'ewena, ga sisa'u 'ali'aliyena, ta muliyega sitauya Yesu 'ena, ga yage gete sisimanena.

*Pwalu sinabwana Yesu 'ie'enidi
(Maki 6:30-44; Luke 9:10-17; Yoni 6:1-14)*

¹³ Ta Yesu yage gete 'inonona, 'enega 'iapwesa ga waga 'igeluna ga 'itauya sena mwatui daitaya. Ta boda Yesu 'ina tauya alena sinonona, 'enega 'idi 'asa 'ediyega siapwesa ga 'edega sitauya Yesu 'enaya.

14 *Ta tuta nina Yesu wagega 'isuya dabalaya pwalu sinabwana 'i'itedi, ga 'ina nuwa'ole'oleyega tole'oasao 'igiebobo'enedi.

15 Ta 'asuinuwanuwaya 'ina tononoyao simai ga Yesu sieonena, sigwae, “'Inapwana, sena gete mwatui daita ta 'iabe 'iguguyoi. 'Enega boda getedi 'uda etunedu be sida ila, be 'adi masula sida gimwane 'asa selabediya 'ediya.”

16 Ta Yesu 'igwae, “Geya'abo sitautauya, ta 'omi esi masula wa'ebwa'edi be si'a'a.”

17 'Enega sigwae, “Ya! 'Ama masula nigeya yauna, nate namo beledi nima ta iyana 'eluwa.”

18 Ta Yesu 'igwae, “Beledi be iyana nidi wa'ebwa'egu.”

19 'Enega pwalu 'iloinedi ga pwatulaya simiyatowa, ga beledi nima ta iyana 'eluwa 'i'ewedi, ta 'i'itatu'e galewaya, ga masula nidi manudi 'iona oboboma, ga muliyega beledi 'igitomwedi, ga 'ina tononoyao 'i'ebwa'edi ga taudi tomota 'ediya sieguyaiyedi. 20 'Enega maibo'adi si'ai ga gamwadi 'ipawa, ta masula tupwatupwadi siegogonedu, ga kodo tuwelo siloemaedi. 21 *To'e'ai nidi tai dimo 'adi yau paibi tausani nadigega, ta wate iine be gogama yaudi nigeya sisawasawadi.

*Yesu ola debanega 'itauya
(Maki 6:45-52; Yoni 6:15-21)*

22 'Enega 'ina tononoyao 'iloinedi be wagaya sigelu be 'aene sinugana mali esenaya, ta tauna 'aene tomota maibo'adi 'iemataluwedi be siila

* 14:14: Md 9:36, 15:32 * 14:21: Md 15:38

'idi 'asaya. ²³ *'Enega sigelu, ta Yesu pwalu 'ietunediya, ta muliyega tauna tebweuna 'oyaya 'itu'e sabi sidasida Yaubada 'ena. 'Enega ni'atu 'iboi, ta Yesu tebweuna namo 'imiyami.

²⁴ Ta tonono nidi 'idi waga ni'atu sineyena ga sidolo bwagabwagaya, ga lisu sinabwana silobena ga 'idi waga 'ilobunibuni, ta wate yagila matadiyega 'imeema.

²⁵ Ta tomwa uliulitaya Yesu ola debanega 'itauyama, ga 'ina tononoyao nidi selabediya 'iapwesa. ²⁶ *Gote 'ena 'ina tononoyao Yesu si'itena ola debanega 'imeemai, ga simatauta sinabwana, 'enega sinanala, 'idi nuwanuwa 'aene welabana si'itena.

²⁷ Ta Yesu 'ieonedi, “Geya'abo wamatamatauta. 'Abo'agu tuga, 'imi 'inapwana.”

²⁸ 'Enega Pita 'iona, 'igwae, “'Inapwana, 'eguma ona'ai'aila 'oyo, 'ueonagu be ola debanega yawawa 'emuya.”

²⁹ Ta Yesu 'igwae, “'Umai.”

'Enega Pita wagega 'imwa'uta ga ola debanaya 'itautauya Yesu 'enaya. ³⁰ Tuta nina 'itautauya yagila sinabwana 'i'itena, ga 'imatauta, ta olaya 'idalala, ga 'ibwau, “'Inapwana, 'ulemegu!” ³¹ Ta Yesu 'ilomanini ga Pita 'igiyaina ta 'igwae, “Toemisa gidaliyo, to'ase manuna 'uenuwanaluwa?” ³² 'Enega siteluwa wagaya sigelu, ta yagila 'ipela.

³³ *Ga taudi waga 'ana tomiyanao sibwagobwago Yesu 'ena, ta sigwae, “Ona'ai'aila, 'oyo Yaubada Natuna.”

* **14:23:** Lu 6:12, 9:28 * **14:26:** Lu 24:36-37 * **14:33:** Md 27:54

Tole'oasao 'igiebobo'anedi sena Genesaleta 'ena

(Maki 6:55-56)

³⁴ 'Enega siabala sena Genesaleta 'enaya ga sisuya dabalaya. ³⁵ Ta sena nina 'ana tomiyanao Yesu si'inanena, 'enega ale silelewanena 'idi 'asa maibo'ana 'ediya ga 'idi tole'oasao maibo'adi sime'edi Yesu 'enaya, ³⁶ *ta sisidena, sigwae, "I'napwana, kapekapeyana be tole'oasao getedi 'amu 'oama tupitupinamo sida gitoo?" Ga Yesu 'itagwala. 'Enega taudi 'ana 'oama sigitoona sibobo'ana.

15

Me Yudia tubudiyao 'idi bubuna

(Maki 7:1-23)

¹ Muliyega Palisiyao be lolina 'ana toe'itao Yelusaleme ga simai Yesu 'ena, ga sieonena, sigwae, ² "To'ase manuna 'imu tononoyao 'abo 'e'ai mulinaya nige ya nimadi sida 'utudi, nate tubudao 'idi lolina sile'oale'oa?"

³ Ta 'ieonedi, "I'omi wate Yaubada 'ina lolina wale'oale'oa, manuna tubumiyao 'idi bubuna wamulimuliyedi. ⁴ *Yaubada 'ina lolina 'eluwa getedi: 'ebweuna 'igwae, 'Tamayo be sinayo 'uda 'amayabedi', ta 'eluwena wate 'igwae, 'Eguma yaita tamana nai sinana 'i'awa to'umaliyedi, 'ilobwenena be waloemwawasi.' ⁵ Ta 'omi 'imi e'ita kabokabo, wagwae, 'Eguma yaita tamana be sinana 'ieonadi, 'igwae, "I'gu gwegweyao ni'atu yatagwaledi Yaubada 'enaya, 'enega nige ya sawesaweguya be yalememi" ', 'enega

* **14:36:** Md 9:20-21 * **15:4:** Sia 20:12

'imi nuwanuwa 'aene tai nina 'ina lema nai 'ina 'amayaba tamana 'enaya nigeaya yage sinabwana.

⁶ Tubumiyao 'idi lolina gete 'enega Yaubada 'ina lolina waeyage besobesoena.

⁷ *⁴“Ona'ai'aila 'omi tokabokabo. Lowaenei Aisea palopita manumi 'ionaupaupa 'ai'aila, tuta nina Yaubada 'ina ona 'isimanena, 'igwae,

⁸ ‘Tomota getedi 'awadiyega si'ama'amayabegu ta 'atediyega nigeaya,

⁹ ta wate 'eguya sitapwalolo besobeso, manuna 'idi e'itao 'abo'agu nigeaya 'eguyega, ta esi tomota tuga 'idi nuwenuwega.’”

¹⁰ 'Enega tomota 'ibwauyedima ga 'ieonedi, “Ona gete wanono be wada mwalatoni 'aene

¹¹ *⁵masula nidi 'awadega silugulugu nigeaya sawesawenaya be sigiegie bailida ta esi ona nidi 'awadega siapweapwesama taudi esiya sigiebailida.”

¹² 'Enega 'ina tononoyao Yesu 'ena simai ga sieonena, “Inapwana, 'unonona 'aene Palisiyao 'imu ona gete manuna ni'atu sinuwa mwau.”

¹³ Ta Yesu 'igwae, “Kaiwe nidi Tamagu nigeaya 'iasoasodi, ma'etamo 'idabu yauledi. ¹⁴ *⁶Ta tuwa tuga, Palisiyao nidi sida miyami 'ana laba sibebe'u, manuna taudi toanuganao matakebokebodi, be 'eguma gosediya matakebokebodi sianuganedi, 'iabe maibo'adi gaulaya sibebe'u.”

¹⁵ 'Enega Pita 'ilolagata ga 'igwae, “Onasemali-mali gete 'ana mwalatoi 'uda li'ami 'emaya.”

¹⁶ Ta Yesu 'igwae, “Nai 'omi wate 'etamo nuwami nigeaya 'isabwasabwalena, ¹⁷ 'enega

* ^{15:7}: Ais 29:13 * ^{15:11}: Md 12:34 * ^{15:14}: Md 23:16

nigeya wamwalamwalatoni 'aene to'ase 'awadega 'ilugulugu gamwadaya 'itatauya, be muliyega 'itatauya sumwana 'enaya. ¹⁸ Ta esi to'ase tomota 'awadiyega siapweapwesama nate 'atediyega simeema ta sigiegie bailidi, ¹⁹ *nate nuwanuwa to'umalidi be loemwawasa be loelata be sogala be 'ipwala be onakabokabo be sinala be. ²⁰ Yage getedi 'ediyega tomota 'igiegie bailidi, ta 'abo nimada geya'abo ta'utu'utudi tuta 'e'ai 'enaya, nate yaluyaluwada geya'abo 'igiegie baili.”

Kenani wainena 'ina emisa
(Maki 7:24-30)

²¹ 'Enega Yesu sena nina 'ipilisinena ga 'itauya Taiya be Saidoni senadiyao 'ediya. ²² Ta sena nina 'enega Kenani wainena 'ebweu 'iapwesa ga Yesu 'ieonena, 'igwae, “'Inapwana, 'oyo De-bida 'ina susu, 'uda 'atenuwa 'ole'oleyegu, manuna natugu mewainena ni'atu yaluyaluwa bi'i 'igiekabaleyena,” ²³ Ta Yesu waine nina 'ina bwau nigeya 'ie'ie'isa, 'enega 'ina tononoyao simai ga Yesu sisidena, sigwae, “Waine nina 'ue'idi'idiye be 'itatauya, manuna 'ibwau bwau wawasae.”

²⁴ Ta Yesu 'igwae, “'Abo'agu yamai sipi kwanikwanidi 'isileli namo 'ina 'ebeloina solanaya manudi.”

²⁵ Ta esi waine nina 'imai ga Yesu matanaya 'iaetulasa, ta 'igwae, “'Inapwana 'uda lemegu.”

²⁶ Ta Yesu 'iona, “Nigeya sawesawenaya be gogama 'adi masula ya'ebwaya kedewa 'ediya.”

* **15:19:** Ga 5:19-21

27 Ta waine nina 'igwae, “'Inapwana, nate ona'ai'aila. Ta mwa'adega masula mugumuguna 'abo sibebe'u 'inapwana 'ina 'ebe 'e'ai 'enega, sawesawenaya be 'ina kedewao si'a'ani?”

28 *'Enega Yesu waine 'ina ona nina 'ie'isena, 'igwae, “Waine, 'oyo sa'i toemisa 'ai'aila. 'Enega gete tuga 'imu emisa nina uwana 'ida apwesa.” Ta tuta gote 'enaya waine nina natuna 'ibobo'ana limana.

Tole'oasao yaudi 'igiebobo'anedi

29 'Enega Yesu sena nina 'ipilisinena ga 'iawadawada'e Galili olana le'awinega, ga 'oyaya 'itu'e, ga nada 'imiyatowa. 30 Ta boda sinabwana silagama ga 'idi tole'oasao sime'edi, taudi tolopegoi be, taudi esilae 'ediyega sinenetaya be, tomata kebokeboyao be, toekabaleyao be 'aidi tole'oasao wate Yesu selabenaya sisa'udi ga 'igiebobo'anedi. 31 'Enega pwalu nidi si'itedi toekabaleya sionaona be sinonono, be taudi esilae 'ediyega sinenetaya sibobo'ana limana, be tolopegoi sitautauya palupalu, be tomata kebokebo matadi si'esasedi. 'Enega boda nidi sinuwa owana, ga me Isileli 'idi Yaubada nina situpuna.

Yesu pwalu 'ie'enidi
(Maki 8:1-10)

32 *'Enega Yesu 'ina tononoyao 'ibwauyedima ga 'ieonedi, “Boda getedi ya'atenuwa 'ole'oleyedi, manuna ni'atu 'asiyata 'etoi bada ma'egwao 'amiyami ta nigeaya 'adi musulamo, ta

* 15:28: Md 8:10, 13 * 15:32: Md 14:14

geya nuwagu be mabotanidi yaetune iledi 'abona nai 'edaya sitatai.”

³³ Ta 'ina tononoyao sieonena, sigwae, “Sena getei mwatui daita, ta mwa'adega pwalu sinabwana getei 'adi masula taloba'ese?”

³⁴ 'Enega Yesu 'ienaidedi, 'igwae, “'Eisa 'ami belediyao simiyami?” Ga sigwae, “Beledi sebeni ta 'aina iyana gidalidi.”

³⁵ 'Enega boda 'iloinedi ga bale'uya simiyatowa. ³⁶ Ga beledi sebeni be iyana nidi 'i'ewedi ga manudi 'iona lokagutoki Yaubada 'ena ga 'igitomwedi, ta 'i'ebwa'edi 'ina tononoyao 'ediya, ga taudi sieguyaiyedi boda nidi 'ediya.

³⁷ Ta maibo'adi si'ai ga gamwadi 'ipawa, ga muliyega masula tupwatupwadi siegogonedi ga kodo sebeni siloemaedi. ³⁸ To'e'ai nidi tai dimo 'adi yau powa tausani, ta wate iine be gogama yaudi nigeaya sisawasawadi.

³⁹ Muliyega pwalu 'ietunedi ga siila limana, ta Yesu wagaya 'igelu, ga Magadani senanaya 'itauya.

16

We'iwe'iyaya manudi

(Madiu 12:38-41; Maki 8:11-13; Luke 12:54-56)

¹ *'Ebweu tuta 'enaya 'aidi Palisiyao be Sadusiyao simai ga Yesu sienaidena, sabi toona, ga sieonena, “Kapekapeyana be we'iwe'iyaya 'ebweu 'uda guinuwe be 'ada 'awa'ai'aile 'aene 'imu waiwai Yaubada 'enega 'imai?”

* **16:1:** Md 12:38; Yo 6:30

² Ga Yesu 'iona, “'Omi 'abo sinala wa'ita 'isugusuguwa be galewa 'ebwaga 'enega 'ibweyalina, ni'atu wamwalatonina 'aene 'iabe mali 'asiyata 'enaya 'oelaa bobo'ana. ³ Ta 'abo gonagonaya galewa bweyabweyalina ta gaigaina wa'itai, nate wasinapu 'aene kwau 'imeema. Ga nate ona'ai'aila we'iwe'iyaya nidi 'oelaa manudi 'adi mwalatoi ni'atu wamwalamwalatonidi, ta esi we'iwe'iyaya gete tuta nidi manudi nigeaya wamwalamwalatonidi. ⁴ *'Epata gete 'omi to'umalimi ta sogala 'alemi, nate 'alena we'iwe'iyaya wa'ebe'ebese be 'aene 'ediyege wada mwalatoi 'ai'ailigu 'aene Yaubada 'enega yamai, ta geya'abo sa'i we'iwe'iyaya nidi wa'ita'ita. Nate namo Yona manuna wanuwa'i'isi, tauna tuga we'iwe'iyaya manumi.” 'Enega Yesu 'ipilisinedi ga 'itauya.

Palisiyao be Sadusiyao 'idi 'ebe gieseseya beledi manuna

(Maki 8:14-21)

⁵ 'Enega mali esenaya siabala, ta 'ina tonono nidi 'adi 'abwaga nigeaya si'ewa'ewadi, manuna sinuwa pupuledi. ⁶ *Ga nada Yesu 'ieoned, “Palisiyao be Sadusiyao 'adi beledi 'ana 'ebe gieseseya 'enega wa'ita'i'isimi.”

⁷ 'Enega tonono nidi taudimo 'ediya sigwae, “Nai Yesu 'ina ona 'alena getei manuna 'ada 'abwaga tanuwa pupulena.”

⁸ Ta Yesu 'idi nuwanuwa ni'atu 'imwalatonina, 'enega 'ieoned, “To'ase manuna waonaona 'aene

* 16:4: Ion 1:17 * 16:6: Lu 12:1

nigeya 'ami 'abwagamo? Nate nigeya manuna yaonaona. Nigeya waemiemisa 'ai'aila, aga? ⁹ *Nigeya sana wanuwa sabwalena tuta nina beledi nima 'ediyega tomota paibi tausani yae'enidiya, ta masula 'ana tupwa maibo'ana waegogonedi, ¹⁰ *ga 'enega kodo yaudi waloe-maedi? Tomota wate powa tausani beledi sebeni 'ediyega yae'enidiya ta 'ana tupwa maibo'ana waegogonedi ga kodo yauna 'ediyega waloe-maedi? ¹¹ 'Enega to'ase manuna ga nigeya wanuwanuwa sabwalena 'aene nigeya masula manuna yaonaona? Ta esi Palisiyao be Sadusiyaoy 'idi 'ebe gieseseya 'enega wa'ita'i'isimi.”

¹² Gote 'ena nuwadi 'isabwalena 'aene nigeya beledi 'ai'aila 'ana 'ebe gieseseya manuna 'ionaona, ta esi Palisiyao be Sadusiyaoy 'idi e'itao 'ediyega sida 'ita'i'isidi.

*Pita 'ina simana Yesu manuna
(Maki 8:27-30; Luke 9:18-21)*

¹³ 'Enega Yesu 'imai Sisalia Pilipai senanaya ga 'ienaida 'ina tononoyao 'ediya, 'igwae, “Mwa'adega tomota 'idi ona 'abo'agu Tomota Natuna manugu, 'aene 'abo'agu yaita?”

¹⁴ *'Enega sigwae, “'Aina tomota siona 'aene 'oyo Yoni togiebatitaiso, ta 'aina tomota siona 'aene 'oyo Ilaitiya, ta 'aina siona 'aene 'oyo Yele-maiya nai gimipalopita 'ebweu tuga.”

¹⁵ Ga Yesu 'ienaidedi, 'igwae, “Ta 'omi mwa'adega 'imi nuwanuwa 'aene 'abo'agu yaita?”

* **16:9:** Md 14:17-21 * **16:10:** Md 15:34-38 * **16:14:** Mk 6:14-15

16 *'Enega Saimoni Pita 'ilolagata ga 'igwae, "Oyo To'etoseyana Yaubada mayawasina natuna."

17 *Ta Yesu Pita 'ieonena, 'igwae, "Saimoni, Yona natuna, 'oyo ona'ai'aila togwausowala 'ebweu, manuna 'imu mwalatoi gete nigeya to-mota 'ediyega, ta esi Tamagu galewaya 'ina mwalatoyega 'i'ebwa'emu. 18 *Ta wate yaeonayo 'aene 'amu esana Pita, ta 'oyo gulewa, be 'emuya 'igu ekalesiya yada 'abi, be 'enega geya'abo bubuna to'umalina 'iewaiwai 'igu ekalesiya nina 'ena. 19 *Ta wate 'ebeloina galewaya 'ana 'ebe gigege ya'ebwa'eyo, be to'ase bale'uya 'ugibode, galewaya wate sigibode, ta wate 'abo to'ase bale'uya 'ugigege, galewaya wate sigigege."

20 Gote 'ena Yesu 'ina tononoyao 'iloina pa'aledi, 'igwae, "Geya'abo 'ebweu yaita 'ena wasimasimanegu 'aene 'abo'agu To'etoseyana nina."

Yesu 'ina mwawasa ma'etamo manuna 'igimisimana

(Maki 8:31-9:1; Luke 9:22-27)

21 Tuta gote 'enaya Yesu 'ie'ale ga 'ina tononoyao 'ie'itedi, 'igwae, "Ilobwenena be yatatauya Yelusalema be nada 'elouya yaudi yada lobadi, 'inapwanao be totaliyao sinabwadi be loina 'ana toe'itao 'ediyega, be gote 'ena siloemwawasigu, ta 'asiyata 'etonina 'enaya Yaubada 'ida gietoolo limagu."

* 16:16: Yo 6:69 * 16:17: Md 17:5 * 16:18: 1 Ko 3:11; Gu 4:10-12; Ep 2:20 * 16:19: Yo 20:23

22 'Enega Pita Yesu ma'alenaya 'itauyena, ga 'i'enapa'alina, 'igwae, “'Inapwana, yage gete geya'abo 'emuya 'iapweapwesa!”

23 Ta Yesu 'iasakowasi ga 'iona Pita 'enaya, 'igwae, “'Oyo Seitani, gete tuga 'upilisinegu! Geya'abo 'u'eto'etobodegu! 'Imu nuwanuwa tomota 'idi nuwanuwa, ta nigeaya Yaubada 'ina nuwanuwa nadigega.”

24 *Muliyega Yesu 'ina tononoyao 'ieonedi, 'igwae, “Yaita 'eguma nuwanuwana be 'imuliyegu, 'ilobwenena be tauna 'ina nuwanuwa 'ida guitoyase, be tauna 'ana kelose 'i'aali, be 'enega 'imwamwawasa, nate nadigega 'agu muliya nina 'ana 'eda.

25 “Ta 'eguma yaita yawasina 'iegagale, ma'etamo yawasi nina 'iloseye. Ta 'eguma yaita yawasina manugu 'itagwale be 'imwamwawasa, tauna 'iabe yawasina bobo'ana 'iloba.

26 “'Eguma 'ida esaesao bale'uya sinabwa wawasae talobadi, nate yage besobeso, ta esi yage sinabwana nate yawasida bobo'ana. Manuna 'eguma yawasida bobo'ana taloseyedi, nigeaya 'ebweu wate 'ana lopa'elu 'imiyami.

27 * “Ma'etamo 'abo'agu Tomota Natuna yaila limanama, be Tamagu 'ina esaesa tuyatuyayalina 'enega yailama, ta wate aniloseyao ma'egwao, be tomota 'idi guinuwao 'adi e'isa ya'ebwa'edi.

28 “Yaona 'ai'aila 'emiya 'aene tomota 'aimi geya'abo wamwawamwawasa 'ana laba 'abo'agu, Tomota Natuna, yailama sabi lolina be 'ena wa'ita limagu.”

* 16:24: Lu 14:27 * 16:27: Lo 2:6; Et 22:12

17

*Yesu 'ana 'ita 'idumaduma
(Maki 9:2-13; Luke 9:28-36)*

¹ 'Asiyata sikisi mulinaya Yesu 'ina tononoyao 'etoi 'i'au'ewedi, ga ma'ena situ'e 'oya 'ebweu kesolana 'ena. Tonono nidi taudi Pita be Yemesa matasina Yoni. ² *Tuta nina 'idi miya 'oyaya Yesu maninina si'itena tuyayalina 'atuwa sinala 'ana 'ita, ta 'ana 'oama 'iwakeke 'atuwa maedana 'isaesae. ³ Ta wate Mosese be Ilaitiya siapwesama ga Yesu nina ma'edi si'awa'awagwae.

⁴ 'Enega Pita 'ilolagata ga Yesu 'ieonena, 'igwae, "Inapwana, 'ida miya gete nadigega bobo'ana, 'enega 'ilobwenena be 'eguma 'utatagwala yoeyoe 'etoi ya'abidi be 'ebweu 'oyo manuyo, ta 'ebweu Mosese manuna, ta 'ebweu Ilaitiya manuna."

⁵ *Pita 'ina ona ma'etamo nigeaya 'ilosalosaloni ta pwana maedanina 'italaekabobodi, ta pwana 'enega 'enana 'ebweu sinonona, 'igwae, "Gete natugu bobo'ai'ailina, tauna manuna yagwawsowala sinabwana, 'enega 'ina onao wada nonodi."

⁶ Ta tonono nidi ona nina sinonona ga ma idi matauta sibe'u sanamwa'uta, ⁷ ga Yesu 'imai ga 'igitoodi, 'igwae, "Watoolo. Geya'abo wamata-matauta." ⁸ 'Enega sisanatu'e ga Yesu tebweuna namo 'itootoolo si'itena.

⁹ 'Enega 'oyega siebuebusima ga Yesu 'iloinedi, 'igwae, "Yage nidi ni'a wa'itedi geya'abo tomota 'ediya wasimasimani ga 'ana laba 'abo'agu Tomota Natuna mwawasega yatoolo limana."

* 17:2: 2 Pi 1:16-18 * 17:5: Md 3:17

10 *Ga Yesu 'ina tononoyao 'ena sienaida, sigwae, “To'ase manuna lolina 'ana toel'itao siona 'aene Ilaitiya 'igimi nuganama, be muliyega To'etoseyana nina 'imama?”

11 Ta Yesu 'igwae, “O nadigega, Ilaitiya 'aene 'ida giminuganama be 'enega yage maibo'adi 'ida giepaepaludi. 12 *Ta sa'i Ilaitiya nina ni'atu 'imai saba, ta tomota nigeya si'ina'inana ta esi sigu-inuwa besobeso 'enaya to'ase 'idi nuwena nadigega, 'iabe wate 'abo'agu Tomota Natuna nadigega 'eguya sibubuna'esa.” 13 *'Enega tonono nidi gote 'ena sinuwena 'aene Yesu Yoni togiebap-itaiso manuna 'ionaona.

'Ebweu gwama 'ana le'oasa lobwebwai Yesu 'igiebobo'anena

(Maki 9:14-29; Luke 9:37-43)

14 'Enega Yesu ma ina tononoyao simwa'uta boda 'ediya, ta 'ebweu tai 'imai ga 'i'aetulasa Yesu matanaya, 15 ta 'igwae, “'Inapwana, natugu 'uda 'atenuwa 'ole'oleyei be 'uda giebobob'ane, manuna tuta yauna 'ana lobwebwai manuna 'itaitai, ta bwalana siuyauya sinabwana, ta 'aina tuta 'ediya 'awesabelulu 'enaya 'ibe'ube'u, ta 'aina tuta bwasi ni'u 'ediya 'ibe'ube'u. 16 Ta 'imu tononoyao 'ediya yame'ena, ta nigeya sawesawediya be sigiebobo'ane.”

17 'Enega Yesu 'ieonedi, “'Omi sana mwa'adega? Ga debami pa'ala yaita! Nai nigeya waemiemisegu, aga? Ni'atu 'imi debapa'ala

* 17:10: Mal 4:5 * 17:12: Md 11:14 * 17:13: Lu 1:17

'enega yalo'ame'ame. Baga, gwama nina wame'le 'eguya be ya'ita.”

¹⁸ 'Enega Yesu yaluyaluwa bi'i 'iloinena ga lobwebwai gwama nina 'enega 'iapwesa ga 'ibobo'ana limana.

¹⁹ Muliyega Yesu 'ina tononoyao simai ga taudimo Yesu ma'ena, ta sieonena, sigwae, “'Inapwana, mwa'adega 'abo'ama ga nigeaya sawesawemaya be yaluyaluwa bi'i 'aula apwese.”

²⁰ *Ga Yesu 'igwae, “Manuna 'imi emisa nene-tana. Yaona'ai'aila 'eguma 'imi emisa 'ana waiwai beno atuna nadigega, ma'etamo 'oya gote 'ena wagwae, ‘Gete 'enega 'umiya dolo’, 'iabe 'ida emamatana tuga. Nadigega wate yage maibo'ana sawesawemiya be waguinuwedi.” ²¹(-)

*Yesu 'ina mwawasa manuna 'iona limana
(Maki 9:30-32; Luke 9:43-45)*

²² *Muliyega Galili 'ena simiyami, ga Yesu 'iemataluwedi, 'igwae, “'Abo'agu Tomota Natuna, ta ma'etamo 'agu tosipupu 'ida 'ebwayaegu 'agu talauwalao 'ediya ²³ be siloemwawasigu, be 'asiyata 'etonina 'enaya Yaubada 'igietoolo limagu.” Yesu 'ina simana gete manuna sinuwamwau 'ai'aila.

'Idi takisi Anuwa Tabu manuna

²⁴ *Muliyega sitauya Kapaneumi 'enaya, ta takisi Anuwa Tabu manuna 'ana toegogonao simai ga Pita 'ena sigwae, “Mwa'adega, sawesawenaya

* 17:20: Mk 11:23 * 17:22: Md 16:21 * 17:24: Sia 30:13

be 'imu toe'ita nina 'itakisi, nai nigeaya?" ²⁵ Ta Pita 'igwae, "O, 'iabe 'ina takisi 'isa'u."

'Enega Pita 'iilama anuwaya, ta Yesu Pita 'ieonena, 'igwae, "Saimoni, to'ase 'imu nuwena toloinao bale'uya manudi, yaisigedi 'ediyega takisi si'ewa'ewa? taudi natudiyao 'ediyega? nai mali tomota 'ediyega?"

²⁶ 'Enega Pita 'igwae, "Mali tomota 'ediyega."

Ga Yesu wate 'iona limana, 'igwae, "Ona'ai'aila! Ta esi taudi natudiyao nigeaya 'adi mwaumo. ²⁷ Ta geya'abo taloogwautoyasa, 'abona nai 'edayaya sinuwamwau. 'Enega gete tuga bani 'u'ewa be 'udolo le'awaya be 'abo gimiiyana 'ulisi, 'awana 'ugigege be solanega mani 'u'ewenama be 'u'ebwa'edi, nate 'oyo be 'abo'agu 'ida takisi, sawesawedaya."

18

Yaisigedi taudi toloetana Yaubada matanaya?
(*Maki 9:33-48; Luke 9:46-48, 17:1-2*)

¹ *Tuta gete 'enaya Yesu 'ina tononoyao simai ga sieonena, sigwae, "'Inapwana, yaita toloetana Yaubada 'ina lolina solanaya?"

² 'Enega Yesu gwama 'ebweuna 'ibwauyenama, ga gwama nina gamwagamwanidiya 'ietoolona, ³⁻⁴ **ta 'ieonedi, "Yaona'ai'aila yaisigedi 'omi 'eguma 'imi nuwamwa'uta gwama gete nadigega, 'omi toloetana Yaubada 'ina lolina solanaya, ta

* **18:1:** Lu 22:24 * **18:3-4:** Md 19:14 * **18:3-4:** Mk 10:43-44

'abo nigeya wanuwawanuwa'ebuni be gogama gidalidi nadigega, geya'abo sa'i walugulugu 'ina 'ebeloina 'enaya.

5 *⁵“'Enega 'eguma 'ebweu tomota gwama gete nadigega 'i'au'ewa manugu, tauna 'abo'agu wate 'i'au'ewegu. ⁶ Ta esi 'eguma yaita 'itoo be 'agu toemisao gogama getedi 'ediyega 'ebweuna 'igie be'uyei, tai nina nai waine nina 'ilobwenena be gulewa sinabwana 'otonaya silosipwa be magulewana siula mwa'ute ni'uya be 'idalala.

7 “'Omi me bale'u nuwa'ole'olemi sa'i, manuna 'ebe be'u yaudi simiyami. Ona'ai'aila 'ilobwenena be 'ebe be'uyao bale'uya sida miyami, ta esi 'eguma tai 'itoo be gosenao 'igie be'uyedi, ma'etamo tai nina 'ito'umali 'ai'aila.

8 “Ta 'eguma nimayo nai 'aeyo 'igie be'uyeyo 'ilobwenena be 'u'upwa yauledi. Nigeya 'ana to'umalinamo 'eguma manima 'upwa'upwayo nai ma imu lopegoi ta yawasiyo bobo'ana 'uloba. Ta esi to'umali wawasae 'emuya 'eguma manima luwaluwayo be ma'ae luwaluwayo siula mwa'uteyo kaiwe 'ala'alata atayana 'enaya.

9 “Matayo wate nadigega 'eguma 'igie be'uyeyo 'u'iwa yaule tuga, manuna nigeya 'ana to'umalinamo 'eguma mamata 'ebwe'ebweuyo ta yawasiyo bobo'ana 'uloba. Ta esi to'umali wawasae 'emuya 'eguma mamata luwaluwayo siula mwa'uteyo 'asagabugabu 'enaya.

*Gogama geya'abo wae'idi'idiyedi
(Luke 15:3-7)*

* 18:5: Yo 13:20

10 “Gogama gete nadigega geya'abo 'ebweuna 'ediyege wae'idi'idiye. Ona'ai'aila, gogama nidi 'idi aniloseyao tuta maibo'ana galewaya Tamagu matanaya simiyami, ta siduneduneye. 11 *(-)

12 “Ta mwa'adega 'eguma tai 'ina sipiyao 'adi yau analedi, ta 'ebweuna 'ediyege 'itauyagesi be 'ikwakwani, 'iabe nainiti naini nidi 'oyaya 'iasa'udi be kwanikwanina nina 'i'ebesei, aga?
13 Ta 'abo 'iloba limai, ona'ai'aila 'iabe 'ina gwau-sowala sinabwa wawasae. Ta esi site nainiti naini nidi bobo'adi nigeya manudi 'igwaugwausowala wawasae. 14 'Enega gete tugai wada mwalatoni 'aene Tamagu galewaya geya nuwana be gogama getedi 'ediyege 'ebweu yaita 'iesiesilae.

Tasidai 'ina loegesi manuna.
(Luke 17:3)

15 * “Ta 'eguma tasiyo to'umalina 'iguinuwe 'emuya, 'utoo be wateluwa namo 'ina to'umalina nina wagiempaepalu, be 'eguma 'enayo 'inono, bobo'ana, nate ni'atu waegosigosiyana limana.
16 * Ta 'eguma geya nuwana be 'enayo 'inonoi, tomota 'ebweuna nai 'eluwa wate 'u'ewadi be ma'emiyao tasimuna 'enaya waona be 'ina to'umalina 'ana 'ai'aila 'ida nuwasabwaleni.
17 Ta 'eguma tuga geya nuwana be 'inonomi waona apwesa toekalesiyao 'ediya, be 'eguma geya nuwana wate toekalesiyao 'idi ona 'inonodi, wada guitoyase tuga be 'imiya apwesa nadigega takisi 'ana toegogonao.

* 18:11: Lu 19:10 * 18:15: Lu 17:3; Ga 6:1 * 18:16: Yo 8:17

18 **“Yaona'ai'aila to'ase 'abo bale'uya way-onidi, yage nidi galewaya 'iabe wate siyonidi. Ta wate to'ase 'abo bale'uya wali'amidi 'iabe yage nidi wate galewaya sili'amidi.*

19**“Gete tuga yaeonami 'aene 'eguma yaisigedi siteluwa 'emiyega bale'uya sitatagwala 'ebweu yage manuna be manuna sisidasida Tamagu galewaya 'enaya, 'ida guinuwa tuga. 20 Manuna 'eguma 'ebweu sena 'enaya 'eluwa nai 'etoi to-mota 'agu esanega simiya egogona, 'abo'agu wate gamwagamwanidiya yamiyami.”*

Nuwatau manuna

21 'Enega Pita 'imai ga Yesu 'ieonena, 'igwae, *“'Inapwana, 'eguma tasigu tuta yauna 'eguya to'umalina 'iguiguinuwei, ma'eisa sawesawenaya be 'ina to'umalina nina yanuwataudi, masebeni, nai 'eisa?”*

22 Ga Yesu 'iona, *“Nigeya masebeni namo, ta esi tomoyauyau. 23 Manuna Yaubada 'ina lolina 'atuwa kini 'ebweuna, tauna nuwanuwana be 'ina toguinuwao 'idi lowaga siyotuli 'enaya. 24 'Enega 'ie'ale ga tai 'ebweuna sime'ena 'ina lowaga teni tausani kina, 25 ta nigeya sawesawenaya 'iyotuli, 'enega 'inapwana nina 'iloina be 'aene tai nina mwanena be natudiyao be 'idi gwegweyao maibo'adi sieginwanedi, be 'adi maisa tololina nina 'ida 'ewa toguinuwa nina 'ina lowaga manuna. 26 Ta toguinuwa nina ma ina nuwamwau 'i'aetulasa ga 'isidasida 'enaya, 'igwae, 'Inapwana 'uda 'atenuwa 'ole'oleyegu be ma'etamo 'igu lowaga maibo'ana yada yotuli.’*

* 18:18: Yo 20:23 * 18:19: Yo 15:7

27 'Enega 'inapwana 'i'atenuwa 'ole'oleyena ga 'ina lowaga maibo'ana 'inuwatauna, ta 'enega toguinuwa nina 'iapwesa.

28 “'Iapwesa ga gosiyana 'ebweuna 'ilobena, ta gosiyana 'ina lowaga toea analedi namo, ga gosiyana 'otonaya 'igiyaina ga 'ididigena, 'igwae, 'Gete tuga 'imu lowaga 'eguya 'uyotuli!’ 29 'Enega gosiyana 'i'aetulasa ga 'enaya 'isida, 'igwae, 'Uda 'atenuwa 'ole'oleyegu tuga be ma'etamo 'imu lowaga maibo'ana yada yotuli.’ 30 Ta gosiyana 'enana nigea 'inoono ta deliya 'isa'una be 'aene nada 'ida miyami be 'ana laba 'ina lowaga maibo'ana 'iyotuli.

31 “Ta toguinuwao nidi gosediya'o yage nina si'itena, 'enega sinuwamwau sinabwana, 'enega sitauya 'idi 'inapwana 'enaya ga siteluwa nidi sisimani. 32 'Enega 'inapwana nina 'ina toguinuwa 'ibwauyenama ga 'ieonena, 'igwae, 'Oyo toguinuwa to'umaliyo, manuna 'imu sida 'atenuwa 'ole'oleyega 'imu lowaga maibo'ana yanuwataudi, 33 'enega 'oyo wate 'ilobwenemu be gosiyamuna 'uda 'atenuwa 'ole'oleye be 'ina lowaga wate 'uda nuwatau.’

34 “'Enega 'inapwana nina 'igamwasowala 'ai'aila ga deli 'ana to'ita'i'itao 'iloinedi ga toguinuwa nina deliya sisa'una be 'aene nada 'ida miyami be 'ana laba 'ina lowaga maibo'ana 'ida yotula egumwalidi.”

35 *'Enega Yesu 'ina ona 'ilosalonina, 'igwae, “Tamagu galewaya wate 'emiya 'ida guinuwa nadigege, 'eguma tasimiyao geya'abo

* 18:35: Md 6:15; Ep 4:32; Kol 3:13

wa'ate'atenuwa 'ole'oleyledi be 'idi loegesiyo wanuwanuwataudi.”

19

Sa'ila manuna (Maki 10:1-12)

¹ Yesu 'ina e'ita nidi 'ilosalonidi ga sena Galili 'ipilisinena ga Yudia 'ina senaya 'ilugu, nate bwasi Yolidani mali esenaya. ² Ta boda wate sinabwana Yesu simuliyena ga nada 'idi tole'oasao 'igiebobo'enedi.

³ 'Enega Palisiyao simai ga nuwanuwadi be Yesu sitoo, 'enega 'ena sienaida, sigwae, “'Inapwana, kapekapeyana be 'aina loegesi manudi tai mwanena 'isa'ilei?”

⁴ *Ta Yesu 'igwae, “Buki Tabu 'ena 'eto'etoladina ni'atu wamwalatonina 'aene tuta 'ana 'ebe e'ale 'enaya Tomweluluwa nina tomota 'eluwa 'imweluluidi, me'olotona ta mewainena, ⁵ *ga 'igwae, ‘Gete 'alena 'enega tai tamana be sinana 'ida pilisinedi be mwanena ma'iyana simiyaluwa, be siteluwa nidi oodi 'ebweuna tuga.’ ⁶ Lowa siteluwa nidi simiya dumaduma ta gete tuga ni'atu sie'ebweu. Yaubada ni'atu 'iemiya luwedi 'enega geya'abo 'ebweu yaita 'iemiya dumedumedi.”

⁷ *'Enega siona, sigwae, “To'ase manuna Mosese 'iloina 'aene tai sawesawenaya be pwep-wai 'ena 'ina guitoyasa 'isimane be mwanena 'i'ebwa'e be 'enega 'isa'ile?”

* **19:4:** Nug 1:27 * **19:5:** Nug 2:24; Ep 5:31 * **19:7:** 2 Loi 24:1-4

⁸ Ta Yesu 'igwae, “Nate 'imi debapa'ala 'enega Mosese 'itagwala 'emiya be mwanemiyao nadi-gega wasa'ila'esedi, ta esi gimi tutaya nigeaya wate tagwala sa'ila manuna 'imiyami. ⁹ *Ta yaeon-ami 'aene 'eguma tai 'ebweu mwanena nigeaya 'iloeloesesi ta tai tuga 'isasa'ila be 'iaibala mali waine 'ena, nate 'ina loelata.”

¹⁰ *'Enega 'ina tononoyao sieonena, sigwae, “'Eguma tai mamwanena 'adi loina gete nadigega 'ilobwenena be geya'abo tai be waine siaiai.”

¹¹ Ta Yesu 'igwae, “E'ita gete nigeaya tomota maibo'adi manudi, ta 'eguma Yaubada mwalatoi 'i'ebwaya 'aina tomota namo 'ediya sida mwala-toni ¹² 'aene 'aina 'oloto 'idi tubuwa'unu 'enega nigeaya sawesawenaya be siai, ta 'aina 'oloto si'ewedi 'enega nigeaya sawesawediya be siai, ta wate 'aidi 'oloto Yaubada 'ina loina manuna taudimo si'etobodedi be geya'abo siaiai. 'Eguma yaita ona gete sawesawenaya be 'imwalatoni, ma ina mwalatoi 'ida nuwasabwaleni.”

Yesu gogama 'iona obobomedi
(Maki 10:13-16; Luke 18:15-17)

¹³ 'Enega tomota gogama sime'edi Yesu 'enaya be 'aene 'ida gitoodi be manudi 'ida sidasida Yaubada 'ena. Ta 'ina tononoyao esi gogama nidi si'etobodedi. ¹⁴ *Ta Yesu 'igwae, “Geya'abo gogama wa'eto'etobodedi ta esi wada tagwaledi be 'eguya sida mai, manuna gogama getedi nadi-gega Yaubada 'ina 'ebeloina 'ilobwene 'ai'ailedi.”

* **19:9:** Md 5:32 * **19:10:** 1 Ko 7:1-2, 7-9 * **19:14:** Md 18:2-3

15 'Enega Yesu gogama nidi 'igitoodi ga muliyega 'ipilisinedi.

*Toesaesa 'ebweu Yesu 'iguitoyasena
(Maki 10:17-31; Luke 18:18-30)*

16 Muliyega 'ebweu tai Yesu 'ena 'imai ga 'igwae, “Toe'ita, to guinuwa bobo'ana yada guinuwe be 'enega yawasigu ataya yada loba?”

17 Ta Yesu 'igwae, “To'ase manuna guinuwa bobo'adi manuna 'uenaيدا 'eguya? Manuna 'ebweuna namo tobobo'ana 'imiyami, 'enega 'abo nuwanuwayo be yawasiyo ataya 'uloba 'ilobweneyo be tauna 'ina loinao 'umuliyedi.”

18 *Ga tai nina 'ienaida, 'igwae, “To loina?”

Ta Yesu 'igwae, “Geya'abo loemwawasa; geya'abo loelata; geya'abo 'ipwala; geya'abo simana kabokabo; 19 ta tamayo be sinayo 'uda 'amayabedi; be wate gosemwao 'uda obobomedi nadigega tauyo 'amu oboboma.”

20 Ga tubuwao nina 'igwae, “Loina getedi maibo'adi yamuliya 'ai'aileidi, ta to'ase wate yada guinuwe?”

21 **Ta Yesu 'igwae, “'Eguma nuwanuwayo be adeliyo maibo'ana bobo'ana, 'uila 'imu 'asaya be 'imu gwegwe maibo'adi 'uegimwaneyedi be 'adi maisa 'ueguyaiyedi togomabeso 'ediya, ta 'enega 'umama be 'umuliyegu, be 'enega ma'etamo esaesa galewaya 'uloba.”

22 Tai nina Yesu 'ina ona gete 'inonona ga ma ina nuwamwau 'iila. Tauna 'ana yakwala nigeaya yauna ta 'ina gwegwe yau wawasae 'iegaledi.

* 19:18: Sia 20:12-16; Lo 13:9 * 19:21: Md 6:20; Gu 2:45

* 19:21: Md 13:22

23 'Enega Yesu 'ina tononoyao 'ieonedi, “Ona'ai'aila, toesaesao 'idi lugu Yaubada 'ina 'ebeloina solanaya mwauna. 24 Ta wate yaeonami 'aene yobai kameli 'ina lugu siyaluma 'ana lobwalena 'enega mwauna, ta esi toesaesao 'idi lugu Yaubada 'ina 'ebeloina 'enaya mwau wawasae.”

25 Yesu 'ina tononoyao 'ina ona gete sinonona ga nuwadi 'iowana wawasae, ta sigwae, “'Eguma gete nadigega, yaita sana sawesawenaya be 'ebe gwausowala 'iloba?”

26 Ga Yesu 'iduneyedi ta 'igwae, “Yage gete mwau wawasae tomota 'ediya, ta esi Yaubada 'enaya yage maibo'ana kapekapeyadi.”

27 *'Enega Pita 'ilolagata ga 'igwae, “'Inapwana, 'abo'ama mwa'adega? Manuna 'ima gwegweyao maibo'adi ni'atu 'apilisinedi ta 'amuliyemu.”

28 *Ta Yesu 'ieonedi, “Ona'ai'aila, ma'etamo bale'u 'ana gieauwau 'enaya 'abo'agu Tomota Natuna 'igu 'ebemi esaesa 'ena yada miyatowa, ta wate 'omi 'igu tononoyao wate tuwelo 'imi 'ebemiya tuwelo 'ediya wate wamiyatowa be me Isileli 'idi susuyao tuwelo wada loinedi.

29 Be 'eguma yaisigedi 'omi 'imi anuwao nai tasimiyao nai nuumiyao nai tamamiyao be sinamiyao nai natumiyao nai 'imi tanowayao wapilisinedi, ma'etamo yage nidi wapilisinediya 'adi lopa'elu ma 'adi loeposeyana analedi wada lobadi, yawasimi ataya ma'iyana. 30 Ta gete tuga tonuganao yaudi ma'etamo sida muliya, ta taudi simulimuliya ma'etamo sida nugana.

* 19:27: Md 4:18-20 * 19:28: Et 3:21

20

Bagula 'ana toguinuwao onasemalimalidi

¹ “Yaubada 'ina lolina 'atuwa tai 'ebweuna ma ina bagula. Tai nina gonamapumapuya* 'itoolo ga 'itauya 'asaya ga 'aina toguinuwao 'ibwauyedima sabi paisewa 'ina bagulaya.
² 'Enega lolina 'isa'una be 'aene 'asiyata 'ebweuna paisewa 'ana maisa kina 'ebweuna, ga sitagwala. 'Enega 'ietunediya ga sitauya 'ina bagulaya sabi paisewa.

³ “Ga sinala 'isaetu'ema ga tai nina 'itauya limana 'asa nina 'ena, ga tomota 'aidi wate 'ilobedi simiyamiya daidaita. ⁴ 'Enega 'ibwauyedima ga 'igwae, ‘Omi wate watauya 'igu bagulaya be wapaisewa, be 'imi paisewa 'ana maisa palupaluna yada 'ebwa'emi.’ 'Enega sitauya bagulaya.

⁵ “'Enega 'asuoleoleya ta 'asuinuwanuwaya wate 'itauya limana 'asa nina 'ena, ga nada tomota 'aidi 'ilobedi ga 'ibwauyedi ga wate 'ietunedi ga sitauya 'ina bagulaya.

⁶ “Ta 'asuinuwanuwa 'ai'ailaya wate 'iapwesa limana ga 'itauya 'asaya ga tomota wate 'aidi 'ilobedi ga 'ienaidedi, 'igwae, ‘To'ase manuna 'asiyata maibo'ana wamiyamiya daidaita?’

⁷ “Ta sigwae, ‘Manuna nigeya 'ebweu yaita 'ibwauwauyema sabi paisewa.’

Ga tai nina 'igwae, ‘Omi wate watauya 'igu bagulaya be wapaisewa.’

⁸ “'Enega boi'unu 'enaya toni bagula nina 'ina paisewa 'ana to'ita'i'ita 'ieonena, 'igwae, ‘Toguinuwao maibo'adi 'ubwauyedima be 'adi

* **20:1:** gonamapumapuya: Gonagona gidalina.

maisa 'u'ebwa'edi, taudi tomái auwau 'ediyega 'ue'ale be 'adi maisa 'u'ebwa'edi be 'ana laba taudi 'asiyata maibo'ana 'ena sipaisewayá 'adi maisa 'ebe losalowa 'enaya 'u'ebwa'edi.' ⁹ 'Enega taudi 'asuinuwanuwa namo 'enaya sipaisewayá simai ga 'adi maisa kina 'ebweuna 'ebweuna si'ewa. ¹⁰ Muliýega maibo'adi wate topaisewa nidi simai ga 'adi maisa kina 'ebweuna 'ebweuna si'ewena. Ta togimi paisewa wate, taudi 'asiyata maibo'ana 'ena sipaisewayá simai ga sinuwena 'aene 'iabe maisa ma 'ana loeposeyana si'e'ewa, ta nigeya, taudi wate kina 'ebweuna namo si'ewena. ¹¹ 'Enega 'idi kina si'ewedi ta tonibagula 'ena silomugi, ¹² ga sigwae, "Tomota tomái auwau 'idi paisewa tuta kukupana namo, ta 'abo'ama 'asiyata maibo'ana ala solanaya 'apaisewa, ta 'ana maisa 'atuwa maibo'ama 'ima paisewa leleleya.'

¹³ "Ta 'Inapwana 'ebweuna 'ediyega 'ieonena, 'igwae, 'Gosiyagu, nigeya wate yaloina gesi 'emuya, manuna 'ida gimiloina 'aene kina 'ebweuna namo 'u'ewa. ¹⁴ 'Imu kina gete 'u'ewa be 'utatauya. Ta 'abo'agu 'igu loina 'aene tomota tomái auwau 'adi maisa ya'ebwa'edi 'oyo nadigega 'amu maisa. ¹⁵ Maisa gete 'abo'agu 'igu 'ebeloina. Geya'abo 'omi waloiloina. Geya'abo 'igu oboboma tomota 'ediya manuna wae'ipi'ipi.' ¹⁶ 'Enega taudi simulimuliya ma'etamo sida nugana ta taudi sinuganugana ma'etamo simuliya."

*Yesu 'ina mwawasa 'etamo manuna
'ionaupaupa limana
(Maki 10:32-34; Luke 18:31-34)*

17 *'Etamo Yesu Yelusalema manuna 'itu'etu'e ga 'ina tononoyao site tuwelo 'i'au'ewedi 'eda tupitupinaya ga taudimo, ta 'ieonedi, 18 'igwae, “Gete tuga tatu'etu'e Yelusalema. 'Abo'agu Tomota Natuna ta 'agu tosipupu nina 'ida tele-sipupuyegu totaliyao sinabwadi be lolina 'ana toe'itao 'ediya be 'igu mwawasa manuna sida lolina, 19 be muliyega sida 'ebwayaegu taudi nigeaya me Yudia 'ediya be sida tuyeyegu be balaeyega sisapigu, be kelose 'enaya situtu epa'iyegu, be 'asiyata 'etonina 'enaya Yaubada 'ida gietoolo limagu.”

*Yemesa be Yoni sinadiya 'ina sida Yesu 'ena
(Maki 10:35-45)*

20 Muliyega Sebedi mwanena manatunao simai ga sinadina Yesu 'enaya 'i'aetulasaya ta 'isida 'enaya. 21 Ga Yesu 'igwae, “To'ase nuwanuwayo?” Ta waine nina 'igwae, “Nuwanuwagu be natugwao 'ediya 'uda tagwala be 'abo tuta nina 'uetoloina, sawesawenaya be selabemuya sida miyatowa, 'ebweuna 'ataimuya ta 'ebweuna gegeumimuya.”

22 *'Enega Yesu tai nidi 'ieonedi, “'Omi 'imi sida gete 'ana mwalatoi nigeaya wamwalamwalatoni. Mwa'adega, 'elouya keigana 'enega yanunuma kapekapeyana be 'omi wate 'enega wanunuma?” Ta sigwae, “Sawesawemaya.”

23 Ta Yesu 'igwae, “Ona'ai'aila, keiga nina 'enega yanunuma 'omi wate 'enega wanunuma, ta esi nigeaya sawesaweguya be yaesinuwa yaisigedi ma'etamo 'igu etoloina 'enaya 'ataiguya

* 20:17: Md 16:21, 17:22-23 * 20:22: Md 26:39

be gegeumiguya sida miyatowa, manuna gete Tamagu tauna sa'i 'ina 'ebeloina be 'iesinuwa.”

²⁴ Ta tononoyao site sanau Yemesa be Yoni 'idi sida sinonona ga sigamwasowaledi.

²⁵ *'Enega Yesu maibo'adi 'ibwau egogonedima ga 'ieonedi, “'Omi wamwalatonina 'aene 'inapwano bale'uya 'idi tomotaiyao siloiloina pa'aledi, ²⁶ ta 'omi geya'abo wate nadigega taudi waguiguinuwa'esa. Ta 'eguma yaita 'oyo nuwanuwayo be 'emiyega 'uetoloina 'ilobweneyo be gosemwao manudi 'uda etoguinuwa.

²⁷ “Ta wate 'eguma yaita 'oyo nuwanuwayo be 'emiyega 'uetoanugana 'ilobweneyo be gosemwao manudi 'uda etopaisewa. ²⁸ *Wate nadigega 'abo'agu Tomota Natuna yamai bale'uya nigeya 'aene tomota manugu siguinuwa, ta esi sabi guinuwa tomota manudi, ta wate yatagwalegu be yamwamwawasa tomota maibo'ami 'ami etoli'ama manuna.”

Tomatakebo siteluwa Yesu 'igiebobo'anedi

(Maki 10:46-52; Luke 18:35-43)

²⁹ 'Enega Yeliko sipilisinena ta boda sinab-wana Yesu simuliyena. ³⁰ *Ta tomata ke-

bobokebo siteluwa 'eda tupitupinaya simiyatowaya Yesu 'ina sakowasi alena sinonona, 'enega Yesu 'ena sibwau, “Debida tubuna ye, 'uda 'atenuwa 'ole'oleyema.”

³¹ Ta pwalu siteluwa nidi 'enadi sinonona ga si'etobodedi, sigwae, “Walosa'u! Tuwa bwau!”

* **20:25:** Lu 22:25-26 * **20:28:** Lu 22:27; Pi 2:7 * **20:30:** Md 9:27

Ta 'enega siteluwa nidi sibwau toitoila, sigwae, "Inapwana, Debida tubuna ye, 'uda 'atenuwa 'ole'oleyema."

³² 'Enega Yesu 'itoolo ga 'ibwauyedima ta 'igwae, "To'ase nuwanuwami be manumi yada guinuwe?"

³³ Ta sigwae, "Inapwana, kapekapeyana be matama 'uda gie'esasedi?"

³⁴ Ta Yesu 'i'atenuwa 'ole'eleyedi ga matadi 'igitoodi, ga si'esasedi, ta 'enega Yesu wate simuliyena.

21

Yesu 'ina lugu Yelusalema 'enaya

(Maki 11:1-11; Luke 19:28-38; Yoni 12:12-19)

¹ 'Enega situ'etu'e Yelusalema manuna ga Betipegi selabenaya silogelogedo, nate 'oya Olibe 'agalaunaya, ta Yelusalema nuganidiya tupwana 'edasola. 'Enega Yesu 'ina tononoyao 'eluwa 'ietune nuganedi, ² 'igwae, "Watauya 'asa gote matamiya 'enaya be yobai ase wa'italoba, kaiwe 'ena silosipwena, ta natuna me'olotona ma'iyana simiyami, wali'amidi be wame'edi 'eguya. ³ 'Eguma yaita 'ienaidemi 'imi guinuwa nina manuna, wagwae, 'Inapwana nuwanuwana,' be 'enega 'itagwaledi 'emiya."

⁴ Yage getedi 'iapwesa manuna lowa palopita 'igimisimanena, 'igwae,

⁵ * "Sayoni tomoteninao waeonadi, wagwae, 'Wa'ita 'imi toloina sinabwana 'imeemai 'emiya,

* 21:5: Sak 9:9

Tauna tonuwamwa'uta sana, ta ase 'igeluna,
Ta ase nina me'olotona ta mwaneyauna.' ”

⁶ 'Enega Yesu 'ina ona 'ina tonono nidi simuliyena ga sitauya, ⁷ ga ase manatuna silobedi ga sime'edi, ga 'adi 'oamao ase gwaudiya siloesodi, ta Yesu 'igelutu'e. ⁸ Ta boda yaudi wate 'adi 'oamao 'edayasiesodi, ta 'aidi kaiwe nalidi mayawadi siguledi, 'eda 'ana eiyala manuna. ⁹ *Ta 'aina boda Yesu sianuganena, ta 'aina boda siamuliya, ga maibo'adi silotuputupu ta sibwaubwau, sigwae, “Kamatoki Debida tubuna ye, 'Inapwana 'ana esanega 'umai sabi 'etoseyema, 'enega tauna Toloetana sana 'atuputupu.”

¹⁰ 'Enega Yelusalema 'ena silugu ga tomota maibo'adi 'igieloniuyedi, ta sigwae, “Yaita sana gote?” ¹¹ Ta 'ana 'oayabuyao tomota nidi 'idi ona sie'isena, sigwae, “Gete palopita, goma Nasaleta, 'ana esana Yesu, ta Galili 'ina 'ebeloina 'enega 'imai.”

Anuwa Tabu Yesu 'igie'esasena

(Maki 11:15-19; Luke 19:45-48; Yoni 2:13-22)

¹² 'Enega Yesu Yaubada 'ina Anuwa Tabu 'ena 'ilugu ga togimwaneyao be toegimwaneyao maibo'adi 'ipa'i apwesedi, ta mani 'ana toesa'u gelasao 'idi tebeli 'i'aubuiyedi, ta bunebune 'adi toegimwaneyao 'idi 'ebemiya wate 'i'aubuiyedi, ¹³ *ta 'ieoned, 'igwae, “Buki Tabu 'enaya Yaubada 'ina ona si'etoladina, 'igwae,
'Igu anuwa sida eese anuwa 'ebe sidasida,
ta 'omi wagibunina ga 'aene 'imi 'ebe 'ipwala.”

* **21:9:** Sam 118:26 * **21:13:** Ais 56:7

14 'Enega tomata kebokebo be tolopegoi Yesu 'ena simai Anuwa Tabu solanaya ga maibo'adi 'igiebobo'enedi. 15 Ta totaliya sinabwadi be lolina 'ana toe'itao Yesu 'ina guinuwa waiwaidi si'itedi, ta wate gogama sinonodi Anuwa Tabu solanaya sibwaubwau, sigwaegwae, “Debida tubuna ye, 'u'etoseyema.” 16 *'Enega 'inapwanao nidi Yesu sigamwasowalena ta sigwae, “Gogama getedi 'idi ona 'unononaya?”

Ta Yesu 'igwae, “O, ni'atu yanonona. Ta mwa'adega Buki Tabu 'ena wasawena, 'igwae, ‘Gogama gidalidi 'awadiyega 'amu tupu 'ai'aila 'uloba.’”

17 'Enega Yesu 'ipilisinedi ga Yelusaleme ga 'iapwesa ta Betani 'ena 'ilugu ga nada 'i'eno.

*Yesu 'ebweu kaiwe 'iba'ena
(Maki 11:12-14, 20-24)*

18 Tomwa 'iulisina ga Yesu 'itoolo ga 'iilaila li-mana Yelusalema, ga ma 'ana botana, 19 ta 'edaya kaiwe 'ana 'ita 'atuwa damaya 'i'ita lobena, 'enega 'inao selabenaya ta nige ya 'ebweu uwana 'i'ita'ita loba, manuna yawa daisinamo. 'Enega Yesu kaiwe nina 'iba'ena, 'igwae, “Ma'etamo geya'abo wate 'uuwauwa limana.” Ta 'enega kaiwe nina 'i'opelu manini.

20 Ta Yesu 'ina tononoyao si'itena ga nuwadi 'iowana, ta sigwae, “Mwa'adega ga 'enega kaiwe nina 'i'opelu manini?”

21 *Ta Yesu 'ieoned, “Yaona 'ai'aila 'emiya, 'eguma ma imi emisa ta nige ya ma imi enuwanaluwa, yage gete kaiwe 'ena

* 21:16: Sam 8:2 * 21:21: Lu 17:6

yaguinuwenaya 'omi wate nadigega wada guinuwa'esa, be 'abo 'oya gote waloine be wagwae, 'Umiya dolo olaya', 'ida guinuwa nadigega. ²² *Be 'abo ma imi emisa Yaubada 'ena wasisida, ma'etamo waloloba.”

*Yesu 'ana loina manuna
(Maki 11:27-33; Luke 20:1-8)*

²³ *'Enega Anuwa Tabu 'ena 'ilugu ga 'ie'ie'ita, ta totaliyao sinabwadi be 'inapwanao simai ga Yesu sienaidena, sigwae, “Tai, yaita 'ina loinega ga gete nadigega 'uguiguinuwa'esa?”

²⁴ Ta Yesu 'ieonedu, 'igwae, “Nugana yagimi enaida 'emiya, be 'eguma wae'isa, 'abo'agu wate yaeonami 'agu loina manuna. ²⁵ 'Igu enaida gete: Yaita 'ina loinega ga Yoni togiebatitaiso 'iguiguinuwa? Yaubada, nai 'ebweu tomota?”

'Enega taudimo 'ediya siegewagewana, sigwae, “'Ina ona mwa'adega tae'isa'ese? Manuna 'abo tagwae, ‘Yaubada 'enega' 'iabe 'ieona limada be 'igwae, ‘Ta! To'ase sana manuna ga Yoni nigeya waemiemise?’ ²⁶ *Ta 'eguma tagwae, ‘Tomota 'enega', nate be boda sigamwasowaleda manuna maibo'adi Yoni si'awa palopitaena.” ²⁷ 'Enega Yesu 'ina enaida nigeya sie'ie'isa 'ai'a'ili, ta esi sigwae, “Nigeya 'amwalamwalatoni.”

Ta Yesu wate 'ieonedu, 'igwae, “'Abo'agu geya'abo wate 'emiya yasimasimana apwesa yaita 'ina loinega ga gete nadigega yaguiguinuwa.”

Tai natunao 'eluwa

* **21:22:** Md 7:7; Yo 14:13-14
21:46

* **21:23:** Yo 2:18

* **21:26:** Md

28 'Enega Yesu wate 'ieonedi, “Mwa'adega 'eguma tai natunao me'olotodi 'eluwa be tamadina tomatuwa 'enaya 'iona, 'igwae, ‘Natugu batuwa 'utatauya bagulaya be 'upaisewa,’ 29 ga 'iguitoyasa, ta muliyega 'inuwa'ebuni ga 'itauya ga 'ipaisewa. 30 Tai nina natuna megwamana wate nadigega 'ieonena, 'igwae, ‘Natugu batuwa 'utatauya bagulaya be 'upaisewa’, ga natunana 'igwae, ‘O, bobo'ana, 'iabe yatatauya’, ta esi nigeya 'ida tauya. 31 'Enega siteluwa nidi getedi 'ediyege yaita tamana 'ina ona 'imuliyena?”

Ta sigwae, “Tomatuwa.”

'Enega Yesu 'ieonedi, 'igwae, “O, ona'ai'aila toto'umalidi taudi takisi 'ana to'ewao be toso-galao wate nadigega sida gimilugu Yaubada 'ina 'ebeloina 'enaya, ta 'omi mulidiyega. 32 *Manuna lowa Yoni 'eda palupaluna 'ie'itemi ta 'omi nigeya waemiemise, ta esi takisi 'ana to'ewao siemisena. Ta matamiyega wate wa'itena sinuwanuwa 'ebuni, ta 'omi sa'i nigeya wada nuwa'ebuni nai wada emisena, aga?”

*Onasemalimali bagula 'ana to'ita'i'itao manudi
(Maki 12:1-12; Luke 20:9-19)*

33 Ta Yesu wate 'ieonedi, 'igwae, “'Ebweu onasemalimali wate wada nono tobagula manuna. Tobagula nina oine daisinamo 'iasodi 'ina bagulaya ta 'ali 'iguinuwena ta oine 'ana 'ebe bibi wate 'iguinuwena, ga anuwa bagula solanaya 'i'abina, 'enega 'ina toguinuwao 'iloinedi be si'ita'i'isi, ta tauna 'itauya mali esenaya.

* 21:32: Lu 7:29-30

34 “Ta sesoi 'ana tutaya 'inapwana nina 'ina 'ali'eiyao 'aina wate 'ietune iledi 'ina bagulaya oine uwana sabi 'ewadi bagula 'ana to'ita'i'itao 'ediyega. 35 Ga tuta nina sitauyaya to'ita'i'itao 'ali'eiyao nidi sigiyaidi ga 'ebweuna sisapina ta 'eluwena siloemwawasina ta 'etonina gulewega siloibweibwena.

36 “Muliyega tobagula nina 'aina wate 'ina 'ali'eiyao tupwana yaudi 'ietunedi, ta taudi wate nadigega siguinuwa'esedi. 37 Ta 'ebe losalowa 'enaya natuna me'olotona 'ietunena 'ediya ta 'igwae, ‘Tauna sana natugu 'enega sida 'amayabe.’

38 “Ta natunana 'iapwesa 'ediya ga to'ita'i'itao nidi taudimo 'ediya sigwae, ‘Gosemao, tai gote 'imeema, tauna 'inapwana nina natuna 'ebweuna namo tuga, 'enega batuwa nina taloemwawasi be 'abo'ada bagula taloine.’ 39 *'Enega sigiyaina ga bagulega siula apwesena 'etauluya ga siloemwawasina. 40 'Enega 'abo tuta nina tonibagula 'iilama, to'ase 'ina to'ita'i'itao nidi 'ediya 'ida guinuwe?”

41 Ta sigwae, “Toloemwawasa nidi 'iabe 'igieto'umali 'ai'ailedi, be bagula 'ida tagwale to'ita'i'tao bobo'adi 'ediya, be taudi bagula uwana sida 'ebwaya tonibagula nina 'enaya.”

42 *'Enega Yesu wate onasemalimali Buki Tabu 'enega 'isimanena, 'igwae, “Nai Buki Tabu 'ina simana nigeya wanuwawanuwa'i'isi, 'igwae, 'Ola nina lowa to'abi anuwa siguitoyasena, ta gete tugai ni'atu sietoolona be 'ie'ola nugana,

* 21:39: Ib 13:12 * 21:42: Sam 118:22-23; 1 Pi 2:6-8

be 'ola maibo'adi 'iloinedi.

Nate 'Inapwana 'ina guinuwa 'ebe nuwaowana 'edayay.

⁴³ 'Enega yaeonami 'aene Yaubada 'ina lolina 'emiyega 'ida 'ewayauale, ta 'ida 'ebwaya mali boda 'ediya, be taudi 'ediyega uwana bobo'ana 'ida apwesa. ⁴⁴ 'Eguma yaita 'ibebe'u 'ola gete 'ena, 'iabe luluna 'ilasadi, ta 'eguma 'ola nina 'ibebe'u 'ebweu yaita etaninaya 'iabe oona 'i'auideide namo.”

⁴⁵ Yesu 'ina onasemalimali getedi totaliyao sinabwadi be Palisiyao sinonodi ga simwalatonina 'aene taudi manudi 'ionaona semalimali, ⁴⁶ 'enega 'aina 'eda'eda si'ebesena be 'aene Yesu sida giyai, ta esi nigeaya kapekapeyana be sigiyai, manuna pwalu 'ediya simatauta, manuna boda nidi Yesu si'awa palopitaena.

22

Onasemalimali ai masulina manuna (Luke 14:15-24)

¹ 'Ebweu wate onasemalimali Yesu 'i'ebwa'edi, 'igwae, ² “Yaubada 'ina lolina 'atuwa kini 'ebweuna 'emasula 'iguinuwana natuna me'olotona 'ina ai manuna. ³ 'Enega 'ina toguinuwao 'ietunedi be yaisigedi taudi 'iemataluwediya sida bwaucedima 'emasula 'enaya, ga sitauya sabi bwaucedima ta tomotai nidi kini 'ina bwau siguitoyasena.

⁴ “'Enega 'aina wate 'ina toguinuwao 'ietunedi be taudi 'iemataluwediya sida eonadi wate 'aene 'Inapwana 'ina 'emasula ni'atu 'igibubuna. 'Ina bulumakau sinabwadi ta 'ina bulumakau

mwaneyaudi ni'atu 'iunudi be masula maibo'ana 'igibubuna. Wada ma be tatatauya natunana 'ina ai masulina wada 'ani.' ⁵ Ta taudi nigeya simeema, 'enega 'aidi sipili kwaiya ga mali sena be mali sena 'ediya sitauya. 'Ebweu tai 'ina bagulaya 'itauya, 'ebweu tai 'ina paisewa 'ena 'itauya, ⁶ ta 'aidi wate 'inapwana 'ina toguinuwao sigiyaidi ga sigie omayamayaedi ta siloemwawasidi.

⁷ "Enega kini nina 'igamwasowala 'ai'aila ga 'ina tolosaiyao 'ietunedi ga toloemwawasa nidi simutudi ta 'idi 'asa sigabuna.

⁸ "Ta kini nina 'ina toguinuwao 'ediya 'igwae, 'Ai masulina ni'atu gibugibubuna ta esi taudi yaemataluwediya nigeya sawesawenaya be simama. ⁹ 'Enega 'eda 'ediya wasakowasi be yaisigedi walobadi wa'au'ewedima be ai masulina si'a'ani.' ¹⁰ 'Enega siapwesa 'edaya ga tomota yauyaudi siegogonedima, 'aidi toto'umalidi be 'aidi tobobo'adi ga 'enega ai 'ana anuwa nina siloemaena.

¹¹ "Tuta nina kini 'imai 'owagao sabi 'itadi ga tai 'ebweuna 'i'ita lobena, tauna nigeya ai 'oamana 'i'ote'ote, ¹² 'enega 'ienaidena, 'igwae, 'Gosiyagu, mwa'adega ai 'oamana nigeya 'u'ote'ote, ta to'esega 'uluguma?' Ta tai nina nigeya sawesawenaya be enaida gete 'ie'isa. ¹³ *Enega kini nina 'ina toguinuwao 'ieonedi, 'Tai gote wagiya be nimana be 'aena wayonidi be waula apwese sena guguyoi 'enaya, be gote 'ena tomota sidedoi ta siesala'i'ita 'elouya 'enega.

* **22:13:** Lu 13:28

14 “Manuna tomota yaudi Yaubada 'ina emataluwa silobena, ta pu'epu'edimo 'iesinuwedi.”

*Takisi Kini Sisa manuna
(Maki 12:13-17; Luke 20:20-26)*

15 Ta Palisiyao taudimo sideli egogonama ga siloina mwa'adega be enaidega sikaboe be Yesu 'ina loegesi siloba. 16 'Enega lolina silobena, ta 'adi tomuliyayao be Elodi 'ina bodao ma'ediyao sietunedi Yesu 'ena ga sigwae, “'Inapwana ni'atu 'amwalatonimu 'aene 'oyo toe'ita 'ai'aila be Yaubada 'ina nuwanuwa 'ue'ita 'ai'aila, ta wate tomota 'idi waiwai manuna nigeya 'umatamatauta, ta tuga ona 'ai'aila 'usimana leleleya tomota maibo'adi 'ediya. 17 'Enega gete tuga 'uda eonama, mwa'adega sawesawenaya be Kini Sisa manuna takisi tasa'u, nai nigeya?”

18 Ta Yesu 'idi nuwanuwa to'umalina 'imwalatonina, 'enega 'iona, igwae, “'Omi tokabo! To'ase manuna watootoogu? 19 Ta baga mani nina takisi manuna wae'itagu.” 'Enega mani 'ebweuna si'ebwa'ena. 20 Ga Yesu 'ieonedi, 'igwae, “Wada eonagu, mani gete 'ena yaita 'ana ma'ama'ayau ta 'ana esana?”

21 *Ta sigwae, “Kini Sisa.”

'Enega Yesu 'ieonedi, “O, nadigega. 'Enega 'eguma Kini 'ina yage wa'ebwaya Kini 'enaya, ta 'eguma Yaubada 'ina yage Yaubada wa'ebwa'e.”

22 Yesu 'ina ona sinasinapu wawasae sinonona ga nigeya 'idi 'ebe onamo, 'enega sipilisinena ga sitauya.

* 22:21: Lo 13:7

*Tomwawasa 'idi toololimana
(Maki 12:18-27; Luke 20:27-40)*

²³ *Gote 'asiyata nina 'enaya 'aina Sadusiyao, taudi nigeaya siemiemisa tomwawasa 'idi toololimana manuna, simai ga Yesu 'ena sienaida, ²⁴ *sigwae, “'Inapwana, Mosese 'ina lolina 'igwae, 'Eguma tai mamwanena ta nigeaya natudimo be tai nina 'imwamwawasa, tai nina tasina kwabulinana ma'iyana sida ai, be 'enega 'abo waine 'ienatuna, natunao tokwaiya nina 'ana lopa'eluyao.’ ²⁵ 'Ebweu tai matasinao sikisi ma'ema'amiyami, ta tai nina 'iai ga 'imwawasa, ta nigeaya natunamo, ta tokwaiya nina tasina selabenega kwabulina ma'iyana siai, ²⁶ ta tasinana wate 'imwawasa, ta tauna wate nigeaya natunamo. Ta nadigega tuga tasinao maibo'adi kwabula nina siaiai, ²⁷ ta mulidiyega waine wate 'imwawasa. ²⁸ 'Enega toololimana 'ana tutaya waine nina to tai batu mwane'ai'ailina? Manuna maibo'adi ni'atu siaina.”

²⁹ Ta Yesu enaida gete 'ie'isena, 'igwae, “Gete 'imi loegesi, manuna Buki Tabu nigeaya wamwalamwalatoni, ta wate Yaubada 'ina waiwai nigeaya wamwalamwalatoni. ³⁰ Toololimana 'ana tutaya tomota geya'abo siaiai ta esi 'idi miya aniloseyao galewaya nadigega. ³¹ Ta Yaubada 'ina ona 'emiya toololimana manuna Buki Tabu 'ena 'igwae, ³² *'Abo'agu Ebelaamo 'ina Yaubada ta Aisake 'ina Yaubada ta Yekobe 'ina Yaubada.’ Yaubada nigeaya tomota mwawamwawasidi 'idi Yaubada, ta esi tomota

* 22:23: Gu 23:8 * 22:24: 2 Loi 25:5 * 22:32: Sia 3:6

mayawasidi 'idi Yaubada, 'enega 'inapwanao nidi mayawasidi gete tuga simiyami.”

³³ Yesu 'ina ona gete tomota yaudi sinonona ma idi gwausowala 'ina e'ita waiwaina manuna.

Loina sinabwana

(Maki 12:28-34; Luke 10:25-28)

³⁴ 'Enega Palisiyao ni'atu sinonona 'aene Yesu Sadusiyao 'idi enaida 'ie'isena ta nigeeya 'ebweu wate 'idi 'ebe onamo, 'enega Palisiyao nidi Yesu 'enaya simai, ³⁵ ga 'ediyega 'ebweu loina 'ana tosinasinapu Yesu 'ena 'ienaida sabi toona, 'igwae, ³⁶ “Toe'ita, loina maibo'adi 'ediyega to loina sinabwana?”

³⁷ *Ta Yesu 'igwae, “'Imu 'Inapwana Yaubada 'uda obobome 'ateyo be yaluyaluwayo be 'imu nuwanuwa maibo'adi 'ediyega.’ ³⁸ Gete gimiloina ta sinabwana. ³⁹ *Ta 'ebweu wate loina sinabwana gete nadigega 'igwae, ‘Gosemwao 'uda obobomedi, nadigega tauyo 'amu oboboma.’

⁴⁰ “Loina 'eluwa getedi, loina maibo'adi be palopitao 'idi ona maibo'adi 'adi 'autui.”

To'etoseyana nina tauna Debida 'ina susu

(Maki 12:35-37; Luke 20:41-44)

⁴¹ Tuta nina Palisiyao sideli egogonama ga Yesu 'ieonedi, 'igwae, “Mwa'adega To'etoseyana nina Keliso, yaita 'ina susuyega 'iapwesa?”

⁴² Ta sigwae, “Debida.”

⁴³ 'Enega Yesu 'igwae, “Mwa'adega ga 'enega lowa Yaluyaluwa Tabuna Debida

* **22:37:** 2 Loi 6:5 * **22:39:** 1 Loi 19:18; Lo 13:9-10; Ga 5:14

'igiesinapuna ga Debida To'etoseyana nina 'i'awa 'inapwanaena, 'igwae,

⁴⁴ *'Yaubada 'iona 'igu 'Inapwana 'enaya, 'igwae:

'Ataiguya 'umiyatowa be 'ana laba 'amu ta-lauwalao yasa'u mwa'utedi 'aeyo 'ubuninaya.'

⁴⁵ 'Eguma Debida 'ina 'inapwana To'etoseyana nina, mwa'adega sana ga Debida 'ina susuyega muliyega To'etoseyana 'iapwesama?"

⁴⁶ Yesu 'ina enaida gete nigeaya 'ebweu wate yaita sawesawenaya be 'ie'isa, ga tuta muliyega Yesu simatautena 'enega, nigeaya 'ebweu yaita 'itootoo be 'ienaida limana Yesu 'enaya.

23

Loina 'ana toe'itao be Palisiyao Yesu 'i'enapa'alidi

(Maki 12:38-40; Luke 11:37-52, 20:45-47)

¹ 'Enega Yesu boda be 'ina tononoyao 'ediya 'iona, 'igwae, ² "Lowaenei Mosese me Isileli 'iloiloinedi ta batuwa loina 'ana toe'itao be Palisiyao nadigega siloiloina'esemi. ³ 'Enega to'ase nadigega sie'itami wada muliyedi, ta esi 'idi guinu-wao geya'abo waetoetotowanedi, manuna taudi sie'itamamo ta nigeaya 'idi e'ita nidi sida guinu-wedi.

⁴ "Taudi 'aa'aala mwaudi tomota si'ebwa'ebwa'edi, ta taudi nigeaya sa'i sida tagwala be 'aa'aala nidi 'ediyega sida lemedi.

⁵ *"Idi guinuwa maibo'ana siguiguinu-wedi be 'aene tomota si'itadi be situpudi, nate onao Buki Tabu 'enega 'eto'etoladidi debadiya be nimadiya

* **22:44:** Sam 110:1; Gu 2:34-35 * **23:5:** Md 6:1; Sia 13:9

sigiepa'iyedi, ta 'adi 'oamao duduladi si'ote'otedi, ⁶ ta sagali 'adi tutaya nuwanuwadi be bwaimaya sida miyatowa, be wate anuwa tapwalolo 'ediya 'ebemiya bobo'adi nuwanuwadi, ⁷ be 'eguma 'ebe gimwane 'ena sitatauya, nuwanuwadi be tomota yaudi sida lokagutokiyedi nai sida 'awa toe'itaedi. ⁸ Ta 'omi 'etamo geya'abo tomota si'awa'awa toe'itaemi, manuna 'imi toe'ita 'ebweuna namo, ta maibo'ami waeleleleya.

⁹ “Wate geya'abo 'ebweu yaita bale'uya 'ena wa'awa'awa tamana, manuna Tamami 'ebweuna namo galewaya 'imiyami. ¹⁰ Geya'abo wate tomota si'awa'awa 'inapwanaemi, manuna Keliso tauna tebweunamo 'imi 'Inapwana. ¹¹ *Ta 'abo yaita 'emiyega 'ietoanugana 'ida e'ali'ei 'emiya; ¹² *be 'abo yaita 'emiyega 'inuwatule 'iabe 'iebusi, ta 'abo yaita 'inuamwa'uta 'iabe 'itutu'e.

¹³ “'Omi lolina 'ana toe'itao be Palisiyao nuwa'ole'olemi sa'i, manuna 'imi kaboega tomota wa'etobodedi be 'enega Yaubada 'ina 'ebeloina 'ena geya'abo silugulugu. 'Omi geya'abo walugulugu, ta tomota wate yaisigedi nuwanuwadi be silulugu waegagaledi. ¹⁴ (-)

¹⁵ “'Omi lolina 'ana toe'itao be Palisiyao nuwa'ole'olemi sa'i, manuna 'ebweu wate gete 'imi loegesi. Tuta yauna wa'ada'adau sakowasi 'asa yaudi 'ediya be 'aene 'ami tomuliya 'ebweu wada loba, be muliyega tomotai nina wae'ita be nadigega 'omi waguiguinuwa Seitani 'enaya,

* **23:11:** Mk 9:35; Lu 22:26 * **23:12:** Ona 29:23; Lu 18:14

tauna nadigega 'ida guinuwa, ta 'ida guinuwa wawasae.

16 “Nuwa'ole'olemi sa'i, manuna 'omi toanuganao matakebokebomi, wagwae, ‘Eguma yaita Anuwa Tabu 'ana esanega 'isawa tamatamana nate nigeya 'ebweu to'ase, ta esi 'eguma yaita goula nidi Anuwa Tabu solanaya 'ediyega 'isawa tamatamana nate yage sinabwana, 'enega 'ilobwenena be yage nina 'ida guinuwe.’ 17 Ona'ai'aila, 'omi uwauwami ta matakebokebomi! To'ase 'iloetana sana? Anuwa Tabu 'ana goula? nai Anuwa Tabu? tauna 'enega goula 'ietabuna.

18 “Ta wate wagwae 'aene ‘Eguma yaita 'ebe taliya 'ana esanega 'isawa tamatamana, nate nigeya 'ebweu to'ase, ta esi 'eguma 'isawa tamatamana 'ebwayadaita nina 'ebe taliya 'enaya nate yage sinabwana, 'enega to'ase 'iona upaupaena 'ilobwenena be 'ida guinuwe.’ 19 'Omi uwauwami! To'ase sinabwana? 'Ebwayadaita nina? nai 'ebe taliya? tauna 'enega 'ebwayadaita 'igietabuna.

20 “'Enega 'abo yaita 'ebe taliya 'ana esanega 'isawa tamatamana, tauna wate yage maibo'ana 'ebe taliya 'enaya 'ediyega 'isawa tamatamana. 21 Ta wate 'abo yaita Anuwa Tabu 'ana esanega 'isawa tamatamana, tauna wate Anuwa Tabu 'ana tomiya 'ana esanega 'isawa tamatamana. 22 *Ta 'abo yaita galewa 'ana esanega 'isawa tamatamana, tauna Yaubada be wate 'ina 'ebemiya 'adi esanega 'isawa tamatamana.

* 23:22: Md 5:34

23 “'Omi lolina 'ana toe'itao be Palisiyao nuwa'ole'olemi sa'i, manuna 'omi tokabo. Ona'ai'aila 'imi 'ebwayadaita bobo'ana, manuna 'imi 'ebwayadaitao nidi 'imi yage maibo'adi 'ediyega, gwegwe sinabwadi ta wate yage gidalidi nadigega mali pai be mali pai 'ediyega, ta esi lolina 'etoi sinabwadi wanuwa pupuledi, nate bubuna palupaluna be nuwa'ole'ole be emisa. 'Ilobwenemi be yage gete sinabwadi wada guinuwedi, ta wate geya'abo yage gidalidi wanuwunuwa pupuledi. 24 Ta 'omi toanuganao matakebokebomi, 'ami kwayai 'enega manumanuwa wa'ewa'ewa yauledi, ta esi yobai sinabwana, kameli 'atuwa, watonetoned.

25 “'Omi lolina 'ana toe'itao be Palisiyao nuwa'ole'olemi sa'i, manuna 'imi kaboega keiga be gaeba apwesaya wagie'esasedi ta esi soladi baibailidi, nate 'ipwala be bubuna to'umalidi siloemaedi. 26 'Omi Palisiyao matakebokebomi, 'imi keiga be 'imi gaeba soladi wagie'esasa nuganedi, ta 'enega apwesaya wate si'esasadi.

27 “'Omi lolina 'ana toe'itao be Palisiyao nuwa'ole'olemi manuna 'omi tokabo, 'atuwa nadigega 'ali'ali wakewakekedi ta 'esasedi, etanaya 'adi 'ita kausala wawasae, ta esi soladiya tomota luludi ta yage baibailidi simiyami.

28 *'Omi 'ami 'ita tomota matadiya 'aene toanuganao bobo'ami, ta solamiya kabo be to'umalina yauna simiyami.

29 “'Omi lolina 'ana toe'itao be Palisiyao nuwa'ole'olemi ta tokabo, manuna gimi palopitao 'adi 'ali'ali 'ediya 'adi 'ebe nuwa'i'ita

* 23:28: Lu 16:15

wa'abidi ta wate topalupaludi lowaenei 'adi 'ebe nuwa'l'itao wagibubudi, ³⁰ ta wagwae, 'Eguma lowaenei tamiyami tubudao 'idi tutaya, geya'abo talemelemedi palopitao 'adi loemwawasa manuna.' ³¹ *'Imi ona gete 'enega wasimana 'aene palopitao 'adi toloemwawasao tubudiyao 'omi. ³² 'Enega taudi 'idi guinuwa nidi 'iabe walosaloni. ³³ *'Omi mwata natunao, ta nigeaya sawesawenaya be 'asagabugabu 'enega wadedena. ³⁴ *'Enega palopitao be tomwalatoyao be lolina 'ana toe'itao yaetunediwa be 'enega 'aidi wada loemwawasidi, nai kelose 'ediya wada tutu epa'iyedi, be 'aidi 'imi anuwa tapwalolo 'ediya balaeyega wada unudi, be 'asa 'ebweuna 'ebweuna 'ediyega wada pa'idi. ³⁵ *Ta 'ana 'ebe losalowa 'enaya topalupaludi 'adi loemwawasa 'ana e'isa maibo'ana 'omi wada loba. Gimi tai Ebeli tauna topalupaluna siloemwawasina ga 'enega siloeloemwawasa ga 'ana laba Balakaya natuna Sakalaya wate siloemwawasina Anuwa Tabu ta 'ebe taliya gamwagamwanidiya. ³⁶ Ona'ai'aila, loemwawasa nidi maibo'adi 'adi e'isa 'epata getemi waloba.

*Yesu 'idedoi Yelusalema manuna
(Luke 13:34-35)*

³⁷ *“Yelusalema ye! Mwa'adega ga palopitao 'uloemwawasidi ta wate Yaubada 'ina toepilialealeyao gulewega 'uloibweibwedi. Tuta

* **23:31:** Gu 7:52 * **23:33:** Md 3:7 * **23:34:** 1 Te 2:15
* **23:35:** Nug 4:8; Ib 11:4 * **23:37:** Gu 7:59

yauna nuwanuwagu be 'imu tomotaiyao yab-wau egogonedima 'atuwa kakaleko natunao pa-penega 'i'aubodebodedi, ta sa'i siguitoyasegu. ³⁸ 'Enega Yaubada 'iabe 'ipilisineyo be ma imu to'umalina tuga 'uda miyami. ³⁹ *Ta yaeonayo 'aene geya'abo wate 'u'ita'ita limagu be 'ana laba 'imu tomotaiyao sitatagwala 'eguya be sida gwae, "Tauna Yaubada 'ana esanega 'imeemai tada tupu.' "

24

Tuta mwauna ma'etamo 'iapwesama (Maki 13:1-13; Luke 21:5-19)

¹ 'Enega Yesu Anuwa Tabu selabenaya be 'ipilisinei ta 'ina tononoyao simai ga Anuwa Tabu 'ana anuwao Yesu 'ena sie'itena. ² *Ta Yesu 'igwae, "Anuwa nidi maibo'adi wa'ita'itadi, yaona'ai'aila ma'etamo maibo'adi siligeya yauledi be geya'abo wate 'ebweu tupwa wa'ita'ita lima."

³ Muliyega 'itauya Olibe 'oyana 'ena ga 'imiyatowaya, ta 'ina tononoyao 'ena simai ga taudimo simiyamiya ta 'enega sienaidena, sigwae, "Inapwana, 'ueonama to tuta 'ena Anuwa Tabu nidi siligeidi, be 'imu tuta ilama, be tuta 'ana 'ebe losalowa manuna 'adi we'iweliyaya 'uelitama be 'ada mwalatoni."

⁴ 'Enega Yesu 'ieonedi, 'igwae, "Wa'ita'i'isimi 'abona nai tomota 'aidi sikaboemi. ⁵ *Manuna ma'etamo tomota yaudi 'agu esanega simama be 'aene sianugana gesiyemi be 'ebweuna

* **23:39:** Sam 118:26 * **24:2:** Lu 19:44 * **24:5:** Md 24:23-24;
1 Yo 2:18

'ebweuna 'ida gwae, 'Abo'agu To'etoseyana nina', be tomota yaudi sida muliyedi. ⁶ Wate ale 'etamo wanonodi saiyo selabemiya ta 'edasolaya manudi, ta geya'abo wa'ate'ate sa'ala, manuna yage getedi sida apwesa nugana ta esi bale'u 'ana 'ebe losalowa 'ana tuta ma'etamo. ⁷ Manuna 'etamo mali boda mali boda 'ediya sida losaiya, ta wate mali 'ebeloina mali 'ebeloina 'ediya sida losaiya, be botana sinabwadi ta mwani'ini'i siapwesa sena yaudi 'ediya. ⁸ Ta yage getedi tuta mwaudi 'adi 'ebe e'ale tuga.

⁹ *"'Omi 'iabe tomota sigiyaimi be sigie'elouyami nai siloemwawasimi, be sena maibo'adi tomoteninao sida etalauwalemi manuna 'omi 'aene 'agu toemisao; ¹⁰ be mwau nidi manudi 'etamo yaumi waneeneta be taumimo gosemiyao wasipupuyedi nai waetalauwalaedi. ¹¹ *Wate palopita kabokaboyao sida apwesama be yaumi sida anugana gesiyemi. ¹² Be wate bubuna to'umalina 'ina sinabwa 'enega tomota yaudi 'idi oboboma 'atediyega 'ida neneta. ¹³ Ta 'abo yaita 'ie'alama'i'ita be 'itoolopa'ala be 'ana laba tuta 'ana 'ebe losalowa 'enaya gwausowala ataya 'ida loba.

¹⁴ *"'Ta Yaubada 'ina lolina tetelina 'ida 'elelewana nugana sena maibo'ana 'ediya, be muliyega tuta 'ana 'ebe losalowa 'ida apwesa.

Mwau sinabwana
(Maki 13:14-23; Luke 21:20-24)

* 24:9: Md 10:22; Yo 16:2 * 24:11: 1 Yo 4:1 * 24:14: Md 28:19

15 **“Ma'etamo we'iwe'iyaya nina palopita Daniela ni'atu 'igimisimanena 'ida apwesa, nate yage to'umali wawasae ta gadilulu sena tabu 'ena 'ida toolo. ('Abo yaita ona gete 'isawai 'ida nuwasabwalena.)* 16 *Tuta gote 'enaya Yudia 'ana tomiyanao 'ilobwenedi be 'oya 'ediya sidedena. 17 Be 'eguma yaita bwaimaya 'imiyami 'ida dena manini, ta geya'abo 'ilugulugu limana 'ina anuwaya 'ina gwegwe sabi 'ewadi. 18 Ta 'abo yaita bagulaya 'ipaipaisewa geya'abo 'iilaila 'ana 'oama mali esenaya 'isa'unaya manuna.*

19 *“Ta tuta gote 'enaya to'euwanao be toe-susuyao sienuwa'ole'ole. 20 'Enega wada sidasida be tuta bobo'ana Yaubada 'ida 'ebwa'emi 'imi tuta dena 'enaya, ta geya'abo gogai 'ana tutaya, nai Sabate 'ena.*

21 **“Ona'ai'aila tuta gote mwau wawasae, manuna bale'u 'ana mweluluwa'unu 'enega ga batuwa nigeaya 'ebweu wate mwau gete nadi-gega, ta muliyega mwau gete geya'abo wate 'iapweapwesa limana. 22 Mwau gote 'ana 'asiyatao 'eguma Yaubada geya'abo 'igiegie kukupai, 'iabe tomota maibo'adi simwamwawasa, ta esi Yaubada 'asiyata nidi 'ida giekukupu, nate 'ina boda esiesinuwadi manudi.*

23 *“'Enega 'abo yaita 'ieonami be 'igwae, 'Keliso gete', nai 'Gote', geya'abo waemisedi.*

24 **Manuna Keliso kabokabo be palopitao kabokabo 'iabe siapwesa be we'iwe'iyaya waiwaidi tomota 'ediya sida e'itaedi be 'ediyega 'abo sawe-sawediya Yaubada 'ina bodao esiesinuwadi wate*

* 24:15: Dan 11:31 * 24:21: Dan 12:1 * 24:24: 2 Te 2:9; Et 13:13

sikwakwani. ²⁵ Ta 'omi yage gete manuna ni'atu yagimisimana 'emiya.

²⁶ “'Enega 'eguma sieonami, sigwae, 'Keliso sena mwatui daitaya 'imiyami’, geya'abo mitawa gote 'ena watautauya. Be 'eguma sigwae, 'Keliso anuwa sola'ai'ailinaya 'imiyami’, geya'abo waeemisedi. ²⁷ 'Abo'agu Tomota Natuna, be 'igu mai limana 'ana 'ita 'atuwa namala sinabwana bomatuyega 'ituyayala ga 'ana laba 'ebwagaya.

²⁸ “Mane 'ena kokowa 'imiyami nate 'ena kaokao sida egogonama.

*Yesu 'ina ila limanama
(Maki 13:24-27; Luke 21:25-28)*

²⁹ *²⁹“Ta tuta mwau nina 'igugumwala be muliyega sinala 'iguguyoi, be wate nawalae 'ina maedana 'ikwekweu, be kwadimao galewega sibebe'u, be yage yauyaudi galewaya simiyami 'idi waiwai sida neneta. ³⁰ *³⁰'Abo'agu Tomota Natuna, be tuta gote 'ena 'igu we'iwe'iyaya galewaya 'iapwesama, ta boda maibo'adi bale'uya si'itagu pwana debanega ma igu waiwai ta ma igu esaesa sinabwana yameema, be sida doonaona. ³¹ *³¹Ta wate yoguli sida mu'e be 'igu aniloseyao yaetunedi be 'igu boda esiesinuwadi siegogoned-ima bale'u maibo'ana ta yagila maibo'adi 'idi sena 'ediyega.

*'Ebe'ita saido 'enega
(Maki 13:28-31; Luke 21:29-33)*

* **24:29:** 2 Pi 3:10; Et 6:12-13

* **24:30:** Et 1:7; Md 26:64

* **24:31:** 1 Ko 15:52; 1 Te 4:16

32 “'Ebe'ita saido* 'enega yada e'itami 'aene 'eguma saido yawadi auwaudi 'igalugalu wamwalatonina 'aene losiye 'ana tuta 'iloseloselabe. 33 Ta wate 'abo we'iwe'iyaya nidi getedi wa'ita lobadi ni'atu wamwalamwalatoni 'aene 'igu tuta ila limanama ni'atu 'iloseloselabena. 34 Ona'ai'aila, 'epata gete geya'abo wagumwagumwala be 'ana laba yage nidi maibo'adi sida apwesa. 35 Ma'etamo galewa ta bale'u sisasawala, ta 'igu onao geya'abo sa'i sisawasawala.

*Tuta gote nigeya 'ebweu yaita
'imwalamwalatoni
(Maki 13:32-37; Luke 17:26-30, 34-36)*

36 * “Nigeya 'ebweu yaita 'imwalamwalatoni to tuta, nai to 'asiyata 'ena yaila limanama, ta wate aniloseyao galewaya nigeya simwalamwalatoni. 'Abo'agu wate nigeya yamwalamwalatoni. Ta tamagu tebweuna namo 'imwalamwalatoni. 37 *Tuta gete, Noa 'ina tuta nadigega. 38 Manuna Noa 'ina tutaya tomota si'e'ai ta sinumanuma ta sisawasawaeyai, ta wate siaiai, ga 'ana laba Noa 'ina wagaya 'igelu; 39 *ta muluwa 'iloesalutuidi, ga 'enega tomota maibo'adi sidalala; ta 'abo'agu Tomota Natuna 'igu ila limanama nadigega.

40 “Tuta gote 'ena 'eguma tai 'eluwa bagulaya, 'ebweu ya'au'ewa ta 'ebweuna 'imiyami. 41 Wate 'abo iine siteluwa si'eta'etagowa, 'ebweu

* **24:32:** saido: 'Ebe'ita gete me Yudia 'idi kaiwe 'ana esana pigi (fig), uwana tupwana nadigega damaya uwana, ta esi yawadi sisagusagu nadigega saido. * **24:36:** Gu 1:7; 1 Te 5:1-2

* **24:37:** Nug 6:5-8 * **24:39:** Nug 7:6-23

ya'au'ewa ta 'ebweuna 'imiyami. ⁴² *'Enega walomata'i'ita 'ai'aila, manuna 'igu ila limanama 'ana tuta nigeya wamwalamwalatoni. ⁴³ *Ta wanuwa'i'isi 'aene 'abo yaita tonianuwa 'ida mwalatonina to tuta boiboi solanaya to'ipwala 'ilugulugu 'ina anuwaya, 'ida gibubuna 'ai'aila ta 'ida yaweyawe be geya'abo 'ina anuwa 'ibwalebwale. ⁴⁴ 'Enega 'omi wate wada gibubuna 'ai'aila be 'igu tuta ilama manuna wada yamwagu, manuna 'abo'agu Tomota Natuna 'igu ilama 'ana tuta nigeya wamwalamwalatoni.

Toguinuwao bobo'adi ta to'umalidi
(Luke 12:41-48)

⁴⁵ “Toguinuwa bobo'adi ta sinasinapudi 'idi bubuna gete nadigege: 'Abo yaita tauna 'ina 'inapwana 'iesinuwena be anuwa 'ida 'ita'i'isi be gosenao 'adi masula 'i'ebwa'edi 'asiyata 'ebweuna 'ebweuna 'ediya, ⁴⁶ ma'etamo 'abo 'inapwana nina 'iila limanama be 'ina toguinuwa nina 'ilobai 'iguiguinuwa palupaluna, 'iabe manuna 'igwausowala be 'ena 'ida gwae, ⁴⁷ *'Imu guinuwa bobo'ana manudi yagwausowala, 'enega yage maibo'adi 'adi lolina ya'ebwa'eyo be 'uloine.’

⁴⁸ “Ta esi 'eguma toguinuwa 'ibubuna to'umalina be taunamo 'ena 'iona, 'Igu 'inapwana 'etamo 'iso'iso'i,’ ⁴⁹ ta 'ie'ale be gosenao 'isapi dadanedi, be 'i'e'ai diidiga, nai 'inumanuma diidiga toekabaleyao ma'ena, ⁵⁰ be 'enega 'ina 'inapwana 'abo 'iaesalutuinama

* 24:42: Md 25:13 * 24:43: Et 3:3 * 24:47: Md 25:21, 23

be 'ina guinuwa to'umalina 'i'italobai, ⁵¹ 'iabe anuwega 'ipa'i be e'isa to'umalina 'i'ebwa'e tokaboyao 'idi senaya, sena gote 'ena sidedoi be siesala'i'ita 'elouya 'enega.

25

Ona semalimali gomagweine sanau manudi

¹*Ta Yesu 'ieonedi wate, 'igwae, “Yaubada 'ina loina gete nadigega: Gomagweine site sanau 'idi mayale si'ewedi ga sitauya toai me'olotona sabi aesotena 'ina ai sagalina 'ina mai 'ena manuna.

²'Ediyega site nima uwauwadi ta site nima sinasi-napudi. ³Touwauwao nidi 'idi mayale nigeya 'ana bwasi 'ana loeposeyana si'ewa'ewa, ⁴ ta esi taudi tosinasinapu nidi ma idi bwasi 'ana loeposeyana si'ewedi 'idi mayaleyao ma'ediyao.

⁵ “Ta toai me'olotona 'iso'iso'i, 'enega maibo'adi siyamwayamwana ga si'eno mwataya.

⁶ 'Enega niuniuwanaya 'ebweu tomota 'ibwau, 'igwae, ‘Toai nina ni'atu gete 'imeema. Watoolo be taaesota.’ ⁷'Enega gomagweine nidi maibo'adi sitoolo ga 'idi mayale sigibubudi. ⁸ 'Enega gomagweine nidi uwauwadi gosedyao 'ediya sisida, sigwae, ‘Gosemao, mayale 'ana bwasi tupwana wada 'ebwa'ema, manuna 'ima mayale ni'atu be sikwekweu.’

⁹ “Ta tosinasinapu nidi sigwae, ‘Nai nigeya 'ima bwasi sawesawenaya be tupwana 'a'ebwa'emi, 'enega 'omi watatauya toegimwaneyao 'ediya be 'imi mayale 'adi bwasi wagimwanedi.’

* **25:1:** Lu 12:35

10 “‘Enega sitauya sabi gimwane, ta toai 'iapwesama ga taudi ni'atu sigibubunaya ma'enaosilugu ai masulina manuna, ga 'awa sigibodena. 11 *Muliyega gosedyao gimwaneyega siilama ga sigwae, 'Inapwana, 'awa 'ugigege be 'ada luguwa.’ 12 Ta 'idi ona 'ie'isena, 'igwae, 'Omi mali boda, nigeaya yamwalamwalatonimi.’

13 *‘‘Enega 'ilobwenemi be walomata'i'ita, manuna 'asiyata nina, nai tuta nina yailailama nigeaya wamwalamwalatoni.

*'Inapwana 'ina 'ebwaya 'ina toguinuwao 'ediya
(Luke 19:11-27)*

14 “Yaubada 'ina lolina wate nadigega 'eguma 'ebweu 'inapwana 'iabe 'itatauya mali esenaya, ta 'ina toguinuwao 'ibwauyedima ta 'iloinedi be 'aene 'ina 'ebeloina sida 'ita'i'isi. 15 *Ga 'ebweu 'ina mani 'ina toguinuwa 'i'ebwa'ena 'ana yau paibi analedi kina, ta tai 'eluwena tu analedi kina, ta tai 'etonina analedi kina, manuna 'ina 'ebwaya 'ediya taudi 'ebweuna 'ebweuna 'idi waiwai nadigega, ga muliyega 'inapwana nina 'ipilisinedi ga 'itauya.

16 “‘Enega tai nina tauna ma ina paibi analedi kina 'ina 'inapwana 'ina mani nina 'i'ewedi ga 'ediyega 'iepaisewaedi ga 'adi loeposeyana paibi analedi wate 'ilobedi. 17 Tai 'eluwena wate nadigega 'ina tu analedi kina nidi 'iepaisewaedi ga 'ediyega 'ina 'inapwana 'ina mani 'ana loeposeyana tu analedi wate 'ilobena. 18 Ta tai

* 25:11: Lu 13:25-27 * 25:13: Lu 12:40 * 25:15: Lo 12:6

'etonina, tauna ma ina analedi kina, 'i'ewedi ga bale'u 'itaina ga 'ina 'inapwana 'ina mani nina 'ikwaiyena bale'u solanaya.

19 “'Enega tuta dudulana mulinaya 'idi 'inapwana 'iilama ga 'ienaidedi 'idi guinuwa 'adi e'isa manudi. 20 'Enega tai nina ma ina paibi analedi kina 'imai ga 'ana loeposeyana paibi analedi kina wate 'ime'edi ga 'igwae, 'Inapwana, paibi analedi kina 'u'ebwa'eguya ga 'ana loeposeyana paibi analedi kina wate yalobena, ga gete.’

21 *‘‘Ta 'inapwana nina 'igwae, ‘Bobo'ana, 'oyo togwaunuwa 'ai'aila ta palupaluna. Ni'atu 'uetapewa yage gidalidi 'ediyega, 'enega 'amu laina yage sinabwadi manudi ya'ebwa'eyo, be wate 'igu 'ebe gwausowala gete 'ena 'uda miyami.’

22 “Muliyega tai 'eluwena ma ina tu analedi kina 'iapwesama ga 'ana loeposeyana tu analedi kina wate 'ime'edi ta 'igwae, ‘Inapwana, tu analedi kina 'u'ebwa'eguya ga 'ana loeposeyana tu analedi kina wate yalobena, ga gete.’

23 “'Enega 'inapwana nina 'igwae, ‘Bobo'ana, 'oyo togwaunuwa 'ai'aila ta palupaluna. Ni'atu 'uetapewa yage gidalidi 'ediyega, 'enega 'amu laina yage sinabwadi manudi ya'ebwa'eyo be 'oyo wate 'igu 'ebe gwausowala gete 'ena 'uda miyami.’

24 “'Enega tai 'etonina ma ina analedi kina 'imai ta 'igwae, ‘Inapwana, yamwalatonimuya 'aene 'oyo tai pa'aliyo ta 'imu esaesa 'u'ewa'ewa

* 25:21: Lu 16:10

mali tomota 'idi paisewa 'ediyega, ²⁵ 'enega ya-matautemu ga 'imu analedi kina nina bale'u solanaya yakwaiyena, ga 'imu mani gete.'

²⁶ “Ta 'inapwana 'i'enapa'alina, 'igwae, ‘Toguinuwa to'umaliyo ta logwautoyasa 'aleyo, 'umwalatonigu 'aene 'igu esaesa ya'ewa'ewa mali tomota 'idi paisewa 'ediyega, ²⁷ 'enega 'ilobwenemu be 'igu mani nina banika 'ena 'usa'u, be 'enega tuta nina yailama ma 'ana loeposeyana yalobai!’ ²⁸ Ga 'ina 'ali'eiyao 'ediya 'igwae, ‘Igu analedi kina 'enega wa'ewadi be tai nina tauna loeposeyana sinabwana 'ilobena 'enaya wa'ebwa'e.’ ²⁹ *Manuna 'abo yaita 'ana egueguyai 'iloeposeyanei, 'ana loeposeyana wate 'ida loba, be 'ida sinabwa; ta 'eguma yaita nigeya 'iloeleposeyane, to'ase 'enaya 'imiyami 'enega ma'etamo sida 'ewayauale. ³⁰ 'Enega 'ina 'ali'eiyao 'iloinedi be toguinuwa to'umalina nina siula apwese 'atamanaya sena guguyoi 'enaya, be nada tomota ma idi 'elouya sidedoi ta siesala'i'ita ma'ena.

Yesu me bale'u maibo'adi ma'etamo 'iloinedi

³¹ *“'Abo'agu Tomota Natuna, be ma'etamo ma igu esaesa tuyayalina be ma igu aniloseyao 'amama be 'enega 'igu 'ebemi esaesa 'ena yamiyatowa sabi loina, ³² be 'ebeloina bale'uya maibo'adi mataguya sida egogonedima be yaweyalidi 'atuwa sipi 'adi to'ita'i'ita 'iweyalidi gota 'ediyega, ³³ be sipi yasa'u dumedumedi 'ataiguya ta gota gegeumiguya, ³⁴ *be 'enega

* ^{25:29}: Mk 4:25 * ^{25:31}: Md 16:27 * ^{25:34}: Lu 12:32

toloina 'abo'agu taudi 'ataiguya yada eonadi be yada gwae, 'Omi Tamagu 'ina obobomega wada gwausowala, wamai be 'imi 'ebeloina nina bale'u 'ana mweluluwa'unu 'enega 'igibubunaya manumi wada 'ewa. ³⁵ Manuna 'omi lowa yabotanaya ta wae'enigu, ta wate tona'agu 'iyapasaya ta bwasi wa'ebwa'egu, wate yaeto'u'umala 'imi 'asaya ta wabwayeguya 'imi anuwaya, ³⁶ ta wate nigeya 'agu 'oamamo ta wae'oamegu, ta wate yale'oasaya ta waayausigu, wate deliya yamiyamiya ta waayausigu.'

³⁷ "Enega topalupalu nidi 'eguya sida gwae, 'Inapwana, to tuta sana 'a'itemu ma 'amu botana ta 'ae'enimu? nai tona'ayo 'iyapasa ta bwasi 'a'ebwa'emu? ³⁸ nai 'ueto'u'umala 'ima 'asaya ta 'abwayemu 'ima anuwaya? nai nigeya 'amu 'oamamo ta 'ae'oamemu? ³⁹ nai ma 'amu le'oasa nai deliya 'umiyamiya ta 'aayausimu?'

⁴⁰ *"'Enega yada ona 'ediya be yada gwae, 'Ona'ai'laila, 'eguma yaita 'oyo gosegwao gidalidi 'ebweuna 'ulemei, nate 'ena 'abo'agu wate 'ulemegu.'

⁴¹ *"'Ta taudi gegeumiguya simiyami yaeonadi, 'Omi toto'umalimi wapilisinegu be watatauya kaiwe sabelululu atayana 'enaya, tauna Yaubada 'igibubuna Seitani ma ina bodao manudi, ⁴² manuna lowa ma 'agu botana ta nigeya wada e'enigu, wate tona'agu 'iyapasaya ta nigeya 'ebweu wate bwasi wada 'ebwa'egu, ⁴³ ta yamiya to'u'umala 'imi 'asaya ta nigeya wada bwayegu 'imi anuwaya, be nigeya

* **25:40:** Ona 19:17; Ib 6:10 * **25:41:** Et 12:7, 20:10; Md 7:23

'agu 'oamamo ta nigeya wada e'oamegu, wate yale'oasaya ta wate deliya yamiyami ta nigeya wada ayausigu.'

⁴⁴ “Muliyega taudi ona gete sida e'isa be sida gwae, 'Inapwana, to tuta 'a'itemu ma 'amu botana, nai tona'ayo 'iyapasa, nai 'ueto'u'umala, nai nigeya 'amu 'oamamo, nai 'ule'oasa, nai deliya 'umiyami, ta nigeya 'alemelemeyo?’

⁴⁵ “Be yada eonadi, 'Ona'ai'a'aila, tuta nidi 'ediya 'abo tomota gidalidi getedi 'ebweuna nigeya walemelemei, nate 'ena nigeya walemelemegu.’

⁴⁶ 'Enega taudi sida tauya 'elouya ataya 'enaya, ta topalupaludi esi yawasi ataya sida loba.”

26

'Inapwanao nuwanuwadi be Yesu siloemwawasi

(Maki 14:1-2; Luke 22:1-2; Yoni 11:45-53)

¹ Yesu 'ina ona getedi 'ilosalonidi, ga 'ina tononoyao 'ieonedi, ² *'igwae, “Wamwalatonina 'asiyata 'eluwa be Ataona Sagalina taguinuwe, be 'enega 'agu tosipupu 'ida 'ebwayaegu 'agu talauwalao 'ediya, be kelose 'ena sida loemwawasigu, Tomota Natuna 'abo'agu.”

³ 'Enega totaliyao sinabwadi be me Isileli 'idi 'inapwanao sideli egogonama Kaiyapa 'ina anuwa sinabwana 'enaya, tauna totaliyao 'idi 'inapwana sinabwana. ⁴ 'Enega 'inapwanao nidi taudimo siloina be 'aene kaboega Yesu sida giyai be sida loemwawasi, ⁵ ta sigwae, “Geya'abo sagali

* **26:2:** Sia 12:1-27; Md 20:18

solanaya Yesu tagiyagiyai, 'abona nai tomota sigamwasowaleda be silosaiya 'edaya.”

*Waine Yesu 'ieoloina 'asa Betani 'enaya
(Maki 14:3-9; Yoni 12:1-8)*

⁶ Tuta nina Yesu Betani 'ena 'imiyami, Saimoni 'ina anuwaya. Tauna lowa tolepelo 'ebweu.

⁷ 'Enega 'ebweu waine ma ina bunama 'imai, ta bunama nina 'ana maisa sinabwana, ta botolo bobo'ana wawasae 'enaya 'isiwena. Yesu 'etamo anuwaya 'i'e'ai, ta waine nina 'imai ga bunama nina Yesu debanaya 'isiwena.

⁸ Ta Yesu 'ina tononoyao si'itena ga waine silomugiyena, sigwae, “To'ase manuna bunama 'imudalina? ⁹ 'Ilobwenena be bunama nina 'igimwaneye be maisa sinabwana 'i'ewa be 'ieguyaiye togomabeso 'ediya.”

¹⁰ Ta Yesu 'idi ona nina 'imwalatonina ga 'ieonedi, 'igwae, “Geya'abo waine gete walomulomugiyei, manuna 'ina lema gete 'eguya bobo'ana wawasae. ¹¹ Togomabeso nidi waoneonediya tuta maibo'ana selabemiya simiyami, ta 'abo'agu esi nigeya tuta dudulana ma'emi tamiyami.

¹² *Waine gete ni'atu 'ieoloigu bwalagu 'ana sa'u'ali'ali manuna. ¹³ Ta ona'ai'aila, ma'etamo teteligu 'ana loguguya tomota sinoonoi bale'u maibo'ana 'enaya, ta waine gete 'ina guinuwa 'eguya tetelina sida emwasali wate.”

*Yudasa 'itagwala be Yesu 'ida telesipupuye
(Maki 14:10-11; Luke 22:3-6)*

* 26:12: Yo 19:40

14 Ta Yesu 'ina tonono 'ebweu 'ana esana Yudasas Isikaliota 'itauya totaliyao sinabwadi 'ediya, 15 ga 'ieonedi, 'igwae, “'Eisa maisa wa'ebwa'egu 'abo Yesu 'emiya yatelesipupuye?” 'Enega mani siliba 'ana yau teti si'ebwa'ena. 16 'Enega Yudasas tuta bobo'ana 'iyamwena be 'aene Yesu 'ediya 'ida telesipupuye be sigiyai.

Ataona masulina siguinuwena

(Maki 14:12-21; Luke 22:7-14, 21-23; Yoni 13:21-30)

17 *Ataona masulina beledi daisina, nigeaya gieseseinamo sie'ani. Ga Ataona masulina 'ana 'asiyata nugana 'ena Yesu 'ina tononoyao 'aidi 'enaya simai ga sigwae, “'Inapwana, mane 'ena nuwanuwayo be Ataona masulina manuyo 'agibubu?” 18 'Enega Yesu 'iona, “Watauya Yelusalema be 'igu sida 'ebweu tai 'ena wasi-maney, wagwae, “'Ima toe'ita 'ina ona gete nadi-gega 'aene “'Igu tuta ni'atu 'iapwesama ta nuwanuwagu be 'imu anuwaya Ataona masulina ma igu tononoyao 'a'a'ani.” ’ ’ ” 19 Ga tonono nidi Yesu 'ina ona nina siematamatanena ga tai nina 'ina anuwaya Ataona masulina sigibubuna.

20 'Enega 'asuinuwanyaya Yesu ma ina tononoyao site tuwelo nidi silugu ga masula nina si'enina. 21 Ta 'idi 'e'ai solanaya Yesu 'igwae, “Gosegwao, yaona 'ai'aila 'aene 'ebweu 'emiyege 'iabe 'itelesipupuyegu.” 22 Ta Yesu 'ina ona gete manuna sinuwamwau 'ai'aila, ga 'ebweuna 'ebweuna Yesu 'ena 'ienaida, 'igwae, “'Inapwana, yaita tauna? Nai 'abo'agu?”

* 26:17: Sia 12:14-20

23 *Ta Yesu 'ieonedi, “Tai nina tauna ma'iyagu gaeba 'ebweuna 'enega 'a'e'ai, tauna 'iabe 'itelesipupuyegu. 24 'Abo'agu Tomota Natuna ma'etamo yatatauya 'eda nina lowa Buki Tabu 'ena 'igimisimanena, ta esi 'agu tosipupu nina nuwa'ole'olena sa'i, ta bobo'ana 'abo lowa sinana geya'abo 'ida enaenatune.”

25 'Enega 'ana totelesipupu Yudasa 'ieonena, “'Inapwana, to tai tauna? Nai 'abo'agu?” Ga Yesu 'igwae, “Ni'atu 'uona saba.”

'Inapwana 'ina 'e'ai

(Maki 14:22-26; Luke 22:15-20; 1 Kolinita 11:23-25)

26 *'Etamo si'e'ai ta Yesu masula 'i'ewena ga manuna 'iona oboboma ta 'igitomwena ga 'ina tononoyao 'i'ebwa'edi, 'igwae, “Gete oogu wa'ewa be wa'a'ani.”

27 *Ta oine makeigana wate 'i'ewena ga manuna 'ilokagutoki Yaubada 'ena ga 'i'ebwa'edi, ta 'igwae, “Maibo'ami wanunuma. 28 Gete lalagu, loina auwauna manuna, 'idaudau tomota yaumi 'imi to'umalinao 'adi 'ebe nuwatau manuna. 29 Ta yaeonami tuta gete be mulinaya oine gete geya'abo 'enega yanumanuma limana ga 'ana laba 'omi ma'egwao oine auwauna tanunuma Tamagu 'ina senaya.”

30 'Enega wali 'ebweuna siwaliyena ga siapwesa ta situ'e 'Oya Olibe 'enaya.

Yesu 'isimana apwesa 'aene Pita 'ida eyaseyas-eye

(Maki 14:27-31; Luke 22:31-34; Yoni 13:36-38)

* 26:23: Sam 41:9 * 26:26: Yo 6:54-56 * 26:27: Sia 24:8; 1 Ko 10:16

31 *Ta Yesu 'ieonedi, 'igwae, “Batuwa boi-boiya maibo'ami wada denasinegu, nadigega Buki Tabu 'ina simana, 'igwae,

'To'ita'i'ita sipi yaloemwawasi be sipi maibo'adi sida 'elelewana.'

32 *Ta 'igu toololimana mulinaya Galili 'ena yatatauya be 'omi muliguyega wawawai.”

33 'Enega Pita 'ilolagata ga 'igwae, “'Iabe maibo'adi sidena sineyo ta tebweugu ma'iyayo.”

34 *Ta Yesu Pita 'ieonena, “Yaona 'ai'aila boiboi batuwa, muliyega be kakaleko 'igwagwane ta 'oyo matoi 'ueyaseyaseyegu.”

35 Ta Pita 'igwae, “'Inapwana, geya'abo sa'i yaeyaseyaseyeyo! 'Eguma siloemwawasiyo 'abo'agu wate ma'iyayo siloemwawasida.”

Tomuliyao maibo'adi wate nadigega sionaona.

Sena Gedesemani 'ena Yesu 'isidasida Tamana 'ena

(Maki 14:32-42; Luke 22:39-46)

36 'Enega Yesu 'ina tononoyao ma'ena sitauya 'ebweu sena 'ana esana Gedesemani 'ena, ta 'ieonedi, 'igwae, “Gete 'ena wamiyami, ta 'abo'agu yaalaga be yasisida Yaubada 'ena.”

37 Ta site toi 'i'au'ewedi, Pita be Sebedi natunao 'eluwa. 'Enega Yesu ma ina 'ateuyauya ta ma ina nuwamwau 'ieonedi, ³⁸*'igwae, “'Ategu 'iuyauya sinabwana, nai 'iabe yamwamwawasa, 'enega bada wamiyami ta walomata'i'ita, be 'enega walemegu.”

* **26:31:** Yo 16:32; Sak 13:7 * **26:32:** Md 28:7 * **26:34:** Md 26:69-75 * **26:38:** Yo 12:27

39 *Ta Yesu 'ialaga tupwana ga bale'uya 'ibe'u sanamwa'uta ta 'isidasida, 'igwae, “Tamagu ye, 'eguma kapekapeyana 'elouya keigana gete 'eguyega 'u'ewayaulei, ta geya'abo 'abo'agu 'igu nuwena 'enega, ta 'oyo esi 'imu nuwena 'enega 'uda guinuwa.”

40 'Enega 'iila ga 'ina tononoyao site toi nidi 'ilobedi ni'atu si'eno mwataya, ga Pita 'ilowanowanona ga 'igwae, “Pita, nigeya sawe-sawemuya be 'umatapa'ala be 'ulemegu tuta gidalina namo manuna, aga?” 41 Ga wate 'ieonedi maibo'adi, 'igwae, “'Ilobwenemi be wamatapa'ala be wasidasida, be 'enega geya'abo Seitani 'itootoomi. Ona'ai'aila yaluyaluwami nuwanuwana, ta tuga manuna oomi sitaba.”

42 *'Enega Yesu 'ilaga limana ga 'isidasida, 'igwae, “Tamagu, keiga gete geya nuwagu be 'enega yanunuma, ta 'abo 'imu nuwena nadi-gega, ta nigeya 'ebweu wate 'eda 'imiyami, bobo'ana yanunuma tuga.”

43 Ta Yesu wate 'iila 'ina tononoyao 'ediya ga 'ilobedi wate si'eno mwataya, manuna matadi ni'atu si'eno'eno. 44 'Enega wate 'ipilisinedi ga 'ina sidasida 'etonina 'enaya 'ina sidasida 'eluwena nadigega.

45 Ta 'iila limanama ga 'ina tononoyao 'ilowanowanodi, ga 'igwae, “Mwa'adega, ma'etamo wa'eno'eno ta waeyaeyawai'ata, aga? Ta wa'ita 'abo'agu Tomota Natuna 'igu tuta ni'atu 'iapwesa be sida sipupuyegu toto'umalidi

* 26:39: Ib 5:7-8 * 26:42: Ib 4:15

'ediya. ⁴⁶ Watoolo be tatatauya, manuna 'agu totelesipupu nina ni'atu gete 'imeema.”

Yesu sigiyaina

(Maki 14:43-50; Luke 22:47-53; Yoni 18:3-12)

⁴⁷ Yesu 'etamo 'ionaona ta 'ebweu 'ina tonono, Yudasa, tolosaiyao ma'ena siapwesa. Totaliyao sinabwadi be me Isileli 'idi 'inapwano tolosaiyao nidi sietunedi Yudasa ma'edi, Yesu sabi giyaina, ta boda nidi ma idi sisisaiyao be wepasiyao wate simai. ⁴⁸ Ta Yudasa we'iwe'iyaya ni'atu 'ediya 'isimanena, 'igwae, “'Abo yaita ya'atubwaili, nate tauna Yesu, be wagiya.”

⁴⁹ 'Enega 'itauya palupaluna Yesu 'ena ga 'ilokagutokiyena ta 'i'atubwailina. ⁵⁰ Ta Yesu 'igwae, “Gosiyagu, to'ase manuna 'umai?” 'Enega boda nidi siapwesama ga Yesu sigiyaina.

⁵¹ *Ta Yesu 'ina bodao 'ebweuna 'ediyega 'ina sisisaiya 'ilisolona ga totaliya sinabwana 'ina toguinuwa tenana 'iupwa yaulena.

⁵² Ta Yesu tai nina 'ieonena, “Tuwa! 'Imu sisisaiya 'usa'uile 'ina senaya, manuna tolosaiyao taudi losaiya 'enega simwamwawasa. ⁵³ 'Uda mwalatoni 'aene 'abo nuwanuwagu Tamagu 'ena yasisida 'agu lema manuna, 'iabe gete tuga aniloseyao mabodadi tomoyauyau 'ietunedima. ⁵⁴ Ta nigeaya! 'Eda gete 'enega Buki Tabu 'ina simanao manugu sida apwesa.”

⁵⁵ Gote 'ena Yesu boda 'ieonedi, 'igwae, “Sana 'abo'agu to'ipwala, ga 'enega ma imi sisisaiya be ma imi wepasi wamai sabi giyaigu! Ta to'ase 'alena ga 'enega nigeaya wagiyaigiyaigu

* **26:51:** Yo 18:26

'asiyata nidi yaudi Anuwa Tabu 'ena yamiyami ta yae'ie'ita tomota 'ediya? ⁵⁶*Ta yage getedi sida apwesa be 'enega palopitao 'idi gimisimana Buki Tabu solanaya sida apwesa.” 'Enega Yesu 'ina tononoyao maibo'adi sidena sinena.

Yesu 'ina etala 'inapwanao matadiya

(Maki 14:53-65; Luke 22:54-55, 63-71; Yoni 18:12-14, 19-24)

⁵⁷ Boda nidi ni'atu Yesu sigiyaina ga si'au'ewena totaliyao 'idi 'inapwana, 'ana esana Kaiyapa, 'enaya. Ta Kaiyapa 'ina anuwaya loina 'ana toe'itao be 'inapwanao ni'atu sideli egogonama ga simiyami. ⁵⁸ Ta Pita 'edasolega Yesu 'imuliyena ga 'imai totaliya sinabwana 'ina 'asaya, ga 'ilugu anuwaya ta to'ita'i'itao ma'ediya simiyatowa be 'aene Pita nina Yesu 'ana loina 'ida nono.

⁵⁹ Ta totaliya sinabwadi be 'inapwanao nidi nuwanuwadi Yesu 'ana toe'ewa kabokabo sida loba be 'idi e'ewa 'enega Yesu sida loemwawasi.

⁶⁰*'Enega toe'ewa kabokabo yaudi simai, ta esi 'idi e'ewa nigeya palupaludi. Ta muliyega 'eluwa tai simai ⁶¹ ga sigwae, “Yesu lowa 'iona, 'igwae, 'Sawesaweguya be Yaubada 'ina anuwa yalige yaulei, be 'asiyata 'etoi 'ediya yada 'abilima.’ ”

⁶² 'Enega totaliyao 'idi 'inapwana sinabwana 'itoolo, ga 'igwae, “Nigeya 'imu e'isamo, aga? Tomota gotedi 'idi e'ewa 'emuya ni'atu 'unononaya?”

⁶³*Ta Yesu tuga 'i'alaenono.

* **26:56:** Md 26:31; Yo 16:32 * **26:60:** Yo 2:19-20 * **26:63:**
Ais 53:7

'Enega totaliya sinabwana Yesu 'ieonena, "Uona 'ai'aila Yaubada matanaya, mwa'adega 'oyo To'etoseyana niyo, ta Yaubada natuna, nai nigeya?"

⁶⁴ *Ta Yesu 'igwae, "Ni'atu nate 'uona saba, ta wate yaeonami 'aene 'abo'agu Tomota Natuna be ma'etamo wa'itagu Toewaiwai sana 'atainaya yamiyami be wate galewa pwananao debadiyega yamama."

⁶⁵ *'Enega totaliya sinabwana nina 'igamwasowala 'ai'aila ga taunamo 'ana 'oama 'isabuna ta 'igwae, "Ina ona to'umalina wanononaya? Ona'ai'aila, tai gete Yaubada 'isinalina. Tuwa! Geya'abo wate toe'ewao sionaona 'ina loegesiyo manudi. ⁶⁶ Mwa'adega 'imi nuwanuwa Yesu manuna?"

Ga taudi sigwae, "Ilobwenena be 'imwamwawasa."

⁶⁷ *'Enega maninina sigiwalina ta siunu dadanena, ta wate 'aidi sisapina, ⁶⁸ ta sigwae, "Eguma 'oyo To'etoseyana nina 'uona apwesa 'emaya 'aene yaita tauna 'isapimu? Manuna 'uona 'aene 'oyo palopita."

Pita Yesu 'ieyaseyaseyena

(Maki 14:66-72; Luke 22:56-62; Yoni 18:15-18, 25-27)

⁶⁹ Ta Pita ma'etamo 'etauluya 'imiyami ga toguinuwa gomagweine 'ebweuna 'iapwesama ga 'ienaidena, 'igwae, "Lowa goma Galili Yesu nina 'oyo ma'iyayo wamiyami, aga?" ⁷⁰ Ta tomota

* **26:64:** Dan 7:13; Md 24:30 * **26:65:** Yo 10:33, 19:7; 1 Loi 24:16
 * **26:67:** Ais 53:5

yaudi matadiya Pita 'ieyaseyase, 'igwae, “Yage nina 'uonaonae nigeya yamwalamwalatoni.”

⁷¹ 'Enega Pita 'idena ga tupwana 'iaapwesa. Ta 'ebweu wate gomagweine Pita 'i'itena ga tomiya nidi 'ediya 'igwae, “Tai gote lowa Yesu goma Nasaleta ma'iyana.”

⁷² Wate Pita 'ieyaseyase ta 'isawa tamatamana ga 'igwae, “'Inapwana 'imwalatonina 'aene tai nina 'abo'agu nigeya yamwalamwalatoni.”

⁷³ Tuta kukupana namo mulinaya toyo'o nidi Pita 'enaya simai, ta sigwae, “'Ona'ai'aila 'ukabo! 'Oyo Yesu 'ina boda 'ebweu, manuna 'imu lewa 'atuwa me Galili 'enadi.”

⁷⁴ 'Enega Pita 'isawa tamatamana ta ona to'umalina 'enega 'ibwautu'e, 'igwae, “Tamada! Tai nate nigeya yamwalamwalatoni.” Ta tuta gote 'ena kakaleko 'igwane.

⁷⁵ *'Enega Pita Yesu 'ina ona 'inuwa'i'isina 'aene “Muliyega be kakaleko 'igwagwane ta 'oyo matoi 'ueyaseyaseyegu.” 'Enega Pita nuwana 'imwau sinabwana ga 'iapwesa 'atamanaya ga 'idedoi.

27

Yesu 'ina etala Pailato matanaya

(Maki 15:1; Luke 23:1-2; Yoni 18:28-32)

¹ Tomwa 'iulisina ga totaliyao sinabwadi be 'inapwanao maibo'adi siloiloina be 'aene Yesu siloemwawasi. ² 'Enega Yesu nimana siyonidi ga sitauyena toloina sinabwana Pailato 'enaya be 'aene Pailato nina 'ida loine.

* 26:75: Md 26:34

*Yudasa 'ina mwawasa
(Guinuwa 1:18-19)*

³ *Ta Yudasa nina 'imwalatonina 'aene Yesu 'iabe siloemwawasi, 'enega 'inuwa'ebuni ga 'ina mani gulewa teti 'iiledi totaliyao be 'inapwanao 'ediya, ⁴ ta 'igwae, “Ni'atu yaloegesi, manuna tai bobo'ana 'emiya yasipupuyenaya.” Ta sigwae, “Nate nigeya 'ebweu to'ase 'emaya ta 'oyo tuga manuna 'uda nuwanuwa.”

⁵ 'Enega mani teti nidi 'iula mwa'utedi Anuwa Tabu solanaya, ta 'iapwesa ga 'itauya, ga bal-aeyega 'otona tauna 'ididimagena ga 'imwawasa.

⁶ Ta totaliyao nidi mani nidi siegogonedi ga sigwae, “Nigeya sawesawenaya be Yaubada 'ana 'ebwayadaita 'ena tasa'ui, manuna mani gete tomota 'ana loemwawasa 'ana e'isa.” ⁷ 'Enega taudimo siloina ga mani nina 'enega 'ebweu to'abi'ule 'ina bale'u 'ebweuna sigimwanena, be 'aene bwa'a nina 'owagao 'adi 'ali'ali.

⁸ 'Enega bwa'a nina sieesena 'Lala bale'una', ga esana nina ma'etamo 'imiyami. ⁹ *Gote 'enega palopita Yelemaiya 'ina onaupaupa 'iapwesa, manuna lowa Buki Tabu 'ena 'ina ona si'etoladina 'aene,

“Ga me Isileli tauna 'ana maisa sibwauyena,
nate gulewa siliba 'adi yau teti,
ga mani nidi si'ewedi,

¹⁰ ga 'enega to'abi'ule 'ina bale'u siemaisina, nadigega 'ida 'Inapwana 'iemataluwegu.”

*Pailato Yesu 'ienaidena
(Maki 15:2-5; Luke 23:3-5; Yoni 18:33-38)*

* 27:3: Md 26:14-15 * 27:9: Sak 11:12-13

11 'Enega Yesu Pailato matanaya sietoolona, tauna toloina sinabwana, ga Pailato nina Yesu 'ienaidena, 'igwae, "Uda simana, 'oyo me Yudia 'idi kini, aga?"

Ta Yesu 'igwae, "Ni'atu nate 'uona saba."

12 *'Enega totaliyao sinabwadi be 'inapwanao Yesu sie'ewena Pailato matanaya, ta Yesu nigeya 'ebweu to'ase 'ie'ie'isa.

13 Ta Pailato 'igwae, "Mwa'adega, simana getedi 'amu e'ewa manuna 'unononaya?"

14 Ta Yesu nigeya wate 'ie'ie'isa, ta tuga 'i'ala enonomo. 'Enega Pailato nina nuwana 'iowana sinabwana.

*Pailato 'iloina be Yesu sida loemwawasi
(Maki 15:6-15; Luke 23:13-25; Yoni 18:39-19:16)*

15 Yakwala 'ebweuna 'ebweuna 'ediya, Ataona masulina 'enaya, toloina nina 'ina bubuna nate deliyega 'ebweu tai 'ili'ami be 'iapwesa, 'eguma yaita pwalu siesinuwe. 16 Ta tuta gote 'ena 'ebweu tai deliya 'imiyami, 'ana esana Balaba, tomota maibo'adi simwalatonina 'aene tauna toto'umalina sinabwana. 17 'Enega tomota siegogonama Pailato 'enaya, ta Pailato 'ieonedi, 'igwae, "To tai nuwanuwami be manumi yali'ami? Balaba? nai Yesu, tauna sieesena To'etoseyana?" 18 *Manuna Pailato 'imwalatonina 'aene e'ipi'ipiyega Yesu siwasegigiyena sabi loemwawasina. 19 Ta wate tuta nina 'etamo Pailato etala 'iguiguinuwe, ta mwanena ale 'ietunenama ga 'igwae, "Geya'abo

* 27:12: Md 26:63; Ais 53:7 * 27:18: Yo 11:47-48, 12:19

wate to'ase 'uloiloina tai palupaluna gete manuna, manuna ni'a yamadawalena ga 'ebe matauta sinabwana 'eguya.”²⁰ Ta esi totaliyao sinabwadi be 'inapwano tomta siloa'etu'etunedi be 'aene sisisida Pailato 'ena be Balaba 'ili'ami 'ediya ta Yesu sida loemwawasi.

²¹ *'Enega toloina nina 'ienaida limedi, 'igwae, “Siteluwa 'ediyega yaita nuwanuwami be man-umi yali'ami?”

'Enega sigwae, “Balaba.”

²² Ta Pailato 'igwae, “Ta mwa'adega yada loina'esa Yesu, tauna sieesena To'etoseyana?”

'Enega maibo'adi sigwae, “Kelose 'ena tada tutuepa'iyee!”

²³ Ta Pailato 'ieonedi, “To'ase sana 'ina loegesi, ga 'enega 'aene mwawasa 'iloba?”

Ta sibwau toitoila, sigwae, “Kelose 'enaya tada tutuepa'iyee!”

²⁴ 'Enega Pailato 'imwalatonina 'aene nigeya 'ina waiwaimo, ta pwalu siegewagewana 'ana 'ita 'aene 'iabe sie'ale be silosaiya. 'Enega bwasiyega nimana 'i'utudi boda nidi matadiya ta 'igwae, “Geya'abo wate to'ase yaloiloina tai bobo'ana gete 'ina mwawasa manuna, ta 'omi namo wada loina.”

²⁵ Ta boda maibo'adi sigwae, “Bobo'ana! 'Abo'ama 'ada loine, ta 'ana e'isa 'ada loba, 'abo'ama, ta 'epata simeemai 'ediya wate.”

²⁶ 'Enega Pailato 'idi ona 'inononaya, ta Balaba 'ili'amina, ta wate 'ina tolosaiyao 'iloinedi be Yesu balaeyega sida sapi, be muliyega sida tutuepa'iyee kelose 'enaya.

* 27:21: Gu 3:14

Tolosaiyao Yesu situyeyena
(Maki 15:16-20; Yoni 19:2-3)

²⁷ 'Enega toloina nina 'ina tolosaiyao Yesu sisapina ta siluguyena 'idi anuwa sinabwana solanaya, ga 'idi boda maibo'adi sibwau egogonedima Yesu 'enaya, ²⁸ ga 'ana 'oamao sialolodi, ta 'oama esaesa 'enega sie'oamena sabi tuyeyena, ²⁹ ga 'ana peyaula kwakwakwala 'ediyege siguinuwena ga debanaya sisa'una, ta 'etoguna nima 'ataina 'enaya sisa'una, ta wate matanaya si'aetulasa ta situyeyena, sigwaegwae, "Kamatoki, 'oyo me Yudia 'idi kini ye!" ³⁰ *Ta wate sigiwalina, ga 'ina 'etoguna si'ewena ga 'enega debana sisapina.

³¹ 'Enega 'idi tuyeya 'igumwala, ga 'oama esaesa 'enega sialolona, ta tauna 'ana 'oamega sie'ote limena ga si'au'ewena sabi giekelosena.

Yesu situtu epa'iyena kelose 'enaya
(Maki 15:21-32; Luke 23:26-43; Yoni 19:17-27)

³² Ta Yesu siapwesena ga sitauyena, ta 'edaya goma Sailini 'ebweu, 'ana esana Saimoni, sialobena ga sididigena be 'aene Yesu 'ana kelose 'ida 'aali. ³³ Ga Saimoni nina 'i'aalina ga 'ana laba siapwesa sena Goligota 'enaya. (Goligota 'ana mwalatoi nate "Bulubulu 'asana.") ³⁴ *Ga oine be 'apasi'uma si'einisena ga si'ebwa'ena be 'aene geya'abo uya 'ilotolotoo sinabwana, ta Yesu oine nina 'ilotoonamoya ta 'iguitoyasena.

³⁵ *'Enega kelose bale'uya sisa'unaya ta Yesu 'enaya situtu epa'iyena ga sietoolona, ga

* **27:30:** Ais 50:6 * **27:34:** Sam 69:21 * **27:35:** Sam 22:18

muliyega toguinuwa nidi Yesu 'ana 'oamao si'ewedi ga sieguyaiyedi taudimo 'ediya, ta 'idi eguyai esasala ulaesinuwa 'enega, be 'abo yaita 'inugana tauna 'ana 'oama 'ida 'ewa. ³⁶ Ga muliyega simiyatowa sabi lomata'i'ita. ³⁷ Ta wate 'ana kelose dabanaya si'etoladina, “Yesu tauna me Yudia 'adi toloina.” Nate 'ina mwawasa 'alena.

³⁸ *Ta wate to'ipwala 'eluwa sigiekeloseyedi, 'ebweu Yesu 'atainaya ta 'ebweu gegeuminaya.

³⁹ *Ta tomota 'aina 'edega Yesu kelose 'ena situyeyena ta siedagiyena, ⁴⁰ sigwae, “Nuwa'ole'oleyo! 'Uona 'aene sawesawemuya Anuwa Tabu 'uligei be 'asiyata 'etoi soladiya 'u'abilima. Baga 'uda 'etoseyeyo tauyo be keloseyega 'uebusima, 'eguma 'oyo Yaubada natuna.”

⁴¹ Wate nadigega totaliyao sinabwadi be lolina 'ana toe'itao be 'inapwanao Yesu si'etetena, ga sigwae, ⁴² “Mali tomota 'i'etoseyedi, ta tauna 'ida 'etoseye! Tauna 'aene sena Isileli 'ana toloina, abaga keloseyega 'iebusima be 'enega taemisei.

⁴³ *Tauna 'aene Yaubada 'ana toemisa, ta 'igwae, 'Abo'agu Yaubada natuna.' 'Enega 'eguma Yaubada nuwanuwana tauna 'ida 'etoseye, aga?”

⁴⁴ Ta to'ipwala nidi Yesu ma'ena sigie kelosediya, taudi 'adi keloseyega sibwa'onao ga taudi wate nadigega Yesu siba'ena.

Yesu 'ina mwawasa
(*Maki 15:33-41; Luke 23:44-49; Yoni 19:28-30*)

* **27:38:** Ais 53:12 * **27:39:** Sam 22:7; Yo 2:19 * **27:43:** Sam 22:8; Yo 5:18

45 'Asuoleoleyega ga 'asuinuwanuwaya 'asa maibo'ana 'iguguyoi, 46 *ga 'asuinuwanuwaya Yesu 'enana sinabwanega 'ibwau ga 'igwae, Ol “Eli eli lama sabakitani!” Ta 'ana gibui 'aene “'Igu Yaubada, 'igu Yaubada, to'ase manuna 'upilisinegu?”

47 Ta 'aina tomota selabenaya sitootoolo 'ina bwau sinonona, ta sigwae, “Wanono! Tai gete Ilaitiya 'ibwaubwaue.” 48 'Enega 'ebweuna 'ediyega 'ipili ga balou 'i'ewena ga oine dale-lena 'ena 'ietupa'utuina, 'enega 'ebweu kaiwe 'ena matana 'ibadiyena ga 'ie'etotu'eyena Yesu 'awanaya ga 'isokukuna. 49 Ta tai nina gosena sigwae, “Tuga tayamwayamwa, nai 'iabe Ilaitiya 'imama be 'i'etoseye.”

50 Ta Yesu 'enana sinabwanega 'ibwau limana, ga yawasina 'igumwala. 51 *Ta kaleko nina Anuwa Tabu 'ana pitaupa 'iesabuluwena etanega ga 'imwa'uta 'ubunaya, ta mwani'ini'i 'idedela, ga gulewa sinabwadi siepialidi. 52 Ta wate 'ali'ali 'awadi si'egegedi ga toemisao yaudi lowa simwawasaya kokowadi sitoolo limana, 53 ga Yesu 'ina tooo limana mulinaya taudi wate 'ali'ali 'ediyega siapwesama, ga Yelusalema 'ena silugu, ga tomota yaudi 'ediya siapwesa.

54 Ta tolosaiyao nidi ma idi toanugana ma'etamo Yesu si'ita'ita'i'isi, ga mwani'ini'i be yage maibo'ana siapwesaya si'itedi, ga simatauta sinabwana, ta sigwae, “Ona'ai'aila, tai gete Yaubada natuna.”

* 27:46: Sam 22:1 * 27:51: Sia 26:31-33; Ib 10:19-20

Yesu 'ana sa'u'ali'ali
(*Maki 15:42-47; Luke 23:50-56; Yoni 19:38-42*)

⁵⁵ *¹Aina iine wate 'edasolega sidunedune, taudi lowa Galiliyega Yesu simuliyenamaya ta 'ana masula siguiguinuwe, ⁵⁶ 'ebweuna 'ana esana Meli Magidala, ta 'ina waliyesa, tauna Yemesa be Yosepa sinadiya, ta wate Sebedi natu-nao sinadiya.

⁵⁷ Ta 'asuinuwanuwaya 'ebweu goma Alimatia 'imai Pailato 'enaya, tauna toesaesa, ta wate Yesu tauna 'ana tomuliya 'ebweu, 'ana esana Yosepa.

⁵⁸ *²Ga Pailato 'enaya Yesu kokowana 'isidena, ta Pailato 'itagwala be 'ida 'ewa. ⁵⁹ *³Enega Yosepa ma ina 'ali'eiyao Yesu kokowana si'ewena, ga 'oama wakewakekena ta 'esasena 'enega si-waduna, ⁶⁰ ga Yosepa nina 'ana 'ali'ali auwauna 'ena sisa'una, ta 'ali'ali nina sitainaya 'atuwa duluwa gulewa solanaya. Ta 'enega gulewa sin-abwana ta pulipulina 'enega 'ali'ali 'awana sisa'u bodena, ga muliyega Yosepa 'itauya.

⁶¹ Ta Meli Magidala ma ina waliyesa 'ali'ali selabenaya simiyatowa ga sie'asiyedi.

'Ali'ali si'ta'i'isina

⁶² *⁴Ta Yesu sigiekeloseyena me Yudia 'idi 'asiyata gibubu 'enaya, 'enega tomwa 'iulisina ga 'idi 'asiyata Sabate 'enaya totaliya sinabwadi be Palisiyao mabodadi sitauya Pailato 'enaya, ⁶³ ta sigwae, "Inapwana, tokabo nina lowa mayawasina 'imiyami 'ina ona 'anuwa'i'isina 'igwae, 'Asiyata 'etoi beo mwawasega yada tooo

* **27:55:** Lu 8:2-3 * **27:58:** 2 Loi 21:22-23 * **27:59:** Ais 53:9

* **27:62:** Md 16:21; Yo 2:19-21

limana.’ ⁶⁴ 'Enega 'ab kapekapeyana 'uloina be 'ali'ali 'ana to'ita'i'itao si'ita'i'ita 'ai'aaili be 'ana laba 'asiyata 'etoi, 'abona nai 'ina tononoyao simamai be Yesu kokowana siyai be sidene, be to-mota sikaboedi 'aene 'Mwawasega ni'atu 'itoolo limana’, be 'enega kabo mulimuliyana kabo nunganuganina 'ida to'umalisine.”

⁶⁵ Ta Pailato 'ieonedi, 'igwae, “'Imi to'ita'i'itao tolosaiyao simiyami, watauyedi be 'ali'ali silo-mata'i'ita 'ai'aaili.” ⁶⁶ 'Enega sitauya ga 'ali'ali 'awana 'ana 'auboda gulewa nina wate sib-wadena, ta nada to'ita'i'itao sietoolodi.

28

Yesu mwawasega 'itoolo limana

(Maki 16:1-8; Luke 24:1-12; Yoni 20:1-10)

¹ Sabate mulinaya ni'atu be tomwa 'iulisi wiki auwauna 'ana 'asiyata nugana 'ena, Meli Magidala ma ina waliyesa simai 'ali'aliya sabi ayausa. ² Ta mwani'ini'i sinabwana 'idedela, nate 'Inapwana 'ina anilose 'ebweu galewega 'iebusima ga gulewa 'ali'ali 'awanega 'ipuli ilena ga 'ena 'imiyatowa. ³ Anilose nina 'ana 'ita namala nadigegega, ta 'ana 'oama wakewakeke 'ai'ailina.

⁴ Ta 'ali'ali 'ana to'ita'i'itao anilose si'itena ga simatauta sinabwana, 'enega sitai, ga sibe'u bale'uya kokowa 'atuwa. ⁵ Ta anilose nina iine nidi 'ieonedi, 'igwae, “Geya'abo wamata-matauta. Yamwalamwalatoni 'omi Yesu tauna ni'atu siloemwawasina wa'ebe'ebese. ⁶ *Tauna nigeya bada, manuna ni'atu mwawasega 'itoolo

* 28:6: Md 16:21

limana, nadigega lowa 'ieonemi. Wamai be 'ina 'ebe'eno kakaena wa'ita, ⁷ *be muliyega watauya manini be 'ina tononoyao waeonadi 'aene Yesu mwawasega ni'atu 'itoolo limana, be 'iabe 'inuganugana Galili 'ena, ta 'omi wamuliye be gote 'ena wa'ita. Nate namo.”

⁸ 'Enega iine nidi ma idi matauta ta wate ma idi gwausowala 'ali'ali sipilisinena ga sipili manini be 'aene Yesu 'ina tononoyao 'ediya yage gete sida simana. ⁹ Ta Yesu 'edaya 'ilobedi ga 'ilokagutokiyedi, ta simai ga 'aena sigitoodi ta sibwagobwago 'enaya. ¹⁰ *'Enega Yesu 'ieonedi, 'igwae, “Geya'abo wamatamatauta, ta esi watauya be gosegwao waemataluwedi be sitatauya Galili 'ena, be nada sida 'itagu.”

To'ita'i'itao 'idi simana

¹¹ Ine nidi ma'etamo 'edaya sitautauya ta 'ali'ali 'ana to'ita'i'itao 'aidi sitauya 'asa Yelusalema 'enaya, ga to'ase siapwesa nadigega sisimanena totaliyao sinabwadi 'ediya. ¹² 'Enega totaliyao nidi ta 'inapwanao ma'ediyao sideli egogona ga siloina, ga mani to'ita'i'itao nidi si'ebwa'edi ¹³ *be 'aene tomota 'ediya sida simana dadana be 'aene sida gwae, “Boiboiya 'a'eno'eno ta Yesu 'ina tononoyao simai ga kokowana si'ipwalina.” ¹⁴ Wate sieonedi, sigwae, “'Eguma toloina sinabwana ale gete 'inonoi 'etamo 'akaboe be 'enega geya'abo 'igamwagamwasowala 'emiya.”

* **28:7:** Md 26:32 * **28:10:** Ib 2:11 * **28:13:** Md 27:64

15 'Enega 'idi mani si'ewena ga totaliyao be 'inapwanao 'idi nuwanuwa nina siematamata-nena. Ta 'idi emwasala gete 'i'elelewana me Yudia 'ediya, ga batuwa wate nadigega sionaona.

*Yesu 'ina tononoyao 'idi paisewa 'i'ebwa'edi
(Maki 16:14-18; Luke 24:36-49; Yoni 20:19-23;
Guinuwa 1:9-11)*

16 'Enega Yesu 'ina tononoyao site ilebeni sitauya Galili ga situ'e 'oya nina Yesu 'isimanena 'enaya, 17 ga Yesu si'itena ga 'ena sibwagobwago. Ta 'aidi 'ediyega 'etamo ma idi enuwanaluwa. 18 *'Enega Yesu 'imai 'ediya ta 'ieonedi, 'igwae, “Tamagu laina maibo'ana galewaya ta bale'uya ni'atu 'i'ebwa'egu. 19 *'Enega watatauya be sena maibo'adi 'ediya waloguguya, be 'enega tomota sida emisegu, be wate wagiebapitaisoedi Tamagu 'ana esanega be Natuna 'abo'agu 'agu esanega be wate Yaluyaluwa Tabuna 'ana esanega. 20 *Ta laina maibo'ana ni'atu ya'ebwa'emi wae'itadi be taudi wate sida muliyedi. Ona'ai'aila, 'abo'agu ma'emiya yada miyami tuta yauyauna, batuwa ga 'ana laba bale'u 'ana 'ebe losalowa 'enaya.”

* **28:18:** Md 11:27; Yo 13:3; Ep 1:21-22

* **28:19:** Gu 1:8

* **28:20:** Yo 14:23; Ib 13:8

Loina Tabu Auwauna
The New Testament in the Dobu Language of Papua
New Guinea
Nupela Testamen long tokples Dobu long Niugini

copyright © 1985 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Dobu

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures. Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2015-01-02

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 3 Mar 2023 from source files dated 9 Oct 2020

b7b1c532-e0bd-5fc1-87a9-1f5f70cc897d